

ΝΕΟΛΟΓΟΥ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ.

Τιμάται γρ. άργ. 2.

Τιμάται γρ. άργ. 2.

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Δ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑΣ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ, 15 Δεκεμβρίου 1891.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

Πολιτική 'Επιθεώρησις.—Οι γάμοι τῆς Σοφίας Παλαιολόγου.—'Εκδρομή εἰς Βαθυλῶνα.—Ποικίλα.—Αἱ ρωδικαὶ Μεγαλοπόλεις.—Οἱ Ρῶδοι ἐν Ἄδιᾳ.—'Ο Πλάδης Προγόνων (διήγημα).

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

Καὶ κατὰ τὴν ἐβδομάδα ταύτην τὸ σπουδαιότερον ὑπὸ γενικὴν ἐποψὴν ζήτημα εἶναι ἀνεμφηρίστως τὸ ἐμπορικόν, ὅπερ ἐπισπᾶται τὴν γενικὴν προσοχὴν συνεπείᾳ καὶ τῶν συναφῶν αὐτῷ πολιτικῶν ἀποτελεσμάτων, τῶν ὑποδειχθέντων μὲν ὑπὸ τοῦ ἀρχιγραμματέως Καπρίθῃ, ἐξαγγελθέντων δὲ μετὰ στόμφου ὑπὸ τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων. Ρητῶς ἐκφράχθη ὅτι αἱ ἐμπορικαὶ συνθήκαι, αἱ προσκομίσασαι τῷ κ. Καπρίθῃ τὸν τοῦ κόμπτος τίτλον, ἀποβλέπουσιν εἰς τε τὸ συσφίγγει τοὺς ἐμπορικοὺς δεσμοὺς τῶν συμβαλλομένων μερῶν, καὶ εἰς τὸ κρατύνει τὰς πολιτικὰς σχέσεις τῶν συμμάχων. Ἡ πολιτεία τοῦ κόμπτος Καπρίθῃ, ἡ τοσοῦτον ἐκθειασθεῖσα ὑπὸ τοῦ γερμανοῦ αὐτοκράτορος ἐν πολλαῖς περιστάσεσιν, ἰδίᾳ κατὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ δημοσίου ἐν Τελτῶφ ἐπνέθη, ὅτε ἡ Α. Μ. οὐ μόνον κατέδειξεν ὅτι ὁ ἀρχιγραμματεὺς ἠδυνήθη νὰ εἰσαγάγῃ τὴν χώραν εἰς νέαν ὁδὸν καὶ νὰ ἐγκαινίσῃ πολιτείαν, ἐφ' ἣ μετὰ τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ καὶ ἄλλοι πλείστοι χαίρουσι καὶ ἀγάλλονται, ἀλλὰ καὶ προέπιεν εἰς ὑγίαν τοῦ κόμπτος Καπρίθῃ. Ὁ προκατόχος τούτου σπανίως ἠξιώθη τοιούτων ἐγκωμίων ἐπὶ τῇ ἀσημάντῳ ἀφορμῇ συμποσίων, καίτοι τὰς μεγίστας ἀπέδωκεν ὑπηρεσίας τῇ χώρᾳ αὐτοῦ, τῇ ἐκπεσούσῃ πράγματι ἀπὸ τοῦ κολοφῶνος τῆς δόξης αὐτῆς ἅμα τῇ παραγκωνίσει τοῦ ἀναδειξαντος τὴν Γερμανίαν μεγάλου φιλοπάτριδος· ἀλλ' οὐκ ἀληθῆ πάντα τὰ διατυμπανιζόμενα τυγχάνουσι καὶ ἡκιστα οἱ λοιποὶ ἀγάλλονται λαοὶ ἐπὶ τῇ ἐγκαινισθεῖσῃ ἐμπορικῇ πολιτικῇ παρὰ τοῦ ἀρχιγραμματέως κόμπτος.

Αἱ κατὰ τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα ἀκουσθεῖσαι διαμαρτυρίαι ἐν τε τῇ αὐστριακῇ βουλῇ καὶ ἐν τῇ ἰταλικῇ ἐπανελήφθησαν μετὰ μείζονος σφοδρότητος καὶ ἐξοχιορῆτορες ἐπειράθησαν ν' ἀνασκεύασωσι τὸν κόμπτα Καλ-

νόκην καὶ τὸν μαρκήσιον Ρουδίνην, διαταθέντας ὅτι αἱ ὑπογραφεῖσαι συνθήκαι ἐνθεν μὲν ἐξασφαλίζουσι τὰ συμφέροντα τῶν συμβαλλομένων χωρῶν καὶ μεγάλως συντελοῦσιν εἰς τὴν προαγωγὴν καὶ τὴν πρόοδον τῆς τε βιομηχανίας καὶ τῆς γεωργίας, ἐνθεν δὲ παγιοῦσι τὴν ὑφισταμένην συμμαχίαν ἐν Εὐρώπῃ, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς κοινῆς ἐν τῇ ἡπείρῳ ταύτῃ ἡσυχίας καὶ εἰρήνης. Ὁ κ. Γρέγγ ἐν τῇ αὐστριακῇ βουλῇ, ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ τῶν ἐμπορικῶν συνθηκῶν, ἐγενίκευσε τὴν συζήτησιν κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε ἔθιξεν ἀμέσως τὸ ζήτημα τοῦ μετὰ τῆς Αὐστρίας συνδυασμοῦ τῆς Βοημίας καὶ, κατακρίνων τοὺς ἀπ' αἰῶνων ὑφισταμένους δεσμοὺς, διεξεδίκησεν ἰσοτιμίαν πρὸς τὴν Οὐγγαρίαν καὶ περιφρούρησιν τῶν δικαίων τῶν Βοημῶν, σφόδρα ἀθετουμένων ἐπ' ὀφελείᾳ τῶν τῶν λοιπῶν στοιχείων. Ὁ λόγος τοῦ κ. Γρέγγ, ἡκιστα ὑπολειπόμενος τὴν σφοδρότητα τοῦ κ. Λουΐγερ, ἐπιτεθέντος ἐν τῷ αὐτῷ σωματεῖῳ κατὰ τοῦ στρατηγοῦ Καπρίθῃ, ἄτε παριδόντος τὰ ἐν τῇ συμμάχῳ μοναρχίᾳ στοιχεῖα, ἐξαιρέσει τοῦ γερμανικοῦ καὶ τοῦ οὐγγρικοῦ, μεγάλην ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν καθ' ἅπασαν τὴν Αὐστρίαν καὶ Οὐγγαρίαν ὡς καὶ ἐν Γερμανίᾳ. Πρὸ τῆς ἐν τῇ μοναρχίᾳ καταστάσεως, ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τῶν διαφόρων αὐτῆς φύλων, ἀγωνιζομένων νὰ διεδικήσωσι τὰ δίκαια αὐτῶν καὶ νὰ τύχωσι τῆς ἀνεξαρτησίας εἰ μὴ ἐν πᾶσι τοῦλάχιστον ἐν τῇ διοικήσει, ἡ τοῦ κ. Γρέγγ ἀξίωσις εἶναι τὰ μάλα σημαντικῆ, ἄτε ἀναξέουσα παλαιᾶς πληγᾶς καὶ ἐξεγείρουσα τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα τῶν Βοημῶν, ἀδυνατούντων νὰ λησμονήσωσι τὴν ἐπὶ Φερδινάνδου τῆς Αὐστρίας ἐπιδίκασιν τοῦ θρόνου τῶν Ἰαγελόνων εἰς τοὺς αὐτοκράτορας τῆς δυνάμεως ταύτης τῷ 1547 καὶ τὴν καταπάτησιν τῆς ἀνεξαρτησίας, ἣν μάτην ἐπειράθησαν ν' ἀνακτήσωσι ἐπὶ τῇ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Μαθθία παραβιάσει τῶν προνομίων τῆς Βοημίας. Τὴν σπουδαιότητα τοῦ πράγματος, κάλλιστα καθορῶντες καὶ οἱ ἐν Βερολίνῳ λάβροι κατὰ τοῦ κ. Γρέγγ ἐπετέθησαν καὶ καθήσαντο αὐτοῦ φοβεροῦ πανσλαντισμοῦ, ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ βεβαίως τοῦ ὅτι ἡ τοιαύτη διαμαρτυρία δύναται καὶ διὰ πραγμάτων νὰ ἐκόπλωθῃ ἢ τοῦλάχιστον νὰ γενικευθῇ κατὰ τρόπον, διακυβεύοντα οὐ μόνον τὸν ἐμπορικὸν σύνδεσμον τῶν συμμάχων κρατῶν ἀλλὰ καὶ δυσχερῆ καθιστῶντα καὶ αὐτὴν ἐτι τὴν διεξαγωγὴν τῶν πολιτικῶν σχέσεων ἐπὶ τῶν βάσεων, τῶν καθοριζομένων ἐν τῇ συνθήκῃ τῆς τριπλῆς συμμαχίας. Ἦδη τὰ σπουδαιότερα τῶν ὀργάνων τοῦ βερολινείου τύπου φοβεράς ἤρξαντο ἐκστρατείας ἐναντίον τοῦ νεοτσέχου πολιτευτοῦ καὶ τὴν κατάρρησιν τῶν

ἐπιχειρημάτων αὐτοῦ ἀγωνίζονται νὰ ἐπενέγκωσι διὰ τοῦ διῆσχυρισμοῦ ὅτι ἡ Βοημία μεγάλης ἀπολαύει ἐλευθερίας, ὅτι ἡ τῆς ἰδίας γλώσσης διδασκαλία ἐλευθέρα τυγχάνει, ὅτι πολλὰ καὶ ἄριστα ὑπάρχουσι τὰ σσεχικὰ γυμνάσια καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τούτων τὸ βοημικὸν πανεπιστήμιον, ὅπερ μετὰ μεγάλης λειτουργεῖ τάξεως καὶ κανονικότητος ὑπὸ τὴν ἀμφιλαφεῖ σκιάν τοῦ Καισαροβασιλέως. Τὰ ὄργανα ταῦτα, ἐπιτείνοντα τὴν κατὰ τοῦ κ. Γρῆγγρ καταφοράν, ἀνατρέχουσι καὶ εἰς τὰς ἀσημάντους ἐπιδηλώσεις παλαιοσέχων τινῶν, πειρωμένων διὰ διαμαρτυριῶν, δημοσιευομένων ἐν τοῖς τὰ συμφέροντα αὐτῶν ἐξυπηρετοῦσιν ὄργανοις, νὰ διαπιστώσωσιν ὅτι τὰς θεωρίας τοῦ ρήτορος τούτου ἐλάχιστοι ἐν Πράγα καὶ τῆ λοιπῇ Βοημία ἀσπάζονται καὶ ὅτι ἡ μεγάλη πλειονοψηφία τοῦ σσεχικοῦ λαοῦ πέποιθε στερεῶς ἐπὶ τὰ φρονήματα τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου Ἰωσήφ, εὐδοκίσαντος νὰ ἐπισκεφθῆ καὶ τὴν πρωτεύουσαν τῆς Βοημίας καὶ ἐμπράκτως νὰ διατρανώσῃ ὅτι πάντες οἱ ὑπὸ τὸ σκεῖπτρον αὐτοῦ λαοὶ ἐν πληρῇ διατελοῦσιν ἰσοτιμία καὶ ὅτι τῶν αὐτῶν ἀπολαύουσι δικαίωσιν καὶ προνομίωσιν. Ἄλλ' ὅτι πάντα ταῦτα δὲν ἐδράζονται ἐπὶ πραγμάτων. ἀπορρέουσιν δὲ μάλλον ἐξ αἰσθημάτων, ὑπαγορευομένων ἐκ πολιτικῶν λόγων καὶ αἰτίων, ἀρκούντως τρανῶς ἀποδείκνυται ἐκ τῆς ἐν Βιέννῃ ἐπικρατούσης ταραχῆς ἐπὶ τοῖς ἐκδηλωθεῖσιν φρονήμασιν. Ὁ τῆς Αὐστρίας πρωθυπουργὸς κόμης Τάαφφε, ἐμβαθύνας καλῶς εἰς τὴν τῶν πραγμάτων θέσιν, ἐξέθηκε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μελέτης αὐτοῦ εἰς τὸν αὐτοκράτορα καὶ ὑπέδειξεν ὅτι ἡ ὑφισταμένη κατάστασις ἦκιστα εὐάρεστος τῇ κυβερνήσει τυγχάνει καὶ ὅτι ἀνάγκη νὰ ἐνυσχυθῆ ἡ κυβερνητικὴ πλειονοψηφία διὰ τῆς προσλήψεως οὐ μόνον ὑπουργοῦ ἀνευ χαρτοφυλακίου ἐκ τῶν συννηνομένων γερμανικῶν ἀριστέρων ἀλλὰ καὶ Οὐγγρου τυπματάρχου ἐν τῷ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργεῖῳ.

Σημαντικὰ ὡσαύτως εἶναι καὶ αἱ ἐν τῇ Ἰταλικῇ βουλῇ διεξαχθεῖσαι συζητήσεις ἐπὶ τῷ ζητήματι τῶν ἐμπορικῶν συνθηκῶν, αἱ προκαλέσασαι σπουδαίας δηλώσεις καὶ τοῦ πρώην πρωθυπουργοῦ τῆς Ἰταλίας περὶ τῶν μετὰ τῆς συμμαχίας τῶν τῆς μέσης Εὐρώπης αὐτοκρατοριῶν σχέσεων τοῦ βασιλείου. Ὁ κ. Ἰμβριάνης, διαμφισβητῶν τὸ λυσιτελεῖ τῶν ὑπογραφέντων ἐμπορικῶν ἐγγράφων, ὑπέδειξεν ὅτι διὰ τοῦ ἐμπορικοῦ συνδέσμου ἐπὶ μάλλον κρατύνεται ὁ πρὸς τὴν τριπλὴν συμμαχίαν δεσμὸς τῆς Ἰταλίας καὶ τὰ μέγιστα παραβλάπτονται τὰ συμφέροντα αὐτῆς, ἄπερ κρεῖσσον ἤθελον περιφρουρηθῆ, ἐὰν τὸ βασίλειον διετῆρει οὐδέτερον ἐν τῇ διεθνῇ πολιτικῇ καὶ μὴ προσηρῶτο τοσοῦτο στενῶς εἰς τὸ ἄρμα τῆς διὰ τοῦ πρίγκιπος Βίσμαρκ ἐγκαινισθείσης καὶ διὰ τοῦ κόμπος Καπρίβη ἐνισχυθείσης πολιτικῆς τῶν συμμαχιῶν. Αἱ δηλώσεις τοῦ φιλελευθέρου ἰταλοῦ, ὅστις ἀμειλίκτως πάντοτε καθήψατο τῶν ἰταλῶν πολιτικῶν, τῶν ἐνεργησάντων καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ πρώην γερμανοῦ ἀρχιγραμματέως, προῦκάλεσαν τὸν κ. Κρίσπιν νὰ ὑπεραπολογηθῆ τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ καὶ νὰ διαταθῆ τάναντία, ἐνθεν δὲ παρώρμισαν τὸν μαρκήσιον Ρουδίνν νὰ συνηγορήσῃ ὑπὲρ τε τοῦ τριπλοῦ συνδέσμου καὶ ὑπὲρ τῆς ἐμπορικῆς πολιτικῆς, τῆς ἐγκαινιζομένης διὰ τῶν προσφάτων ἐμπορικῶν συμβάσεων. Αἱ ἀνταλλαγεῖσαι ἐπὶ τούτῳ σκέψεις καὶ αἱ διαμειφθεῖσαι ἐν τῇ αὐστριακῇ βουλῇ ἰδέαι ἐπεσπασαντο μεγάλως τὴν προσοχὴν τῶν ἐν Βερολίνω, ὅπου ὡσαύτως σφοδραὶ ἐξετοξεύθησαν ἐν μέσῳ κοινοβουλίῳ μομφαὶ κατὰ τῆς ἐμπορικῆς πολιτικῆς, καὶ οἱ βουλευταὶ Καρδῶφ καὶ Βέβελ διὰ τῆς δριμείας αὐτῶν γλώσσης προῦκάλεσαν λίαν τὴν μῆνιν

τοῦ ἀρχιγραμματέως; ὅστις καὶ ἐπὶ τὸ βῆμα παρελθὼν ἐπανάλαβεν ἐν ὀλίγοις ὅσα εἶπε κατὰ τὴν εἰς τὸ κοινοβούλιον κατάθεσιν τῶν ἐμπορικῶν συνθηκῶν, καὶ διημφισβήτησε τὴν ἰδέαν τῶν εἰρημένων ὅτι ἡ γερμανικὴ γεωργία δὲνάπολυτροῦται τῶν κινδύνων διὰ τοῦ νέου ἐμπορικοῦ συνδέσμου. Ἄλλὰ πᾶσαι αὗται αἱ διαμαρτυρίαι ἦκιστα ἐπέδρασαν ἐπὶ τῆς ἐκ τῶν προτέρων ὠρισμένης τύχης τῶν ἐμπορικῶν συμβάσεων, ὧν ἡ ἐπικύρωσις, παρὰ τῶν ἀρμοδίων ἐθνικῶν ἀντιπροσωπειῶν ἐπιταχυνομένη, ἐξηνάγκασε τὴν μὲν Γαλλίαν νὰ μεταβάλῃ τὴν τέως ἐμπορικὴν πολιτικὴν, τὴν διαχαραχθεῖσαν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ προστατευτικοῦ συστήματος, ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας ἀνταλλαγῆς, τὴν δὲ σύμμαχον τῆς Γερμανίας Αὐστρίαν παρώρμισεν ὅπως διὰ τοῦ ἐπιτευχθέντος τελωνειακοῦ δεσμοῦ ἐξεύρη καὶ ἐξασφαλίσῃ νέας ἐξόδους τῶν ἐμπορικῶν αὐτῆς προϊόντων ἐπὶ βλάβῃ τῶν γαλλικῶν ἰδία. Ἡ νίκη ὀφείλεται τῷ κόμπος Καπρίβη, ὅστις ἀντιθέτως πολιτευόμενος τῷ προκατόχῳ, εἰπόντι, ὅτε τὸ πρῶτον ἐκαλεῖτο ἐπὶ τὴν ἐξουσίαν, ὅτι οὐχὶ διὰ λόγων καὶ κοινοβουλευτικῶν τερθρεῖων ἀλλὰ διὰ πραγμάτων δέον νὰ ἐπιδιωχθῆ ἡ πολιτικὴ, προσκτᾶται καὶ τοὺς τιμητικούς τίτλους ἐπὶ ἀπλῇ ψηφοφορίᾳ τοῦ κοινοβουλίου, καίτοι ὁ πρίγκιψ Βίσμαρκ κόμης μὲν ἀπεκαλεῖτο μετὰ τὴν Σαδόβαν πρίγκιψ δὲ μετὰ τὴν στέψιν τοῦ βασιλέως Γουλιέμου διὰ τοῦ σιδηροῦ στέμματος τοῦ Βαρβαρόσα ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν Κατόπτρων.

Ἐκ τῶν κατὰ χώρας δὲ διεξαγομένων ζητημάτων ἡ Ρωσία ἐπισπᾶται τὴν σπουδαιότεραν προσοχὴν ἔνεκα τῶν ἐπιτελουμένων στρατιωτικῶν προόδων. Αὐτὰ ταῦτα τὰ γερμανικὰ φύλλα, διὰ μακρῶν ἐξετάζοντα τὸ σοβαρώτατον τοῦτο ὑπὸ τὴν ἑποψίαν τῆς Γερμανίας ζήτημα, διαρρηδὴν κηρύττουσιν ὅτι ὄντως μεγάλα ἐπετελέσθησαν πρόοδοι ἐν τῇ ἀχανεῖ τῆς Ρωσίας αὐτοκρατορίᾳ ὑπὸ τὴν ἑποψίαν ταύτην, καὶ ὅτι τὸ κράτος τοῦτο εὐρηται ἐν τῷ συμπληροῦν τὸν στρατιωτικὸν αὐτοῦ ἐξοπλισμὸν. Ταῦτοχρόνως ἐν ἰδιαιτέροις φυλλαδίοις ἐξοχοὶ στρατιωτικοί, ἀφορμὴν λαμβάνοντες ἐκ τῶν ἐν Ρωσίᾳ ἐπιτελουμένων στρατιωτικῶν προόδων, ἐξετάζουσι πρὸς τὴν καταστάσει τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ καὶ τὴν τῶν στρατῶν τῶν συμμαχῶν κρατῶν, καὶ πειρῶνται νὰ διασκεδάσωσι τὴν ἀρξαμένην νὰ ἐπικρατῆ ἰδέαν ὅτι ὁ γαλλορωσικὸς στρατὸς παραβαλλόμενος πρὸς τὸν συμμαχικὸν ὑπερτερεῖ κατὰ τε τὸν ἀριθμὸν καὶ κατὰ τὸ ποῖον καὶ δύναται ν' ἀντιμετώπισῃ νικηφόρος πάντα κίνδυνον, προερχόμενον ἐκ τῶν φιλοπολέμων τάσεων τῶν συμμαχῶν. Σὺν τῇ στρατιωτικῇ ἀνοργανώσει ἡ κυβέρνησις τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου πειρᾶται παντὶ σθένει νὰ ἐπουλώσῃ τὰς πληγὰς, αἵτινες ἠνοίχθησαν ἐπὶ τῇ σιτοδίᾳ, καὶ διὰ τῶν καταρτιζομένων ἐπιτροπῶν ἐλπίζεται ἀρκοῦσα ἀνακούφισις τῶν παθημάτων τῶν λιμωπτόντων.

Ἐν Ἀγγλίᾳ αἱ ἐπικείμεναι κυνοβουλευτικαὶ ἐκλογαὶ εἰς μεγάλην ἐμβάλλουσιν ἀγωνίαν τῶν μαρκήσιον Σαλισβουρῆν, ἀπολέσαντα μάλιστα καὶ ἓνα τῶν κυριωτέρων ἡγετῶν τοῦ ἐνωτικοῦ φιλελευθέρου κόμματος τῶν μαρκήσιον Ἄρτιγκτων, ὅστις, διαδεξάμενος τὸν ἀποθανόντα πατέρα αὐτοῦ ἐν τῇ ἄνω βουλῇ, δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν ἐλευθερίαν, ἣν τέως εἶχεν ἐν τῇ συνηγορίᾳ τῶν ἰδεῶν τοῦ οἰκείου κόμματος· σὺν τῇ ἀμνηχανίᾳ ταύτῃ ὁ ἄγγλος πρωθυπουργὸς ἔχει καὶ τὸ ἰρλανδικὸν ζήτημα, ὅπερ προσλαμβάνει σοβαρὰς διαστάσεις ἔνεκα τῶν διαπληκτικῶν τῶν παρνελλιστῶν καὶ ἀντιπαρνελλιστῶν. Μεθ' ὅλας τὰς δυσχερείας ταύτας οὐχ ἦττον ὁ μαρκήσιος Σαλισβουρῆς πειρᾶται νὰ διαιωνίσῃ τὴν ἐκπάτριον τῶν

ἐν τῇ Μαύρῃ ἡπειρῷ ἐρυθροχιτώνων στρατιωτῶν ἐπὶ τῇ προφάσει τοῦ ὅτι πολλοὶ Εὐρωπαῖοι εὐρύνται αἰχμάλωτοι τῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τὰς χώρας ταύτης ἀπολιτίστων κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐστριακοῦ ἱεραποστόλου.

Ἐν Ἰταλία ὁ μαρκήσιος Ρουδίνης ἔχει τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα καὶ τὸ τελωνειακόν, κατώρθωσε δὲ νὰ νικηφορήσῃ ἐν ἑκατέρῳ, παρὰ τὰς διαμαρτυρίας ἐνίων πολιτῶν τῆς κυβερνήσεως· ἡ νίκη αὐτοῦ ὅμως ἦτο οὐχὶ περιφανής, διότι ἅμα τῇ ἐλαχίστῃ δυσχερείᾳ προέβαλλε τὸ ζήτημα ἐμπιστοσύνης καὶ ἐτύγγχανεν οὕτω τοῦ ποθομένου. Ἐν Αὐστρίᾳ ἡ κυριώτερα προσοχὴ στρέφεται, μετὰ τὰς ἐμπορικὰς συνθήκας, εἰς τὸ φυλετικὸν ζήτημα καὶ εἰς τὰς κυβερνητικὰς περιπλοκὰς συνεπείᾳ τῆς ἐπιτάσεως τοῦ ζητήματος τούτου· ταύτοχρόνως ἡ οὐγγρική βουλὴ διαλύεται συνεπείᾳ τοῦ ἀρξαμένου κοινοβουλευτικοῦ κινήματος, ὅπερ πολλαχοῦ προκαλεῖ πράγματα τῇ ἐκτελεστικῇ ἐξουσίᾳ. Ἐν Γαλλίᾳ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα ἐξέλιπε καὶ ἀντ' αὐτοῦ συνεζητήθη τὸ τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων, ὅπερ κατέληξεν εἰς περιφανῆ τῆς κυβερνήσεως νίκην. Ταύτοχρόνως ἡ βουλὴ ἐπελάβετο καὶ τοῦ ζητήματος τοῦ πρωτοκόλλου τῆς ἐν Βρυξέλλαις συνδιασκεψέως, τοῦ ἀναγομένου εἰς τὴν παρακώλυσιν τῆς δουλείας, διανεμηθέντων ἥδη τῶν ἐγγράφων τῆς σχετικῆς Κιτρινῆς βίβλου. Ὁ γάλλος ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς ἔκρινε καλὸν νὰ ἐπισπεύσῃ τοῦτο, διότι μέχρι τῆς 2 ἰανουρίου 1892 λήγει ἡ ταχθεῖσα προθεσμίᾳ πρὸς ἐπικύρωσιν τοῦ πρωτοκόλλου τούτου. Τὸ διάβημα τοῦ κ. Ριμπὼ περιποιεῖ μεγάλην τῇ Γαλλίᾳ τιμὴν, ἅτε μόνη καθυστερησάση ἐν τῇ ὑπογραφῇ καὶ ἐπικυρώσει τοῦ εἰρημένου πρωτοκόλλου, τὸ τοσοῦτο σπουδαίαν κατέχοντος σελίδα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς φιλανθρωπίας.

Ἐκ τῶν τοῦ Αἴμου κρατῶν ἡ Ἑλλάς σχεδὸν ὀλοσχερῶς ἀπρακτεῖ ἐν τῷ σταδίῳ τῆς δράσεως καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ἔθνικὴ ἀντιπροσωπεία τοσοῦτον ἑλλίπης περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν ἐφάνη τῶν καθηκόντων, ὥστε οὐδ' αὐτὸς ὁ προϋπολογισμὸς ἐπεψηφίσθη, καίτοι ἐν Ἑλλάδι δὲν ἐφαρμόζεται τὸ ἐν Γαλλίᾳ μέτρον, καθ' ὃ ἡ κυβερνησις δύναται νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ δωδεκατημιόβρια. Ἡ Σερβία διατελεῖ ἐν ταῖς παραμοναῖς ὑπουργικῆς κρίσεως καὶ ἐν δημοτικαῖς ἐκλογαῖς, ἐν δὲ τῇ Ρουμανίᾳ τὸ ὑπουργεῖον Καταρδζῆ, μόλις δεκαπενθήμερον ἀριθμοῦν ὑπαρξίν, ἔτυχεν ψήφου δυσπιστίας καὶ ἀπῆλθον οὕτω τὴν διάλυσιν τῶν βουλῶν, αἵτινες ἀντικαθίστανται διὰ τῶν κατὰ τὸν προσεχῆ φεβρουάριον διεξαχθησομένων ἐκλογῶν. Σπουδαιοτέρα πῶς εἶναι ἡ βουλγαρογαλλικὴ διαφωνία, ἥτις, παρατεινομένη, δύναται νὰ προκαλέσῃ πράγματα τῇ εὐρωπαϊκῇ εἰρήνῃ καὶ μάλιστα προσφάτου ὄντος ἐτι τοῦ παραδείγματος τοῦ πραξικοπηματικοῦ λέβητος τῶν Βουλγάρων.

Ἐκ Σινικῆς οὐδὲν νεώτερον ἐξαγγέλλεται περὶ τῶν ταραχῶν καὶ ἐλπίδες ὑπάρχουσι περὶ ἐξομαλίσεως τῶν πραγμάτων κατὰ τρόπον εὐάρεστον τοῖς Εὐρωπαίοις· εἰς τὴν ταχεῖαν εὐδῶσιν τῶν δυσχερειῶν ἐπέδρασεν ἴσως καὶ ἡ τῆς Ρωσίας πολιτεία, ἥς, ἕνεκεν ἡ κυβερνησις τοῦ Πεκίνου προσφέρει τῇ Γαλλίᾳ τὴν νῆσον Φορμόζαν ἐπὶ σκοπῷ ἀρωγῆς ἐν ἀνάγκῃ.

Τὰ ἐν Βραζιλίᾳ εἰς ὀμαλωτέραν εἰσῆλθον φάσιν, τούναντίον δὲ ἡ Χιλὴ ἐπιτείνει τὴν πρὸς τὰς Ἠνωμένας πολιτείας ἔχθραν ἐν τῷ ζητήματι τῆς «Βαλτιμόρης» καὶ ἡ κυβερνησις τῆς μεγάλης ἀμερικανικῆς δημοκρατίας συμπληροῖ ναυτικὰς τινὰς παρασκευὰς ἐναντίον τῆς Χιλῆς.

ΟΙ ΓΑΜΟΙ ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν).

Δ'.

Η ΕΙΣ ΜΟΣΧΑΝ ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ Ο ΓΑΜΟΣ.

Ὅσάκις οἱ αὐτοκράτορες καὶ ἡγεμόνες μετέβαινον διὰ τῆς Τσρκάνης εἰς τὴν αἰωνίαν πόλιν, κατήρχοντο ἐκ Φλωρεντίας διὰ τῆς Σιέννης, Ραδικοφάνιου καὶ Ἀκουαπενδένης μέχρι Βιτέρβης· ἡ ὁδὸς αὕτη ἦν ἀντιστρόφως ἢ τῆς πρὸς τὸν ἐν Μόσχᾳ ἡγεμονικὸν νυμφίον πορευομένης ἑλληνίδος νύμφης.

Ἐν Βιτέρβῃ ἐκράτει παράδοσις, τόσον ἀρχαία ὅσον καὶ ἀπίθανος, λέγει ὁ κ. Πῆρλιγγ, καθ' ἣν ἡ πόλις αὕτη ἦν ἡ ἀρχικὴ πατρίς τῶν Παλαιολόγων. Οἱ ἐγχώριοι χρονογράφοι ἀνεπαρκῶς ὄλως περὶ αὐτῆς ἀποφαίνονται, οὐχ ἥττον ὅμως ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου τῆς πόλεως ἡ τιμητικὴ θέσις διετηρήθη εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Μιχαῆλ Παλαιολόγου· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου κατὰ παράδοξον τῆς τύχης εἰρωνίαν ἐν τοῖς ἀρχαίοις αὐτῆς οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ὑπάρχει ἐγγράφων σχετικῶν πρὸς τὴν διάβασιν τῆς Ζωῆς. Εἰς μόνος χρονογράφος, καὶ οὗτος δὲ οὐχὶ ὁ μάλιστα ἀξιόπιστος, διετήρησε τὴν μνήμην τοῦ γεγονότος, διηγούμενος ἐν συντόμῳ ὅτι ἡ ἡγεμονόπαις, διάσημος ἐπὶ τῇ καλλονῇ καὶ τῷ γένει, ἐζητήθη εἰς γάμον παρὰ τοῦ «βασιλέως τῆς Ρωσίας», μεγάλας παρασχόντος πολιτικὰς ὑποσχέσεις, καὶ διήλθε διὰ Βιτέρβης, μεταβαίνουσα παρὰ τῷ συζύγῳ αὐτῆς.

Τῇ 17/29 ἰουνίου ἡ Ζωὴ ἀφικνεῖτο εἰς Σιέννην. Πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως ταύτης, ὡς ὁ ἀναγνώστης ἐνθυμεῖται, εἶχεν ἐκ τῶν προτέρων συστήσει τὴν ἡγεμονόπαιδα ὁ καρδινάλιος Βησσαρίων· καὶ Σίξτος δὲ ὁ Δ' εἶχεν ἀπευθύνει πρὸς αὐτοὺς δυσστατήριον ἐπιστολήν, μὴ διασθεῖσαν. Αἱ ὑψηλαὶ αὗται συστάσεις δὲν παρήλθον ἄνευ ἀποτελέσματος· κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς εἰς τὴν πόλιν εἰσόδου τῆς Ζωῆς οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς «λαμπρᾶς πόλεως», συγκληθέντες ἱκανοί, ἐπεψηφίσαν δι' ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ψήφον κατὰ τεσσαράκοντα δύο πείσῳσιν πεντήκοντα φλωρινίων εἰς τὰς δαπάνας τῆς ὑποδοχῆς καὶ τῆς φιλοξενίας. Ἡ ἡγεμονόπαις ἐγκατέστη ἐν οἴκῳ συνεχεῖ τῷ λαμπρῷ μητροπολιτικῷ ναῷ, παρεσχέθησαν δ' αὐτῇ αἱ μέγιστα τῶν τιμῶν, καθ' ἃ διαβεβαίω ὁ Ἀλλεγρέττος Ἀλλεγρέτη ἐν τῷ ἡμερολογίῳ αὐτοῦ.

Ἐνταῦθα τὰ ἴχνη τῶν ὁδοιπόρων ἀπόλλυνται ἐπὶ τίνα χρόνον. Ἐν τῇ ὁδῷ αὐτῶν ἦν ἡ Φλωρεντία, ἐνθα οἱ Μεδικοὶ, οἱ τὴν προῖκα τῆς ἡγεμονόπαιδος καταβαλόντες, ἐνδιεφέροντο περὶ αὐτῆς, ἐνθα, ἐν τῇ ἐστία ταύτῃ τῆς Ἀναγεννήσεως, ὁ ἑλληνισμὸς ἐφημίζετο, ἐνθα οἱ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως φυγόντες Ἕλληνες διέτριβον εὐφροσύνως, ἐνθα ἡ πλατωνικὴ ἀκαδημία κατέλεγεν ἐν τοῖς μέλεσιν αὐτῆς πολλοὺς ὀπαδοὺς καὶ ὁ Λωρέντζος, περιστοιχούμενος ὑπὸ φιλοσόφων καὶ ποιητῶν, ἐτέλει κατ' ἔτος, ὡς ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Πορφυρίου, ἑορτὴν εἰς τιμὴν τοῦ Πλάτωνος, ἐνθα τέλος ὁ Δημήτριος Χαλκοκονδύλης, διαδεξάμενος τὸν Ἀργυρόπουλον, διδάσκων δὲ δαπάναις τῆς κοινότητος τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, προσεῖλκεν ἀθρόαν τὴν νεολαίαν περὶ τὴν ἔδραν αὐτοῦ καὶ ἐξέπληττε τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ, λέγει ὁ κ. Πῆρλιγγ, διὰ τῶν γῶσδεων καὶ κατηγοήτευσιν αὐτοὺς διὰ τῆς εὐγλωττίας αὐτοῦ, τῆς πνευματικῆς ταύτης ἐργασίας κατ' οὐδὲν ἐλαττούσης παρ' αὐτῷ τὴν ἀνδρικήν ὁρμὴν, ἀλλ' ἐπιτρεπούσης αὐτῷ νὰ καταστῇ καὶ δεκάτου τέκνου πατῆρ. Πάντες οὗτοι οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ τὸν ἑλληνισμὸν διαδίδοντες ἐπελάβοντο βεβαίως τῆς εὐκαιρίας, ὅπως δεξιωθῶσι μετὰ πατριωτικῆς λατρείας τὴν κόρην τῶν βυζαντινῶν καισάρων, ἀλλ' ἐν τούτοις οὐδεμία σύγχρονος ἀναμνησις ἀνευρίσκειται, τῶν χρονογράφων ἀπληροληφθέντων καθ' ὀλοκληρίαν εἰς τὰς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ 1472 καὶ τὰς ἐσωτερικὰς ταραχάς.

Ἐν Βονωνίᾳ λοιπὸν ἀνευρίσκομεν τὴν νυμφοστόλον πομπὴν τῇ 28/10 ἰουλίου. Ὁ Βιργίλιος Μαλδέζης, εἰς τῶν διαπρεπεστάτων μεγιστάνων, ἐδεξιώσατο λαμπρῶς ἐν τῷ μεγάρῳ αὐτοῦ τὴν

Σοφίαν, ἦν πολλὰκις ἡ πόλις ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ θαυμάσῃ. «Ἐχουσα ἀνάστημα ὀλίγον ὑψηλόν, λέγει ὁ κ. Πήρλιγγ κατὰ τὰς ἀρχαίας πηγὰς, εὐαίνεται εικοσιτετραετίς· αἱ φλόγες τῆς Ἀνατολῆς ἔλαμπον ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῖς, ἡ λευκότης δὲ τῆς ἐπιδερμίδος ἐξήγγελλε τὴν εὐγένειαν τῆς καταγωγῆς αὐτῆς. Τῇ ἀλθιείᾳ, ἀναφωνοῦσι μετ' ἐνθουσιασμοῦ οἱ χρονογράφοι τῆς Βοωνίας, ὡσεὶ ἤθελον νὰ διαφεύδωσι τὸν Πούλικν καὶ νὰ καταστῆσαν ἡμᾶς ἐπιφυλακτικούς πρὸς τοὺς σαρκασμούς αὐτοῦ, τῇ ἀλθιείᾳ ἦν θελκτικὴ καὶ ὠραία. Ὅτε ἐνεφανίζετο εἰς τὸ δημόσιον, ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῆς ἐκυμάτιζεν, ἀποκαλύπτουσα τὴν ἀλουργῆ αὐτῆς ἐσθῆτα, χρυσοποικιλτος μπλωτὴ σίμωρος, κεκρύφαλος ἀπαστράπτων ἐκ χρυσοῦ καὶ μαργαριτῶν ἐκόσμηε τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, πολύτιμος δὲ λίθος, εἰς περόνην εἰργασμένος καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος προσηρημένος, ἐπέδυσε πάντων τὰ βλέμματα. Οἱ διαπρεπέστατοι τῶν εὐπατριδῶν νεανιῶν ἀπετέλουν τὴν ἀκολουθίαν τῆς εὐκλεοῦς ὄρφανῆς, ἠμιλλῶντο δὲ περὶ τῆς τιμῆς τοῦ νὰ κρατήσωσιν αὐτῇ τὰ ἡνία τοῦ ἵππου αὐτῆς. Ἐκτακτος ἀνεπτύχθη πομπή, ὅτε μετέβη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Δομνίκου . . .»

Ἐν τούτοις, ἵνα μεταδῶσιν εἰς τὴν Γερμανίαν, διότι ὁ Βῶλπ δὲν ἐπεθύμει νὰ διακυδινεύσῃ ἐν τῇ Λιθουανίᾳ, ἔδει νὰ διέλθῃ διὰ τοῦ ἐνετικοῦ ἐδάφους. Ἄν ὁ πολυμήχανος πρεσβευτὴς παρέκαμπεν ἐπιμελῶς τὴν ἔδραν τοῦ φοβεροῦ συμβουλίου τῶν Δέκα, μετὰ τοῦ ὁποίου θὰ εἶχε νὰ θεωρήσῃ ὄχληρους λογαριασμούς, προσφιλέστεραι ἀναμνήσεις εἴλικον αὐτὸν πρὸς τὴν Βικεντίαν, τὴν γενέθλιον πατριδα αὐτοῦ, ἔνθα εἶχε διαφημισθῆ παρὰ τῷ λαῷ ὡς «ταμίας καὶ γραμματεὺς τοῦ βασιλέως τῆς Ρωσίας», τίτλοι, οὓς ἀκούων ὁ μέγας πρίγκιψ Ἰβάν θὰ ἐξεπλήσσετο ἀναμφιβόλως. Ἄλλ' ὁ Βῶλπ δὲν ἦτο ἐκ τῶν πτοισμένων πρὸ οὕτω μικρῶν πραγμάτων· ὤδευσε θαρραλέως πρὸς τὴν πόλιν τῶν προγόνων αὐτοῦ, γραφικὴν πάντοτε καὶ χαριεῖσαν, οὐπω τότε πεπραιομένην ὅμως διὰ τῶν ὠραίων ἀρχιτεκτονικῶν ἔργων τοῦ Σκαμόζν καὶ τοῦ Παλλάδιου. Πρῶτος σταθμὸς ἐγένετο κατὰ τὴν περιήωρον, ἐν τῇ ἐπαύλει τοῦ Νάντου, ἀνηκούσῃ τῷ Τρεβιζάνῳ Βῶλπ, ἐξαδέλφῳ τοῦ Ἰωάννου Μπαττίστα. Εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐπισκέψεως ταύτης ὁ κτίτωρ τοῦ πύργου ἔτυχε τοῦ προνομίου νὰ φέρῃ ἐπὶ τῶν ὀπλῶν αὐτοῦ τὸν βυζαντινὸν ἀετὸν μετὰ τοῦ στέμματος. Τῇ 10/19 ἰουλίου, δύο πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου ὥρας, ἡ Ζωὴ ἐποίησατο τὴν εἰς τὴν πόλιν εἰσοδὸν αὐτῆς, τοῦ Λεονάρδου Νογαρόλα ξενίσαντος αὐτὴν ἐν τῷ μεγάρῳ αὐτοῦ, διέμεινε δ' ἐν αὐτῇ δύο ἡμέρας, τὴν 11/20 καὶ 12/21, ἐν μέσῳ ἑορτῶν καὶ συμποσίων, πρὸς τιμὴν αὐτῆς τελευμένων. Πρὸς τιμὴν τῆς ξενιζομένης ἡγεμονικῆς νύμφης περιήχθη τότε διὰ τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως ἡ περιήγησις ruota de 'notaji, φορητὸς πύργος εἰκοσι καὶ τριῶν μέτρων ὕψους, πεπληρωμένος ἀλληγορικῶν μορφῶν, φερόμενος δὲ ἐπὶ τῶν εὐρώστων ὤμων πολλῶν ἀθλητῶν καὶ ὑποστηριζόμενος ἀμφοτέρωθεν ὑπὸ τριῶν μακρῶν κοντῶν. Ἐν τῷ μέσῳ, ἐπὶ τῆς τιμητικῆς θέσεως, ἐκάθητο νεανίας, λευκὸν γυναικεῖον περιβεβλημένος ἱμάτιον, παριστάνων δὲ τὴν δικαιοσύνην, μετὰ στέμματος μὲν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, τρυτάνης δὲ καὶ ρομφαίας ἐν ταῖς χερσίν. Δύο κήρυκες, εἰς φρουρὰν αὐτῆς τεταγμένοι, ἴσταντο ἀπέναντι ἐκατέρωθεν αὐτῆς. Ὑπεράνω ἵπτατο ὁ δικέφαλος βυζαντινὸς ἀετὸς, κρατῶν ἐν τοῖς ὄνυξι τὴν σφαῖραν καὶ τὸ ξίφος. Ἄλλος σπικὸς μεζίων, ἀλλὰ κατωτέρω κείμενος, ἔφερε τὰ σήματα τῆς Βικεντίας, τὰ σταυροειδῆ ἀργυρᾶ στόματα. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ πύργου ἐψηθός ἀνεῖχεν ἑαυτοῦ πολύχρωμον ἀλεξήλιον καὶ ἐκίνε ἐρυθρὰν σημαίαν. Κάτω τὸν ἐξώστην κατεῖχον κήρυκες πεζοὶ καὶ ἔφιπποι, ἀλλαχοῦ δὲ ἄλλαι ὑπῆρχον σχετικαί πρὸς τὴν σύγχρονον πολιτικὴν ἱστορίαν παραστάσεις. Ὁ σίλλογος τῶν συμβολαιογράφων, κτίτωρ τοῦ παιγνίου τούτου, ἐφρόνησεν ὅτι, διατάσσων τὴν περιήωγὴν τοῦ πύργου, συντελεῖ εἰς τὸν λαμπρότερον ἑορτασμὸν τῆς διὰ τῆς πόλεως διαβάσεως τῆς Ζωῆς. Οἱ Ἐνετοὶ, μετασχόντες τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλληνίδος νύμφης ἐκδηλώσαν τούτων, ἐπεψαν, φαίνεται, πολύτιμα δῶρα καὶ ἀνέλαβον αὐτοὶ τὰς δι' ὅλου τοῦ ἐδάφους αὐτῶν ὁδοιπορικὰς τῆς συνοδίας δαπάνας.

Αἱ λαμπραὶ αὐταὶ ὑποδοχαὶ ἦσαν ὁ τελευταῖος ἀποχαιρετισμὸς τῆς Ἰταλίας πρὸς τὴν κόρην τῶν καιρῶν. Ἡ Ζωὴ δὲν ἔμελλε νὰ ἐπανίδῃ οὔτε τὸν κυανοῦν οὐρανόν, οὔτε τὸν λαμπρὸν ἥλιον τῆς Μεσημβρίας· δὲν ἔμελλε ν' ἀναπνεύσῃ πλέον

τὸν εὐκρατον καὶ ἀρωματώδη αὐτῆς ἀέρα. Τάχιστα οἱ γιγάντιοι φρουροὶ τοῦ γερμανικοῦ κόσμου, αἱ Ἄλπει, ἐνεφανίσθησαν πρὸ τῆς συνοδίας μετὰ τῶν χιονοσκεπῶν αὐτῶν κορυφῶν. Συνήθως διήρχοντο ταῦτα κατὰ τὸ μέρος, τὸ καλούμενον Piano della Fuggazza, ὅπως κατέλθωσιν εἴτα πρὸς τὸ Ροβερέτον καὶ τὸ Τρίδεντον. Ἡ συνοδία ὤφειλεν ὡσαύτως νὰ σταθμεύσῃ ἐν Ἰνδρούκη καὶ Ἀουγδοῦργῳ, παρὰ τοῖς χρονογράφοις ὅμως μόνον ἐν Νυρεμβέργῃ συνεχίζεται ἡ ὁδοιπορία. Τῇ 1/10 αὐγούστου ἡ Ζωὴ ἀφικνεῖτο εἰς τὴν πόλιν ταύτην καὶ διέτριβεν ἐν αὐτῇ 4 ἡμέρας. Αἱ ἀρχαὶ ἐδωρήσαντο αὐτῇ πλουσίαν ζώνην, αἱ δέσποναι βαρέλιον οἶνου καὶ σακχαρώα. Ἐν τῇ δημαρχεῖᾳ ἐδόθη μέγας χορὸς, οὗ μετέσχε τὸ ἄνθος τῆς κοινωνίας τῆς πόλεως, καθ' ὃν δὲ παρέστη καὶ ἡ ἡγεμονόπαις, ἀλλά, προσποιηθεῖσα ὅτι εἶναι κεκμηκυῖα, δὲν ἠθέλησε, λέγει ὁ κ. Πήρλιγγ, νὰ κινήσῃ διὰ τῶν βυζαντινῶν ποδῶν αὐτῆς τὴν γερμανικὴν κόβιν. Ὅτε ἐπανάρχετο οἴκαδε, δύο ἐπιτιμῆσαι ἱππεῖς ἐξετέλεσαν ἱππασίαν ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς ἀγορᾶς, ἡ Ζωὴ δὲ ἠμείβεν αὐτοὺς ἐκάτερον διὰ χρυσοῦ δακτυλίου. Λεπτομέρεια παράδοξος· κατὰ τοὺς ἀγαθοὺς Νοβγορόδνς, ὁ τοῦ πάπα δὲ ἀντιπρόσωπος, ἔγραψεν οἱ χρονογράφοι αὐτῶν, μετέβαιναν εἰς τὰς ἀπωτάτας ἐκεῖνας χώρας, ὅπως ἀπονεύμῃ αὐτῷ τὸ βασιλικὸν στέμμα καὶ διδάξῃ αὐτὸν τὴν χριστιανικὴν πίστιν. «Βεβαίως, λέγει ὁ κ. Πήρλιγγ, οὐδεὶς ἄλλος παρὰ τὸν Βῶλπ ἦν ὁ ἐργάτης τῶν ἀνευλαβειῶν τούτων. Εἶναι αἱ πρῶται ἀρχαὶ παραδόξου φήμης, ἥτις διήρκεσαν ὑπὲρ τὸν αἰῶνα».

Τῇ 30/8 αὐγ. ἡ τοῦ ἀνσεατικοῦ δεσμοῦ μητρόπολις ὑπεβάλλετο εἰς δαπάνας, ὅπως τελέσῃ ἑορτὰς εἰς τιμὴν τῆς ἐν Γερμανίᾳ θεωρουμένης ὡς θυγατρὸς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐκ Λυβέκης ἡ Ζωὴ μετέβη διὰ θαλάσσης εἰς Ρεδάλην, ἔνθα οἱ ἱππῶται τοῦ τευτονικοῦ τάγματος ἀπένειμαν αὐτῇ τὰς τιμὰς τῆς πόλεως· ἐν Δορπάτῃ δὲ προὔπνιπταν τὴν μέλλουσαν τῶν Ρώσων ἡγεμονίδα ἀντιπρόσωποι τοῦ μεγάλου πρίγκιπος.

Μεταξὺ τὸ μέγα γεγονός εἶχε διαθροῦλθῆ ἐν Ρωσίᾳ, ὁ λαὸς δ' ἐπεθύμει νὰ μετάσχῃ τῆς χαρᾶς τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ νὰ προδραγορεύσῃ τὴν Ζωὴν ἐπὶ τῇ ἀξίει αὐτῆς· οἱ τῆς Πσκόβης κάτοικοι νύτυχσαν πρῶτοι ἐν τούτῳ. Τῇ 2/11 ὀκτωβρίου σκάφη τῶν παρατάξεων κατέπλευσαν μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἐμπάχ, οἱ πρόκριτοι δὲ τῆς Πσκόβης ἀποδάντες προσένεγκον τῇ μνηστῆ τοῦ Ἰβάν τὸν ἄρτον καὶ τὸ ἄλας μετὰ ποτηρίου οἴνου κατὰ τὸ πατροπαράδοτον ρωσικὸν ἔθιμον. Ἡ συνοδία παραχρῆμα ἐπαύλαβε τὴν ὁδόν. Ὁ διάπλους τῶν λιμνῶν τῆς Πεῖτους καὶ τῆς Πσκόβης διήρκεσε δύο ἡμέρας. Οἱ ὁδοιπόροι, ἀνερχόμενοι τὴν Βελικίαν, ἐστάθμευσαν ἐπὶ τινὰς ὥρας ἐν τῇ ἀρχαίᾳ μονῇ τῆς Σνιετογορόδνς, ἀφιερωμένην εἰς τὴν γέννησιν τῆς Θεοτόκου.

Ἄμα ὡς ἡ Σοφία—οὕτως ὀνομάζουσι τὴν Ζωὴν οἱ ρῶσοι χρονογράφοι, οὕτω δὲ θὰ καλῶμεν αὐτὴν καὶ ἡμεῖς τοῦ λοιποῦ—ἐπλησίασεν εἰς τὴν Πσκόβην, ὁ κληρὸς τῆς πόλεως ἐξῆλθεν εἰς προὔπνιπτην αὐτῆς, ἅπανα δὲ ἡ συνοδία ἐπορεύθη εὐθὺς εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναόν. Ὁ λαὸς ἐπευφήμει παραφόρος τὴν Σοφίαν. «Ὡς πρὸς τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ πάπα, λέγει ὁ κ. Πήρλιγγ, μετὰ τῆς ἀλουργῆς ἐσθῆτος αὐτοῦ, τῆς μίτρας, τοῦ λατινικοῦ ἐσταυρωμένου, οὗτος διήγειρε τὴν γενικὴν ἐκπληξιν. Τὴν ἐκπληξιν δὲ διεδέξατο τὸ σκάνδαλον, ὅτε ὁ Βονοῦμβριος διετέθη νὰ μὴ προσκυνῆσῃ τὰς εἰκόνας κατὰ τὸν ὀρθόδοξον τρόπον. Ἡ Σοφία ἐπενέβη, ὅπως ἀναγκάσῃ αὐτὸν εἰς τοῦτο». Μετὰ τὴν πέρασ τῆς ἐπισήμου δοξολογίας συνῆλθον ἅπαντας ἐν τοῖς ἀρχαίοις τῆς πόλεως, ἔνθα ποταμπῶν ἔρρευσεν τὸ ὑδρόμελι. Οἱ βογιάροι καὶ οἱ προκριτότεροι τῶν ἐμπόρων ὑπέβαλον τῇ ἡγεμονίδι τὰ δεδάματα αὐτῶν μετὰ δώρου πεντήκοντα ρουβλίων, ἐξ ὧν καὶ ὁ Βῶλπ ἔλαβε τὰ δέκα. Αἱ ἐκδηλώσεις αὐταὶ τῆς συμπληθείας συνεκίνησαν τὴν ὄρφανὴν τῶν ἐλλήνων αὐτοκράτορων κόρην, προσδύσαντες ἐν αὐταῖς μειδιών τὸ μέλλον· κατὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτῆς ἐκ Πσκόβης, εὐχαριστήσασα θερμῶς τοὺς κατοίκους, ὑπέσχετο αὐτοῖς τὴν εὐνοίαν αὐτῆς παρὰ τῷ ἡγεμόνι.

Ὅμοια λαμπρότης ὑποδοχῆς, ὅμοιος ἐνθουσιασμὸς ἐν Νοβγορόδῃ. Ἡ ὑπερήφανος πολιτεία, ἥς τὴν ἀπώλειαν ὤμοσαν οἱ τῆς Μόσχας πρίγκιπες, ἥτις δὲ ἐνίστε ἀντιτάσσει αὐτοῖς τὸ θάρρος τοῦ ἀπελισμοῦ, θεραπεύει τὴν εὐνοίαν τοῦ τρομεροῦ Ἰβάν, δὲ μετ' οὐ πολὺ θὰ ἄρῃ τὸ κωδωνοστάσιον, οὗ οἱ φαιδροὶ κωδωνι-

σμοὶ συγκαλοῦσι τὸν λαὸν εἰς τὰς θορυβώδεις αὐτοῦ συνελεύσεις· τότε αἱ ἐλευθερίαι, τὰ κλέπαι καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Νοβογρόδης θὰ ὄσι κατατεταγμένα εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν παρελθόντων γεγονότων. Ἐπὶ τοῦ παρόντος αἱ θλιβεραὶ προαισθήσεις εἰσὶ διεκκεδασμένα, πανταχοῦ δὲ ἡ χαρὰ ἀνάσσει. Ὁ μητροπολίτης καὶ ὁ διοικητὴς τῆς πόλεως ἠμιλλῶντο πότερος νὰ προσενεχθῆ φιλοφρονέστερον πρὸς τὴν νέαν τῶν Μοσχοβιτῶν ἀνάσσαν· ἀλλ' ἡ Σοφία ἐσπευσε νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν εἰς τὴν Μόσχαν ἄγουσαν.

Οὐδὲν οὕτω παράδοξον ὡς ἡ περιγραφή τῆς εἰσόδου τῆς νυμφοστόλου πομπῆς εἰς τὴν πόλιν, ἣν ἦδη οἱ δωβινισταὶ τῆς ἐποχῆς ὠνόμαζον τρίτην Ρώμην. Οἱ ρῶσοι χρονογράφοι, μόνη πηγὴ τῶν περὶ τοῦ μέρους τούτου τῆς ἱστορίας τῶν γάμων τῆς Σοφίας Παλαιολόγου πληροφοριῶν, ἐκφράζονται ὧδε περίπου. Ἡ συνοδία ἀπείχεν ἐτι βέρεσιά τινα τῆς Μόσχας, ὅτε ὁ μέγας πρίγκιψ συνεκάλεσε τὸ συμβούλιον αὐτοῦ, ὅπως συνδιασκεθῆ περὶ δυσχεροῦς τινος περιστάσεως· ταχυδρομοὶ εἶχον ἀγγεῖλαι ὅτι ὁ Βονούμβριος, πορευόμενος εἰς τὴν πόλιν, εἶχεν αὐτὸν προπευόμενον ἄνωγα, κρατοῦντα θριαμβικὸς σταυρὸν, δυνάμει προνομίου, ἀπονενεμμένου αὐτῷ ὑπὸ τοῦ πάπα. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἠδύνατο νὰ ταράξῃ τὴν θρησκευτικὴν συνείδησιν τῶν Μοσχοβιτῶν τοσοῦτο μᾶλλον, ὅση ὁ λατινικὸς σταυρὸς μετὰ τοῦ ἀναγλύφου αὐτοῦ ἐσταυρωμένου ἀπάδει πρὸς τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδοξίας· ἄλλως τε ἀμφισβητήσεις πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως θὰ ἦσαν ἄκαιροι. Τί ποιητέον λοιπόν; Αἱ τῶν βογιάρων γνώμαι διηρέθησαν· οἱ μὲν, συνδιαλλακτικότεροι ἐπιδεικνύμενοι, ἠνείχοντο νὰ παρέλθῃ τὸ πρῶγμα ἀπαρτήρητον, οἱ δὲ, ἀναμνησκόμενοι τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰσιδώρου, ἐφοβοῦντο μὴ προκύψῃ σκάνδαλον. Ὁ μέγας πρίγκιψ, διστάζων καὶ ἀμνηχνῶν, ἐπεκαλέσατο τελεσιδίκως τὴν γνώμην τοῦ μητροπολίτου Φιλίππου, οὗτος δὲ ἐντόνως ἀντέστη κατὰ τοιαύτης λατινικῆς διαδιδάσεως ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς Μοσχοβίας. Τοιαῦται τιμαὶ, εἶπε πρὸς τὸν πρίγκιπα, δὲν δύνανται ν' ἀποδοθῶσιν ἀντιπροσώπῳ τοῦ πάπα· ἂν οὕτος, ἠγωνισθῆναι τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, εἰδέλθῃ διὰ τῆς μῆδος πύλης τῆς πόλεως σου πόλεως Μόσχας, ἐγὼ, ὁ πατὴρ σου, θὰ ἐξέλθω αὐτῆς διὰ τῆς ἄλλης. Πρὸ τοιοῦτου τελεσιγράφου ἐξέλιπε πᾶς δισταγμός, ὁ βογιάρος δὲ Θεόδωρος Δαβίδοβιτς ἀπεστάλη πρὸς τὸν Ἀντώνιον Βονούμβριον μετὰ ρητῶν διαταγῶν. Ὁ παπικὸς ἀντιπρόσωπος τότε ἐδείχθη λογικώτερος, ἢ μείζων δὲ ἀντίστασις προῆλθεν ἀπὸ τοῦ Βώλπ, προβάλλοντος τὰς ἐν Ρώμῃ ἀπονενεμθείσας τῷ ἀντιπροσώπῳ τοῦ ἡγεμόνος τιμὰς καὶ ἀπαυθύντος ὅπως κατὰ τὰ αὐτὰ προσενεχθῶσιν ἐν Μόσχᾳ τῷ προσδευτῆ τοῦ ποντιφίκου, τὸ χρονικὸν δὲ παρέχει τὴν κλεῖδα τοῦ μυστηρίου τῆς συμπεριφορᾶς ταύτης τοῦ Ἰταλοῦ. Ὁ Βώλπ, ὀρθόδοξος ἐν Ρωσῖα καὶ ἀναβαπτισθεὶς μάλιστα κατὰ τὸ ὀρθόδοξον δόγμα, ἐν Ἰταλίᾳ εἶχεν ἐπιμελῶς ἀποκρύψει τὴν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν προσέλευσιν αὐτοῦ, τὸν θερμότερον τοῦ καθολικισμοῦ ζηλωτὴν ὑποκρινάμενος. Ἀλλὰ τὸ μέχρις ἐκεῖνου διαδραματισθὲν ὑπ' αὐτοῦ διπλοῦν πρόσωπον δὲν ἠδύνατο νὰ παραταθῆ περαιτέρω, τῆς κωμωδίας κινδυνευούσης νὰ λάβῃ τραγικὴν αὐτῷ τὴν λύσιν. Ὁ βογιάρος Θεόδωρος ἐπέμεινε, καὶ ὁ Βώλπ ἐδέχθη νὰ ὑποχωρήσῃ, οὕτω δὲ ἡ τῆς νύμφης εἰσόδος διεξήχθη εἰρηνικῶς.

Τῆ 3/12 νοεμβρίου ἡ Σοφία δι' ὁδῶν κεκαλυμμένων ὑπὸ χιόνος εἰσῆλθεν εἰς τὴν Μόσχαν. Ἡ ὁδὸν ἀχανής, τόσον καὶ ἀχαρὶς αὕτη πόλις, περιβεβλημένη τὸ χειμερινὸν αὐτῆς σάβανον μετὰ τὴν εὐτελῶν ξυλίων οἰκίων αὐτῆς, μετὰ τῶν ὁμοιομόρφων στοίχων τῶν ἐργαστηρίων, μετὰ τῶν ἠρειπωμένων τευχῶν καὶ τοῦ μετρίου Κρεμλίνου αὐτῆς, παρέστη βεβαίως μονότονος καὶ μελαγχολικὴ τῇ ἐν τοῖς θελήττοις τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Ρώμης τεθραμμένη ἡγεμονόπαιδι. Ἀθρόον τὸ πλῆθος ἐδραμεν εἰς τὰς ὁδοὺς, δι' ὧν θὰ διήρχετο ἡ συνοδία, μάλιστα δὲ περὶ τὸν μητροπολιτικὸν ναόν, ὃν πρῶτιστα πάντων ὄφειλε νὰ ἐπισκεθῆ ἡ Σοφία. Αὐτόθι ἀνέμενον αὐτὴν ὁ μητροπολίτης, περιβεβλημένος τὴν λαμπρὰν ἀρχιερατικὴν στολὴν αὐτοῦ, ὃς νύλῳρην σεν τὴν νέαν τῆς Μοσχοβίας ἀνάσσαν καὶ εἰσῆγαγεν αὐτὴν εἰς τὸ διαμέρισμα τῆς πριγκιπίσσης Μαρίας, μητρὸς τοῦ Ἰβάν. Αὐτόθι ἐγένετο ἡ πρώτη μετὰ τοῦ μεγάλου πρίγκιπος συνάντησις. Ἡ στιγμή ἦν ἐπίσημος· τί ἄρα ἦσθετο ἡ σεπτὴ αὕτη ὀρφάνη, ἡ ἄνευ περιουσίας καὶ ἄνευ πατρίδος, κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην, καθ' ἣν ἔμελλε νὰ καταστῇ σύζυγος μεγάλου μονάρχου. Ἡ ἰστο-

ρία δὲν ἀποκαλύπτει ἡμῖν τὸ ἀπόρητον τοῦτο, πάντως ὅμως πλὴν τῶν περὶ τοῦ ἀστάτου τῆς τύχης συγκινητικῶν ρεμβαδμῶν καὶ φιλοσοφημάτων αὐτῆς παλμοὶ φιλοπατρίας καὶ μεγάλων ἐλπίδων ἐδόνησαν τὴν καρδίαν τῆς κληρονόμου τῶν Παλαιολόγων, ἀναγορευομένης ἀνάσσης τῆς Ρωσίας. Ὡς πρὸς τὰς ἀπὸ τοῦ μέλλοντος συζύγου αὐτῆς ἐντυπώσεις τῆς Σοφίας, ἀκούμεθα ὡσαύτως ν' ἀναγράψωμεν συντομωτάτην αὐτοῦ εἰκόνα. «Ὁ Ἰβάν, λέγει ὁ κ. Πήρλιγγ, ἔφερον ἦδη τὸ ἐπώνυμον τοῦ Τρομεροῦ, ὅπερ θὰ ἐτήρει ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἄνευ τῆς σκληρότητος τοῦ ἐγγόνου αὐτοῦ, τοῦ κυρίου τρομεροῦ τόδρου. Εἶχε τὸ σῶμα δυσαναλόγως ὑψηλόν, ἀλλ' ἦν ὠραῖος ἀνὴρ. Ἐν τοῖς χαρακτηριστικοῖς τοῦ προσώπου θὰ εἶχε τι, ἐξαγγέλλον τὸ ἄγριον τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ. Ἡ ὑπὸ τοῦ Ἐρμπερστάιν ἀποθησαυρισθεῖσα παράδοσις θέλει ὅτι τὸ βλέμμα αὐτοῦ ἐτάρασσε τὰς γυναῖκας μέχρι λιποθυμίας. Ἴσως τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀκτίς εὐμενείας καὶ ἔρωτος ἔλαμψεν ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ καὶ ἐπέτραιε τῇ Σοφίᾳ νὰ ἐλπίσῃ εὐτυχέστερον μέλλον.

Ἄλλως τε δὲν ὑπελείπετο χρόνος πρὸς σκέψεις. Μετέβησαν παραρχῆμα εἰς τὸ μέτριον ξυλίων οἰκοδόμημα, ὅπερ ἀντικαθίστη τὸν ἠρειπωμένον μητροπολιτικὸν ναόν. Ὁ μητροπολίτης ἐτέλεσε τὸ μυστήριον καὶ νύλῳρην τοὺς νυμφίους, ἀντιπάσης ἄλλης ὅμως λεπτομερείας περὶ τοῦ τρόπου τῆς τελετῆς οἱ ρῶσοι χρονογράφοι καταλέγουσι τοὺς κατ' αὐτὴν παρόντας, οἵτινες ἦσαν ἢ μήτηρ τοῦ μεγάλου πρίγκιπος, ὁ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου υἱὸς αὐτοῦ Ἰβάν, οἱ δύο ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἀνδρέας καὶ Βόρις, οἱ πρίγκιπες καὶ βογιάροι, ὁ τοῦ πάπα ἀντιπρόσωπος Ἀντώνιος Βονούμβριος «μετὰ τῶν Ρωμαίων αὐτοῦ», ὁ τῶν Παλαιολόγων ἀντιπρόσωπος Δημήτριος Τραχανιώτης, ὡς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐλθόντες ἄλλοι Ἕλληνες.

Τῇ ἐπαύριον ὁ Ἰβάν ἐδέξατο εἰς ἀκρόασιν τοὺς ξένους ἀντιπροσώπους, ὑποβαλόντας τὰ συγχαρητήρια καὶ δῶρα τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν ἐπὶ τῷ εὐτυχῇ γεγονότι.

Ὡς πρὸς τὸν Βονούμβριον, ὁ τοῦ πάπα ἀντιπρόσωπος διέτριψεν ἐν Μόσχᾳ ἐπὶ ἔνδεκα περίπου ἑβδομάδας, ἢ ἐν τῇ ρωσικῇ πρωτεύουσῃ δὲ διαμονὴ αὐτοῦ κατέλιπε τῇ πόλει, μάλιστα δὲ τῷ καθολικισμῷ, εἰδικίαν τινα ἀνάμνησιν. Ἐνθυμεῖται ὁ ἀναγνώστης ὅτι ἐν Ρώμῃ κατὰ τὴν διομολόγησιν τοῦ συνοικεσίου εἶχεν ἀνακινήθῃ τὸ θρησκευτικὸν ζήτημα, ὅτι ἀμφιβολαὶ εἶχον ἀναφῆναι περὶ τῆς πίστεως τῶν Ρώσων· ἡ εὐκαιρία λοιπὸν ἦν ἠρμοδιωτάτη πρὸς διασκέδασιν αὐτῶν. Ἄγνωστον ὅποια ἐπαρκῶς ἦσαν αἱ ὁδηγίαι τοῦ Βονουμβρίου, ὅποια δὲ ἢ ἔκαστος τῆς πληροφοσιότητος αὐτοῦ, οὗτος ὅμως ἠδυνήθη νὰ πεισθῆ ἐπαρκῶς ὅτι ἄβυσσος ἔχαινε μεταξὺ τῶν ἐν Ρώμῃ λόγων τοῦ Βώλπ, διαβεβαιούντος ὅτι μετὰ ἐξέτασιν τινα τῆς θρησκευτικῆς καταστάσεως τῶν Ρώσων οὗτοι προθύμως θὰ ἐδέχοντο τὰς διορθώσεις, ἃς θὰ προέτεινεν αὐτοῖς ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ πάπα, καὶ τῆς ἐν Ρωσῖα πραγματικότητος. Ἐν τούτοις ἐλλείψει ἀνακρίσεως ὁ Βονούμβριος ἐδέχθη ν' ἀρκεσθῆ εἰς θρησκευτικὴν τινα ἐν τῷ Κρεμλίνῳ συζήτησιν, ἣν ἔσχε πρὸς τὸν μητροπολιτικὸν Μόσχας Φίλιππον καὶ τὸν Νικάνταν Πώποβιτς, διάσημον ἐπὶ τῇ παιδείᾳ αὐτοῦ, οἱ ρῶσοι δὲ χρονογράφοι ἐξαιροῦσι τὸν λαμπρὸν καὶ τέλειον θρίαμβον, ὃν κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην κατήγαγεν ἡ ρωσικὴ ὀρθοδοξία. Ὁ Βονούμβριος δὲν ἐβράδυνε νὰ καταθέσῃ τὰ ὄπλα πρὸ τοῦ Νικάντα, λέγων: «Δὲν ἔχω τὰ βιβλία μου καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν δύναμαι ν' ἀπαντήσω». Ἀναμνησθῶμεν ἐνταῦθα ὅτι ἕνα αἰῶνα βραδύτερον ὅμοιον ἦρατο κατὰ τὰς ρωσικὰς πηγὰς νίκην Ἰβάν ὁ Δ' ἐν ταῖς πρὸς τὸν Ποσεβίνον συζητήσεσιν αὐτοῦ, συνοψίσας τῷ 1582 τὰς καθολικὰς ἑτεροδοξίας εἰς τὰ τέσσαρα ταῦτα κεφάλαια, ὅτι ὁ πάπας οἰκειοποιεῖται θείας τιμὰς καὶ φέρεται ἐπὶ φορητῆς ἔδρας, ζύρεται τὸν πῶγονα καὶ φέρει σταυρὸν ἐπὶ τοῦ ὑποδήματος. Ὁ δεινότερος τῶν Ἰνδουιτῶν, ἐξ ἀπρόοπτου καταληφθεὶς, οὐδὲν εὔρε πρὸς ἀπάντησιν. Ὁ κ. Πήρλιγγ τὰς νίκας ταύτας τῶν ρώσων θεολόγων καὶ ἡγεμόνων κατὰ τῶν παπικῶν δογμάτων ἀναγράφει μετὰ εἰρωνικότερας τινὸς ἐπιφυλάξεως, ἡμεῖς δ' ἀναφέρομεν αὐτὰς, τὴν μὲν πρώτην ὡς σχετιζομένην πρὸς τὸ ὑποκείμενον τοῦ λόγου, τὴν δευτέραν δὲ ὡς ἀνάλογον πρὸς τὴν πρώτην, προστιθέμενοι ὅτι πλὴν τῶν χρονογράφων καὶ ὁ ἱστορικὸς Νικόλαος Οὐστριάλωφ ἐπαναλαμβάνει αὐτὰς ὡς καὶ ἄλλοι.

Ὅποσδήποτε, παρὰ τὰς μᾶλλον ἢ ἥττον ἐπιπόνους φάσεις τῶν συζητήσεων τοῦ Βονουμβρίου ἢ ἑκάστης αὐτῶν φαίνεται ὅτι

ἦν εἰρηνικὴ, ὁ τοῦ πάπα δὲ ἀντιπρόσωπος κατέλιπε τὴν Μόσχαν μετὰ καλῶν δώρων τοῦ μεγάλου πρίγκιπος τῆ 14]26 ἰανουαρίου 1473.

Ἐξῆς θὰ ἱστορήσωμεν τὴν ἔκβασιν τοῦ ἐπεισοδίου Τρεβιζάνου, καὶ τὴν κατὰ παρόρησιν τῆς Σοφίας ἀποτίναξιν τοῦ ταταρικοῦ ζυγοῦ καὶ ὀριστικὴν εἰσοδὸν τῆς Ρωσίας ἐν τῇ ὁδῷ τῆς Ἀναγεννίδεως.

(Ἀκολοθεῖ).

ΕΚΔΡΟΜΗ ΕΙΣ ΒΑΒΥΛΩΝΑ.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙΗΓΗΤΟΥ.

Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ "Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Σολόγῳ" ἐπὶ Κ. ΜΕΤΑΞΑ, Βοσπολίτου.

"Ἐμμοῦδοι κυρίαὶ καὶ κύριοι,

Μὴ περιμένετε μίτε ἐπιστημονικὴν τινα ἐφεύρεσιν, οὔτε ἀρχαιολογικὴν τινα ἀνακάλυψιν. Θὰ σὰς ἀφηγηθῶ ἀπλούστατα ὅ, τι ἐνθυμοῦμαι ἐκ μιᾶς ἐκδρομῆς, τὴν ὁποίαν ἐπεχείρησα εἰς τὴν Βαβυλῶνα κατὰ τὸν τελευταῖον Μάρτιον. Κατ' ἔτος ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος διὰ τῶν πνευματικῶν συνεισφορῶν δεδοκιμασμένων ῥητόρων σχηματίζει κεφάλαιον, δυνάμει τοῦ ὁποίου σὰς προσφέρει λίαν ἐνδιαφερούσας ἐσπερίδας. Προσεκλήθην λίαν εὐγενῶς ὑπὸ τοῦ ἐριτίμου κυρίου προέδρου νὰ συνεισφέρω ἐφέτος κ' ἐγώ. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ φιλολογικὸν βαλάντιον ἐνδὸς περιηγητοῦ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἦναι πλούσιον, διὰ τοῦτο προλαμβάνω νὰ σὰς παρακαλέσω ὅπως δεχθῆτε μετ' ἐπιεικειᾶς τὴν πενιχρὰν προσφορὰν μου. Θὰ σὰς μεταφέρω εἰς τόπους μεμακρυσμένους, εἰς χώρας σχεδὸν ἀγνώστους, εἰς ἐπικρατείας, βεβυθισμένας εἰς τὰ βάραθρα τῆς λίθης, καὶ τοῦτο χωρὶς νὰ ὑποβληθῆτε οὔτε εἰς ἐξοδα.

Ἡ μεταφορὰ ὅμως αὐτὴ, ὑμῶν μὲν καθημένων ἐπὶ τῶν ἐδρῶν σας, ἐμοῦ δὲ διαλεγομένου μετὰ παρατόλμου ἴσως οἰκειότητος, δὲν εἶναι τόσον εὐκόλος. Πρόκειται νὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Βαβυλῶνα, κειμένην ἐπὶ τῶν ὄχθῶν τοῦ Εὐφράτου, εὐρισκομένην ἐντὸς μιᾶς τῶν σπουδαιοτέρων νομαρχιῶν τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, τὴν Βαγδάτην, ἥτις θεωρεῖται ὡς ἡ πόλις ἢ μᾶλλον ἀποκέντρος. Διότι, ἐὰν σήμερον θελήσῃ τις νὰ μεταβῆ ἐντεῦθεν εἰς Ἰνδίας, τῷ ἀρκοῦσιν ἡμέραι δεκατέσσαρες, διὰ νὰ μεταβῆ εἰς Κίνας τῷ ἀρκοῦσιν ἡμέραι δεκαπέντε, διὰ νὰ μεταβῆ εἰς Ἀμερικὴν τῷ ἀρκοῦσιν ἡμέραι δεκαπέντε, διὰ νὰ μεταβῆ εἰς Σαμαρκάνδαν καὶ Βουχάραν τῷ ἀρκοῦσιν ἡμέραι δέκα ἕως δώδεκα, ἐνῶ διὰ νὰ μεταβῆ εἰς τὴν Βαγδάτην ἀπαιτεῖται μὴν ὀλόκληρος. Ὡστε δικαίως ἡ Βαγδάτη θεωρεῖται ὡς μία τῶν μᾶλλον ἀποκέντρων πόλεων. Καὶ ὅμως αἱ ὁδοὶ εἶναι πολλαὶ καὶ τὰ δρομολόγια ποικίλα, νὰ μ' ἐπιτρέψητε δὲ νὰ σὰς περιγράψω τὰ κυριώτερα ἐξ αὐτῶν, ὥστε νὰ τὰ γνωρίζητε.

Διὰ νὰ μεταβῆ τις πρὸς ἡμῖσεως αἰῶνος ἀπὸ τῆς ὀθωμανικῆς πρωτεύουσος εἰς τὴν Βαγδάτην, μικρὰν μόνον ταϊνίαν θαλάσσης ὑπερχεοῦτο νὰ διέλθῃ· πλοῖαριον τὸν διεπόρθμευε μέχρι τῆς Χρυσοπόλεως. Φθάσας ὅμως ἐκεῖ, ὤφειλε νὰ συμφωνήσῃ μετὰ τὸν ἀρχηγὸν σχηματιζομένου караβανίου, νὰ προσκολληθῆ εἰς τὴν συνοδίαν καμπιλαγωγῶ ἢ νὰ φιλιωθῆ μ' ἕνα ἔμπορον σακχάρως καί, ὑψιστάμενος τὰς ἰδιοτροπίας ὄλων αὐτῶν, νὰ ἐκκινήσῃ τέλος πάντων. . . . οὐχὶ βεβαίως διὰ τὴν Βαγδάτην, ἀλλ' ἀπλούστατα διὰ τὴν Νικομήδειαν, ὅπου τὰ ζῶα ἐπεταλῶνοντο καὶ οἱ ὀδοιπόροι μετέβαινον πρὸς καθαρισμὸν εἰς τὸν λουτρόνα· ἐκεῖθεν μετὰ τινῶν ἡμερῶν ἀνάπαυσιν διυθύνοντο βραδέως εἰς Ἀγκυραν, ὅπου τὸ ἐν τρίτον τῆς συνοδίας ἠλλάζε μετὰ νεύλαδας· ἐξ Ἀγκύρας ἀνεχώρουν διὰ τὴν Τοκάτην, ὅπου συνέπιπτε νὰ πανηγυρίσῃ τριήμερόν τινα ἑορτήν, καὶ κατόπιν ἀπύχοντο διὰ Σεδάστειαν, ὅπου αἰφνης ἠσθένει ἢ ἀπέθνησκεν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ караβανίου. Τὸ περιστατικὸν τοῦτο δὲν ἠμπόδιζε διόλου τὸν δρόμον αὐτῶν, καίτοι δὲ πενθοῦντες, ἐξεκινούνηκεῖθεν διὰ τὸ Χαρπούτ καὶ ἐκ Χαρπούτ ἐφθάναν τέλος εἰς Διαρβεκίον, σταθ-

μόν, ὅπου ἠσύχαζον ἐπὶ μερικὰς ἑβδομάδας. Ἐντεῦθεν ἡ συνοδεία διηρεῖτο συνήθως εἰς δύο, εἰς τοὺς χερσαίους καὶ τοὺς ἐνύδρους· οἱ πρῶτοι ἐξηκολούθουν τὴν διὰ τῆς ἐρήμου πορείαν των, ἐνῶ οἱ δευτέρου, ἐπώλουν τὰ ζῶα των, ἐπεδιδάχοντο σχεδίασιν κρηπιζομένων ἐπὶ φοιδοκωμένων ἀσκῶν, τῇ βοηθείᾳ δὲ τοῦ ρεύματος τοῦ ποταμοῦ Τίγρητος διήρχοντο τὸ Μοσοῦλ καὶ τέλος ἐφθάνον εἰς τὴν ποθητὴν πρωτεύουσάν των καλιφῶν! Οὕτως ὁ ὀδοιπόρος, ὁ ἀναχωρῶν τὸν μάρτιον, μόλις ἐφθάνει τὸν νοέμβριον, ἐνίστε δέ, ἂν ἐγγαμὸς τις ἐπεχείρῃ τὸ ταξίδιον τοῦτο μετὰ τῆς οἰκογενείας του, ἐφθάνει αἰφνης εἰς τὸ Βαγδάτιον ἔχων πύξημένην τὴν οἰκογενεῖάν του κατὰ ἕν περιπλέον μέλος.

Βαθμῶδιν ὅμως οἱ λιμένες ἐπληθύνθησαν καὶ αἱ ὁδοὶ ἐποπλασθῆσαν. Ἄν θέλητε σήμερον, ἐξέρχεσθε εἰς Σαμψοῦντα καὶ ἐκεῖθεν μεταφέρεσθε εἰς ἡμάξης μέχρι Διαρβεκίονος, ὁπόθεν ἐπιβιβάζεσθε τῆς ἀσκώδους λέμβου. Ἄν ὄχι, ἔχετε εἰς τὴν διάθεσίν σας τὸν λιμένα τῆς Ἀλεξανδρέττας, ὁπόθεν διὰ Χαλεπίου, παραπορευόμενοι κατὰ μῆκος τὸν Εὐφράτην, φθάνετε εἰς τὸν ὄρον σας. Ἄν ὅμως πάλιν θέλητε, δύνασθε νὰ μεταβῆτε εἰς Αἴγυπτον, νὰ φθάσῃτε εἰς Σουεζ, νὰ ἐπιβῆτε ἐνδὸς ἀτμοπλοίου των «Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν», νὰ διαπλεύσῃτε καὶ ὑμεῖς τὴν Ἐρυθρὰν ἀβρόχιον ποσίν, ὡς ἄλλοτε οἱ Ἑβραῖοι, νὰ ναυτιάσῃτε ὀλίγον ἐπὶ τοῦ Ἰνδικοῦ καὶ νὰ ἀποβιβάσῃτε εἰς Βασσόραν, ἥτις εἶναι ὁ λιμὴν τῆς Μεσοποταμίας καὶ ὁπόθεν μετὰ τεσσάρων ἡμερῶν ποταμοπλοίαν φθάνετε τέλος πάντων εἰς τὴν Βαγδάτην!

Ἐλθισμένησα ν' ἀναφέρω καὶ ἑτέραν ὁδὸν, ἀρχαίαν μὲν ἀλλ' ἐπίσης ἐνδιαφερούσαν, διὰ τῆς ὁποίας μετέβη εἰς Βαγδάτην γνωστός μου Ἀγγλος, προτοῦ νὰ διορυχθῆ τὸ Σουεζ. Ἀνεχώρησεν ἐκ Λίβερπουλ ἐπὶ ἰστιοφόρου καὶ ἐπεδύκθη τὴν Γαλλίαν, τὸ Γιβραλτάρ, τὴν Μαδέραν, τὰς Καναρίας, τὴν Σενεγαμβίαν, εἶδεν ὅλα τὰ παράλια τῆς Γουινέας, ἀγρία τε καὶ ἐξημερωθέντα, ἐλλομενίσθη ἐνώπιον τῆς Βεγγουέας καὶ τῆς Ὀττεντοτίας καί, παραπλεύσας τὸ φοβερὸν ἀκρωτήριο τῆς Καλιῆς Ἐλπίδος, διήλθε μετὰ Μαδαγασκάρης καὶ Μοζαμβικῆς, ἀνέπνευσε τὸν ἀέρα τῆς Ζανζιβάρης, ἐρρίγησε πρὸ τῶν ἀπασιδίων μορφῶν τῶν Σομαλῆ καὶ μετὰ μειδιάματος αὐταρεσκείας διέκρινεν ἐπὶ τέλους τὰς πετρώδεις ἀκτὰς τῆς Ἀραβίας, ὁπόθεν διὰ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ ἐφθάσε τέλος εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον. Ὅποια ὁδοῦσεία! Ἄν ἐνθυμοῦμαι καλῶς, ὁ Ἀγγλος οὗτος Βάσκο δὲ Γάμα ἐώρτασε κατὰ τὸ ταξίδιον αὐτὸ δις τὰ Χριστούγεννα· ἐφθασεν ὅμως τέλος εἰς Βαγδάτην. Τὸ περιηγητικὸν αὐτὸ δρομολόγιον τὸ ἀποκρύπτω, διότι καὶ ἐγὼ διὰ νὰ τὸ εἶπω καὶ ὑμεῖς διὰ νὰ τὸ ἰσχυροῦσθε ἐκουράσθημεν· προτιμῶ μᾶλλον νὰ μεταβῶμεν ὅλοι διὰ τῆς φαντασίας εἰς τὴν Βαγδάτην, πόλιν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ χειμῶνος εὐκρατον, πόλιν φιλόξενον, ἀριθμοῦσαν 130 περίπου χιλιάδας ψυχῶν, πόλιν διατηροῦσαν εἰσέτι τὰ ἀρχαῖα ἀνατολικά ἔθιμα, πόλιν, ἐν τῇ ὁποίᾳ βλέπει τις τύπους καὶ ἐνδυμασίας τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἀναπνεῖ τὸ ἀρωμα τῆς Ἀνατολῆς, ὅσον ἀναπαριστᾷ αὐτὸ ἡ ὄνειροπόλος φαντασιοπληξία του, καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ βλέπει εἰκόνας, ἵστας ἔξω-γράφησεν ὁ ζωγράφος χρῶσθη τοῦ μαγικοῦ συγγραφέως τῶν «Χιλίων καὶ μιᾶς νυκτῶν».

Ἄλλ' ἡ ἀφῆξις ἡμῶν εἰς Βαγδάτην δὲν ἀρκεῖ. Ἀπὸ τῆς Βαγδάτης εἰς τὴν τοποθεσίαν τῆς ἀρχαίας Βαβυλῶνος χρειάζεται ἀκόμη δύο ἡμερῶν ὀδοιπορία· εἶναι δὲ πολὺ εὐκολώτερον νὰ ἐπιχειρήσῃ τις ταξίδιον ἐντεῦθεν μέχρι Παρισίων καὶ Λονδίνου ἢ ἐκδρομὴν ἐκ Βαγδάτης μέχρι Βαβυλῶνος. Εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ὅπου λείπουν τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας, τὰ καταλύματα, οἱ σταθμοὶ καὶ τὰ ξενοδοχεῖα, μία τοιαύτη ἐκδρομὴ λαμβάνει τὴν σπουδαιότητα ἐκστρατείας. Διὰ τοῦτο, χωρὶς νὰ ἐννοήσω πως, μετὰ τοὺς δύο ἵππεῖς χωροφύλακας, μετὰ τὰς ἀποσκευάς, καὶ τὸ προσωπικὸν καὶ μετὰ τὸν ὄδηγόν, ἀπετελέσαμεν μικρὸν караβάνιον, φερόμενον ἐπὶ δέκα ἡμιόνων, καὶ ἐξεκινήσαμεν ἐκ Βαγδάτης τὴν τετάρτην, 11 μαρτίου, περὶ τὴν 1 ὥραν τῆς πρωίας τουρκιστί.

Μετὰ ἡμῖσειαν ὥραν διήλθομεν τὴν γέφυραν, ἥτις συνενεῖ τὰς ἐπὶ τοῦ Τίγρητος κειμένας δύο πλευράς τῆς Βαγδάτης, καὶ ἐνήλθομεν τῶν πυλῶν τῆς πόλεως. Διυθύνόμεθα πρὸς δυσμὰς. Ἐνωπιον ἡμῶν ἐξετείνεται ἀπέραντος καὶ ἀτέρμων ἡ Μεσοποταμία, ἡ κοιλάς αὐτὴ τῶν κλαυθμώνων καὶ τῶν ἠρωϊκῶν πράξεων. «Τὸ πεδῖον, ὡς εἶπεν ἄλλοτε ὁ ἀκριβολόγος Ξενοφῶν, εἶναι ἀκόμη ὁμαλὸν ὡσπερ θάλαττα», τὸ δὲ ἀπαλὸν αὐτοῦ ἔδαφος ἦτο

κεκαλυμμένον ὑπὸ τοῦ σμαραγδίνου τάπητος τῆς ἀνοιξεως, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τὰ κίτρινα ἄνθη τῆς **πικριδος** καὶ τοῦ **λεοντοδόντου** ὁμοιοῦν πρὸς χρυσᾶ νομίσματα, ἀφθόνως καὶ ἀφειδῶς ἐπὶ τοῦ τάπητος ἐγκατεδραμμένα.

Μετὰ πέντε ὥρων συνεχῆ ὁδοιπορίαν ἐφθάσαμεν εἰς τὸν πρῶτον σταθμὸν, καλούμενον Μαχμουδιὲ καὶ λαμβάνοντα τὸ ὄνομα ἐξ ὁμωνύμου διώρυγος, διερχομένης ἐκεῖθεν. Ἐν τῷ σταθμῷ τούτῳ ὑπάρχουν καφενεῖα, ἐν μέγα χάνιον διὰ τοὺς προσκυνητὰς τοῦ Κερβελλᾶ καὶ τοῦ Νεδζέφ, μικρὰ ἀγορά, ἐν ἧ εὐρίσκουν οἱ περιηγηταὶ πράγματα τῆς πρώτης ἀνάγκης, καὶ ἕως πεντήκοντα οἰκίσκοι. Ἀνεπαύθημεν ἐπὶ μίαν ὥραν, ἐπρογευματίσαμεν λιτῶς καὶ ἐπέβημεν τῶν ζώων μας· μετὰ τριῶν ὥρων συνεχῆ δρόμον ἐφθάσαμεν εἰς τὸν δεῦτερον σταθμὸν, ὅστις καλεῖται **Ἰσκενδερίε** καὶ ὅπου ἐπίσης ὑπάρχει μικρὸν χωριὸν μὲ δύο τρία παραπήγματα ὡς καφενεῖα, ἐν χάνιον καὶ σταθμὸς χωροφυλακῆς. Καὶ ὁ δεῦτερος οὗτος σταθμὸς ὅπου ἐφθάσαμεν δύο ὥρας πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, λαμβάνει τὸ ὄνομά του ἐκ διώρυγος, μικρὸν ἀπεχούσης καὶ τῆς ὁδοῦ τὸ ἀνοιγμα ἀποδίδουν οἱ ἰθαγενεῖς εἰς τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον, τὸν **Ἰσκενδὲρ Δουλκαρηνίον** ἐξ οὗ καὶ ἀποκαλοῦσιν αὐτὴν **Ἰσκενδερίε**. Ἀνυπομόνουν νὰ τὴν ἴδω καὶ διατάξας ὅπως καταβιβάσθωσιν αἱ ἀποσκευαὶ καὶ τακτοποιηθῶσι τὰ πάντα ἐντὸς τοῦ χανίου, ὅπου ἐμέλλομεν νὰ διανυκτερεύσωμεν, ἔλαβον μετ' ἐμοῦ τὸν ἕνα χωροφύλακα μετὰ τοῦ ὁδηγοῦ καὶ μετέβην ἐκεῖ. Ἡ διώρυξ ἢ μᾶλλον ὁ αὐλαξ οὗτος οὐδὲν παρουσιάζει τὸ ἐκτακτον, καὶ προτιμῶ νὰ εἰκάσω ὅτι τὸ ὄνομα, ὅπερ φέρει, ἐδόθη εἰς αὐτὴν μᾶλλον ἐκ τῆς ἐπικρατούσης ἐν Ἀνατολῇ συννηθείας, κατὰ τὴν ὁποίαν δίδουν τὸ ὄνομα διακριθέντος ἤρωος εἰς τυχαῖα ἐρείπια ἢ ἐκ βασίμου τινὸς βεβαιότητος. Διότι δὲν δύναμαι νὰ παραδεχθῶ ὅτι ὁ μεγαλειόδολος Μακεδὼν, ὁ ἀνασκάψας τὸν Βασιλείον λεγόμενον ποταμὸν, τὸν συνεννοῦντα τὸν Εὐφράτην μὲ τὸν Τίγρητα, καὶ ὁ διαπεραιώσας δι' αὐτοῦ στόλον ὀλόκληρον, τὸν ὁποῖον κατεσκευάσεν ἐκεῖ, ὁ ἀνανεώσας τὰς μεγαλειτέρας τῶν Βαβυλωνίων διώρυγας, ἠθέλησε ν' ἀψίθῃ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ὡς μόνον ἴχνος τῆς διαδόσεως αὐτοῦ αὐλακα, ἔχοντα τριῶν μόνον μέτρων πλάτος, ἐνῶ τὰ λοιπὰ αὐτοῦ μεγάλα ἔργα παντελῶς ἐξηφανίσθησαν. Ἄλλως τε ὁ λοξοδρομικὸς τρόπος τῆς διορύξεως δεικνύει ἔργον νεωτέρας ἐποχῆς, διότι ὁμοιάζει καθ' ὅλα πρὸς τὰς διώρυγας, τὰς ὁποίας ἐχάραξαν οἱ Ἀραβες ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἐβασσιδῶν, ὅτε καὶ πάλιν ἦνθει πράγματι ἡ **Μεδοποταμία**.

Ἄφου περιῦλθον ὀλίγον τὰ περίξ, ἐπεστρέψαμεν τοῦ ἡλίου δύοντος εἰς τὸ χάνιον, ὅπου τὸ ἐτοιμασθὲν δεῖπνον ἐγένετο δεκτὸν μετὰ πειναλέας προθυμίας. Κρίνω περιττὸν νὰ σῶς περιγράψω ἐν λεπτομερείᾳ πῶς διανυκτερεύει ὁ ὁδοιπόρος εἰς ἐν τοιοῦτο πανδοχεῖον. Ἄν τις ἐξ ὑμῶν ἐταξειδεύσεν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, θὰ γνωρίζῃ τὸ πρᾶγμα, ὅσοι δὲ πάλιν δὲν ἐταξειδεύσαν καλλίτερον ἴσως νὰ μὴ μάθωσι λεπτομερείας τινὰς ἥκιστα ἐνθαυρντικὰς. Μολονότι δὲ κατεῖχον μίαν ὀλόκληρον γωνίαν τοῦ χανίου καὶ εὐρισκόμην ὅλως ἰδιαίτερος, ἐν τῷ αὐτῷ ὅμῳ περιδῶλῳ ὑπῆρχον εἰδῶν εἰδῶν ὄντα καὶ πράγματα. Φαντασθῆτε ἵππους, ὄνους καὶ πρόβατα, σκύλους, ὄρνιθας καὶ χῆνας, Κοῦρδους, Πέρσας καὶ Ἀραβας, Βεδουίνους ὀρθοὺς καὶ καμήλους καθημένας, κνίσσαν φαγητῶν, ἀποφορᾶν ναργιλλέδων, δυσωδίας ἀποσκευῶν, ἐδῶ τέιον, ἐκεῖ δρυζαν, παρέκει λάχανα, ὅλα αὐτὰ ἀναμῖξ καὶ ὑγρὸν μίγδον, καὶ θὰ ἔχητε ἀμυδρὰν μόνον ἰδέαν τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ χανίου, ὁμοίου πρὸς ἐν τῇμα τῆς κιβωτοῦ τοῦ Νῶε. Πρὸς τὸ τῆμα μάλιστα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐμπεριεῖχε καὶ τὰ ἔντομα, διότι τὰ ἔντομα εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα φαίνεται ὅτι γεννῶνται περιηγηταί, ἀφῶ ἀρέσκονται πολὺ εἰς τὰς ἐκδρομὰς, τοὺς γύρους καὶ τὰς περιουδεῖας. Δὲν δύναμαι δὲ νὰ λησμονήσω καὶ Ἀραβὰ τινὰ ἀοιδόν, τὸν ὁποῖον εἶχον περικυκλώσει πολλοὶ ὀδοιπόροι, διὰ νὰ ἀκροασθῶσι μετὰ κατανύξεως τὸ ρινομελωδικὸν καὶ ἱεροψαλτικὸν αὐτοῦ νενένισμα, τὸ ὁποῖον ἐξωογόνοον ἄπαντες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν δι' ἐνὸς μυκηθμοῦ, ἀντικαθιστῶντος τὴν ἐπὶ φῶδον, μυκηθμοῦ ὅμῳ, ἀπὸ τὸν ὁποῖον τρομάξας ὁ ὕπνος μου μ' ἐγκατέλιπε καὶ ἐτράπη εἰς ἐπονείδιστον φυγῆν.

Πρὶν ἢ μᾶς χαριετίσῃ ἡ αὐγὴ, ἡμεθα ἔτοιμοι. Ἀπὸ τῆς Ἰσκενδερίε μέχρι τῶν πρώτων ἐρειπίων τῆς Βαβυλώνας εἶναι δρόμος ἐπτὰ ὥρων. Ἐκεῖθεν δὲ μέχρι τῆς πόλεως Χίλλε μία ὥρα. Ὅστε εἶχομεν νὰ διανύσωμεν δρόμον ὀκτὼ ὥρων, διὰ νὰ φθάσω-

μεν εἰς τὴν Χίλλε, ἥτις εἶναι πόλις, κτισθεῖσα ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Βαβυλώνας, ἔχουσα διοικητὴν, ὑπαγόμενον εἰς τὴν Νομαρχίαν Βαγδατίου, καὶ κατοικουμένη ὑπὸ 25,000 ψυχῶν περιπόου. Μετὰ πέντε ὥρων δρόμον ἐφθάσαμεν σταθμὸν καλούμενον **Μαχαβίλ**, ὅπου ἐπρογευματίσαμεν ἐν σπουδῇ καὶ ἰππεύσαμεν. Ἐντεῦθεν ἄρχονται αἱ καλλιεργησμοὶ γαῖαι, διακοπτόμεναι συνεχῶς ἀπὸ αὐλακας, ἀρδεύοντας αὐτάς. Ἀνεμνήσθην τότε τοῦ Ἡροδότου λέγοντος περὶ τῆς χώρας, τὴν ὁποίαν διηρχόμεθα: «ἢ γὰρ Βαβυλωνίᾳ χώρα πᾶσα κατάπερ ἡ Αἰγυπτίᾳ κατατέμνεται ὡς διώρυγας». Μετ' ὀλίγον ἤρχισαμεν νὰ διακρινόμεν δάσος φοινίκων, τὸ ὁποῖον ἐμαρτύρει ὅτι ἐπλησιάζομεν πρὸς τὸν Εὐφράτην καὶ πρὸς τὴν Χίλλε, τέλος δὲ ἤρχισαν νὰ φαίνωνται ἐρειπωμένα τινὰ ὑψώματα εἰς ἀρκετὴν ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν· ὅταν δὲ τὸ ἔδαφος ἤρχισε νὰ φαίνεται ὑψηλότερον καὶ λειότερον, πᾶσα δὲ καλλιέργεια καὶ βλάστησις ἔπαυσε, ὁ ὀδηγὸς μετὰ θριαμβευτικοῦ ὕψους ἐκραύγασεν **«ἄρδ' - Βαβὴλ»**, ἥτοι «ἡ γῆ τῆς Βαβυλώνας».

Πράγματι τὸ ἔδαφος ἤρχισε νὰ γίνηται ἀπαλότερον, μᾶλλον κονιορτώδες, ἐνίστε δὲ οἱ πόδες τῶν ἡμιόνων ἐδουθίζοντο μέχρις ἀστραγάλων· διηυθύνθημεν πρὸς ἐν ὑψώμα, ὅπερ οἱ ἐγχώριοι καλοῦσι **Βαβὴλ**, νομίζοντες ἴσως ἐν τῇ ἀφελείᾳ τῶν ὅτι ἡ μεγάλη Βαβυλὼν περιωρίζετο εἰς αὐτὸ μόνον τὸ ἐρείπιον. Ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὸν λόφον ἐκεῖνον, ἀψίππευσα, καὶ ἐντὸς ἡμισείας ὥρας τὸν περιῦλθον καὶ εἶδον τὰ κατ' αὐτόν. Ἀνερχόμενος τις εἰς τὰς ὑψηλότερας αὐτοῦ κορυφὰς, βλέπει χαράδρας καὶ οἴκηματα, ἐντὸς τῶν ὁποίων διακρίνει οἰκοδομὰς ἀρχαιοτάτης ἀρχιτεκτονικῆς ἐκ πλίνθων τετραγωνικῶν, ἔχουσας πάχος μὲν 10, μήκος δὲ 35 ἑκατοστομέτρων. Αἱ πλίνθοι αὐταί, ὡς τινες ἄνηπτοι, εἶναι προσηρμοσμένοι δι' ἀσφάλτου, ἐνιαχοῦ δὲ τὰ τεῖχη διὰ τῆς ἐπιπρείας τοῦ χρόνου ἀπετέλεσαν μάζαν τόσον ἰσχυράν, ὥστε φαίνονται τὰ ἴχνη τῶν ἐργαλείων τῶν κατὰ καιροὺς ἀνασκαφῶν, μὴ δυνθάντων νὰ διαρρηξῶσιν αὐτά. Περὶ τῶν ἐρειπίων τούτων, μεστῶν ἰδίως ἀπὸ συντριμμάτα πλίνθων, κεράμων, ἀγγείων καὶ σκευῶν, οἱ περιηγηταὶ καὶ οἱ ἀρχαιολόγοι διαφωνοῦσι. Ἄλλοι λέγουσιν ὅτι εἶναι τὰ ἐρείπια τῶν κρημαστῶν κίπων, ἄλλοι ὅτι εἶναι ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Βήλου καὶ ἄλλοι ὅτι εἶναι ἐν μέρος τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τῶν περιτειχισμάτων ἐκείνων τῆς Βαβυλώνας, ἅτινα ἐξέπληξαν τὸν κόσμον ὄλον διὰ τὸ ἀπίστευτον αὐτῶν ὕψος, κατὰ τὸν Διόδωρον, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὰ λεγόμενα, ἦτο ἐνιαχοῦ 200 μέτρων καὶ διὰ τὸ πλάτος αὐτῶν, τὸ ὁποῖον ἦτο μέτρων πεντήκοντα. Καὶ θὰ ἦσαν βεβαίως πολὺ πλατέα τὰ τεῖχη ταῦτα, ἀφῶ ἐξ ἡμαρῆς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης παραπλεύρως καὶ κατὰ πρόσωπον διήρχοντο ἐπ' αὐτῶν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Κτησίας καὶ ἀφῶ ἐπ' αὐτῶν «τέθριππα ἐναντιοδρόμου ἀλλήλοισι ραδίως», ὡς γράφει ὁ Στράβων. Κρίνω μᾶλλον ὑπὲρ τῆς γνώμης ὅτι τὰ ἐρείπια ταῦτα εἶναι τῶν τευχῶν καὶ τῆς Ἀκροπόλεως, διότι οὔτε οἱ κῆποι, τόπος ἀναψυχῆς, οὔτε ὁ ναός, τόπος λατρείας, ἦτο δυνατόν νὰ κτισθῶσιν εἰς τὸ μᾶλλον ἐκτεθειμένον μέρος τῆς μεγαλοπόλεως, ἀφῶ ἀπὸ τὸ μέρος τοῦτο ἀνεμένοντο ὄλοι σχεδὸν οἱ ἐπιδρομεῖς, Πέρσαι, Μῆδοι, Ἀσσύριοι καὶ λοιποὶ. Εἶναι δὲ φυσικώτατον τὸ πρῶτον παρουσιαζόμενον ἐρείπιον πόλεως ἐπιπέδου νὰ ἦναι ἡ Ἀκρόπολις αὐτῆς, ἥτις θὰ ἐχρησίμευσεν ὡς προμαχῶν κατὰ τῶν ἐπιθέσεων παντὸς πολεμίου.

Ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τούτων ἡμῖς εἶαν ὥραν ἀπέχει ὁ Εὐφράτης. Ἐξακολουθῶν δὲ τις βορειοδατικῶς φθάνει παρὰ τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ, ἐνθα παρουσιάζεται ἕτερον ἐρείπιον, καλούμενον παρὰ τῶν ἰθαγενῶν **ἔλ Κάδρ**, ἥτοι «τὸ ἀνάκτορον». Ἡ οἰκοδομὴ αὐτὴ διαφέρει μεγάλως τῆς πρώτης. Αἱ πλίνθοι εἶναι ὅπται, μᾶλλον ἐπιμελελιμένα, χρώματος κίτρινου, προσηρμοσθησαν δὲ δι' ἀσβέστου ἢ γύψου. Τὸ ὄλον κτίριον εἶναι λίαν στερεὸν καὶ εὐπρόσωπον, ἀλλ' εἶναι κεχωσμένον ἐντὸς τῆς ἐπισωρευθείσης ἄμμου, ἢ δὲ ὀροφῆ του εὐρίσκεται σχεδὸν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σμημενοῦ ἔδαφους, ἐξ οὗ δῆλον γίνεται ὅτι τὸ ἔδαφος τῆς Βαβυλωνίας ἐκ τῶν κατὰ καιροὺς πλημμυρῶν, ἐκ τῆς ἐπιτιθεμένης ἰλύος, ἐκ τῶν ἐπισωρευθέντων ἐρειπίων καὶ ἐκ διαφόρων ἄλλων φυσικῶν ἐπιδράσεων, ὑψώθη κατὰ 10 ἴσως καὶ πλείονα μέτρα, ἐὰν παραδεχθῶμεν τὴν γνώμην, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ κοινότεραι οἰκοδομαὶ τῆς Βαβυλώνας ἦσαν διώροφοι καὶ τριώροφοι.

Τὸ ἐρείπιον τοῦτο ἴσως ἦτο πράγματι ἀνάκτορον· ἐκεῖθεν πολλοὶ Ἰγγλοὶ ἀρχαιολόγοι, καὶ πρὸ τινῶν ἐτῶν ὁ κ. Ρασδάμ,

ἐξήγαγον ἐνδιαφέροντα πύλινα τεμάχια, πλινθίδια μετὰ γραμμάτων βαβυλωνιακῶν, πινακίδας μὲ ἐπιγραφὰς σφηνοειδεῖς, ἀγάλματα πύλινα, φαίνεται δὲ ἀκόμη ἐκεῖ εἰς εὐμεγέθους καὶ ἠκρωτηριασμένους λέων ἐκ φαιόχρου μαρμάρου, τὸν ὅποιον, πρὸ χρόνων ἐξαγαγόντες καὶ μὴ δυνηθέντες νὰ μεταφέρουσιν, ἐγκατέλειψαν ἐκεῖ· ἄλλως τε τὸ μέρος τοῦτο εἶναι παρὰ τὴν κοίτην τοῦ Εὐφράτου, κεῖται δὲ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ ὄχθης, ἐπὶ τῆς ὁποίας, κατὰ τὸν Διόδωρον, ὑπῆρχεν ἐν ἀνάκτορον· μεταξὺ δὲ τῶν ἐρειπίων τούτων καὶ τῆς ὄχθης, εἰς τὰ μέρη ὅπου τὸ ἔδαφος εἶναι ἐπικλινές ἢ ὅπου ἡ κοίτη τοῦ Εὐφράτου μετετέθη, φαίνονται ἐνιαχοῦ αἱ προκυμαῖαι, αἵτινες ἐκτίθησαν ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου καὶ διὰ τὰς ὁποίας τόσον ἐκαυχᾶτο ὁ Μέγας Ναβουχοδονόσορ. Τὸ περιεργὸν εἶναι ὅτι αἱ προκυμαῖαι αὗται, τῶν ὁποίων τὰ τεῖχη ἔχουσι πλάτος 12 μέτρων, δεκνύουσι διαφορετικῶν τῆς τοῦ ποταμοῦ διεύθυνσιν, ἐξ οὗ προάγομαι νὰ εἴπω ὅτι ἡ κοίτη τοῦ ποταμοῦ ἠλλάξεν, εἴτε ἀφ' αὐτῆς εἴτε ὑπὸ τῶν ἐκάστοτε πολιορκιῶν, οἵτινες συνεχῶς μετεχειρίζοντο τὸ στρατήγημα τῆς μετατροπῆς τοῦ ρεύματος. Αἱ κλίσεις τῶν προκυμαῖων εἶναι τετραγωνικαί, ἐκ τῶν μεγαλειτέρων, εἶναι δὲ ἐκτιθέμεναι δι' ἀσφάλτου καὶ φέρουσιν ἐν τῷ μέσῳ σφηνοειδῆ ἐπιγραφὴν ἢ μᾶλλον τετραγωνικὴν σφραγίδα, δεκνύουσιν τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὁποίου ὠκοδομήθησαν. Ἡ δ' ἐπιγραφὴ αὕτη, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀσσυριολόγων, ἀπέδωκε τὴν ἐξῆς σημασίαν:

« Ναβουῖδ βασιλεὺς Βαβυλῶνος,

» προστατευόμενος τοῦ Νέβο καὶ τοῦ Μαροῦκ (θεότητες)·

» υἱὸς τοῦ Ναβοῦ-βαλατσοῦ-ικθῆ, ἡγεμὼν ἰσχυρός, ἐγὼ·

ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι οὐχὶ ὁ Ναβουχοδονόσορ, ἀλλ' ὁ τρίτος μετ' ἐκείνων βασιλεὺς, ὁ Ναβουῖδ ἔφερεν εἰς πέρας τὰς προκυμαῖας ταύτας. Ὁ δὲ Ναβουῖδ, εἶναι ἐξ ὧν φαίνεται ὁ Λαδύνητος τοῦ Ἡρόδοτου, ὁ Ναβοανδελ τοῦ Ἰωσήφ καὶ ὁ Βαλτάσαρ τοῦ Δανιὴλ, διότι κατὰ τὸν βαβυλωνιον συγγραφέα, τὸν Βηρωσσόν, ὅστις ἐξῆ 300 ἔτη π. Χ. ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ναβουῖδ ἀνεκαινίσθησαν τὰ τεῖχη καὶ αἱ προκυμαῖαι τῆς Βαβυλῶνος, ἠλώθη δὲ τέλος ἡ πόλις ὑπὸ τοῦ Κύρου. Ὁ δὲ Ναβουῖδ οὗτος, ὅστις ἐβασίλευσε 17 ἔτη, ἦτο κατὰ τὴν ὁμολογίαν πολλῶν συγγραφέων τῆς ἐποχῆς ἡγεμὼν μαθητικός, ἀκόλαστος καὶ φιλήδονος, ἀλλ' εἶχε μητέρα τὴν Νιτόκριδα, γυναῖκα δραστηρίαν καὶ φιλόδοξον, θέλουσαν νὰ μιμηθῆ καθ' ὅλα τὴν Σεμιράμιδα, τῆς ὁποίας μάλιστα ἦτο καὶ συνετωτέρα κατὰ τὸν Ἡρόδοτον· δι' ὃ καὶ εἰς αὐτὴν ἰδίως ἀποδίδουν τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν προκυμαῖων καὶ τὴν ἀνέγερσιν τῶν τελευταίων μνημείων τῆς Βαβυλῶνος. Ἐνῶ δ' ἡ μήτηρ εἰργάζετο, ὁ υἱὸς παρεδίδοτο εἰς τὴν κραυαλίαν καὶ τὴν ἀσωτείαν, ἔμεινε δὲ παροικισθεὶς εἰς τὴν παράδοσιν τὸ τελευταῖον αὐτοῦ συμπόσιον, κατὰ τὴν διαρκείαν τοῦ ὁποίου ἐτελέσθησαν τοσαῦται ἀσέβεια καὶ τοσαῦτα ἀνοσιουργήματα, ὥστε ἐβάνθησαν ἐν τέλει γραφόμεναι ἐπὶ τοῦ τοίχου ὑπὸ ἀοράτου χειρὸς αἱ φλογεραὶ ἐκεῖναι λέξεις «Μανέ, Θεκέλ, Φαρές», τὰς ὁποίας δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐξηγήσῃ οἱ μάντις· ὅτε προσκλινθεὶς καὶ ὁ προφήτης Δανιὴλ διὰ νὰ ἐξηγήσῃ ὑπέδειξεν ὡς σημαίνουσας τὸ τέλος τῆς Βαβυλῶνος καὶ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῆς. Καὶ πράγματι κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην ὁ Κύρος κατόπιν διετοῦς πολιορκίας, μεταστρέψας τὸ ρεῦμα τοῦ Εὐφράτου, εἰσῆλασε μετὰ τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ διὰ τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐκυρίευσεν τὴν πόλιν, οὕτω δὲ κατέπεδεν ἡ ἀλαζονεία τῆς ὑπερηφάνου πόλεως καὶ ἐξέλιπε τὸ μέγα τῶν Βαβυλωνίων κράτος μετὰ ζωὴν 1500 περίπου ἐτῶν· ἔκτοτε (538 π. Χ.) ἡ περιφάνης πρωτεύουσα μετετρέπη εἰς σατραπίαν τοῦ Μηδικοῦ κράτους.

Τινὲς τῶν περιηγητῶν καὶ ἰδίᾳ ὁ Rich (1811) καὶ ὁ Βούκιγκ-καμ (1816) θέλουν νὰ εἴπουν ὅτι παρὰ τὰ ἔρεττα ταῦτα τοῦ Κάσο ἐκείντο οἱ κρεμαστοὶ κῆποι τῆς Σεμιράμιδος. Ἄλλ' ὅλα τὰ φαινόμενα ὑπόλοιπα τῶν οἰκοδομῶν εἶναι πολὺ μεταγενεστέρας ἀρχιτεκτονικῆς, ἀφοῦ αἱ μὲν πλίνθοι εἶναι μικρότεραι, κομψότεραι καὶ κίτρινοι, τὴν δὲ ἀσφάλτον εἰς πλεῖστα μέρη ἀντικατέστησεν ἡ ἀσβεστός. Ὡστε τὸ βεβαιότερον εἶναι ὅτι οὐδὲν ἴχνος, φανερόν τούλαχιστον, ἔμεινεν ἐκ τοῦ ἐνὸς τῶν ἐπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου, ἀφοῦ μάλιστα καὶ ὁ Πανθανίας ἀναφέρων περὶ Βαβυλῶνος, λέγει ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του, πρὸ 17 διπλαθῆ αἰῶνων, ἡ πόλις δὲν διέτηρεν εἰμὴ τὰ τεῖχη καὶ τὸν ναὸν τοῦ Βήλου. Μετὰ ἡμισείας ὥρας δρόμον ἐκ τοῦ μέρους ἐκείνου εἰσῆλθομεν εἰς τὴν πόλιν, τὴν καλουμένην **Χίλλε**, τὴν ὁποίαν ἐπίσω

διαχωρίζει ὁ Εὐφράτης εἰς δύο, ὅπως τὴν Βαγδάτην ὁ Τίγρης. Τὸ κυριώτερον μέρος τῆς πόλεως εὐρίσκεται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐπεραιώθημεν διὰ τῆς ὑψησταμένης γεφύρας. Φθάσαντες εἰς Χίλλε ἐτύχομεν φιλοφρονητικωτάτης δεξιῶσεως παρ' εὐγενεῖ φίλῳ Ὀθωμανῷ, ὅστις, ἐπειδὴ ἢ ἐπαύριον ἢ το παρασκευῆ, ἐκράτησεν ἡμᾶς ἐκεῖ, ὑποσχεθεὶς νὰ μᾶς συνοδεύσῃ τὴν μεθαύριον, εἰς τὸ κυριώτερον τῶν σωζομένων μνημείων τῆς Βαβυλῶνος, τὸ καλούμενον **Βίος-Νευροῖδ**.

Νομίζω ὅτι κατόπιν διημέρου ὁδοπορίας καὶ ἀρκετῶν κακουχιῶν, ἔχομεν ἀνάγκην μικρᾶς ἀναπαύσεως. Δίκαιον ἄλλως καὶ καθῆκον ἡμῶν εἶναι νὰ γνωρίσωμεν ἐκ τοῦ πλυσίου καὶ τὴν Χίλλε, τὴν πόλιν, ἥτις ἀπὸ αἰῶνων ἐγείρεται ἐπὶ τῆς ἀρχαίας Βαβέλ καὶ τὴν ὁποίαν πρῶτος Εὐρωπαῖος φαίνεται ἐπισκεψθεὶς ὁ Βενιαμὴν τῆς Τυδέλης κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα, νὰ ἴδωμεν τοὺς τύπους, οἵτινες σήμερον ἀνταποκρίνονται πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους ἐκείνους, τοὺς σοφοὺς, τοὺς μάντις, τοὺς Συβαρίτας τῆς Ἀνατολῆς, τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα ἀντῆχει ἀποπεράτων εἰς πέρατα. Ἡ σημερινὴ πόλις, καίτοι κτισθεῖσα τὸ πλεῖστον μὲ ὑλικὸν τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας, οὐδὲν ὅμως παρουσιάζει τὸ ἐκτακτὸν ὁμοιάζει πρὸς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ἀνατολῆς. Τὰ κυριώτερα αὐτῆς μέρη εἶναι ἡ ἀγορὰ καὶ αἱ ὄχθαι τοῦ Εὐφράτου, ἐπὶ τῶν ὁποίων τὸ πλῆθος συνωστίζεται τὴν παρασκευῆν, φέρον τὰς εορτασίμους αὐτοῦ στολάς. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν ζωηρῶν χρωμάτων, τῶν μεταξοῦσῶν μανδύων, τῶν ἐπιχρῶσων καλυπτῶν, τῶν γραμμοποικίλων κεφαλοδέσμων καὶ τῶν ἀπαστραπτουσῶν ζωῶν, τὰ ἡμέτερα φραγκικὰ ἐνδύματα, στενὰ καὶ ἄχροα, ὁμοιάζον πρὸς ὀνάκανθαν, ψευδαῖνα θρασέως ἐντὸς ποικιλοχρώμου ἀνθοικηπίου. Ὅσον δὲ πρὸς τὰς μορφὰς καὶ τοὺς τύπους, ἐξετάζων τις αὐτοὺς, ἀνευρίσκει ἀμέσως τὸν ὠραῖον σημιτικὸν τύπον, μὲ τὴν εἰς ὀλίγον γρουπὴν, μὲ τὰ χεῖλη, τὰ προδιδόντα τὴν εὐγλωττίαν καὶ τὴν ἠδυσπάθειαν, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκφραστικοὺς καὶ σχεδὸν λαλοῦντας, μὲ τὰ γένηα πλοῦσια καὶ δασύτριχα, μὲ τὰς ὄφεις εὐχαράκτους καὶ τοξοειδεῖς, μὲ τὴν στάσιν ὑπερηφάνον καὶ ἀρρενωπὴν, μὲ τὸ ὕψος ἐν γένει ἀνθρώπων, συναίσθανομένων τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ὑπαρξίν των. Νομίζει τις ὅτι βλέπει Χαλδαίους ἀστρολόγους, Βαβυλωνίους μάγους, πατριάρχας τῆς Βίβλου, ἠρωας τῆς παλαιᾶς Γραφῆς, συμβούλους τοῦ Ναβου-πολασσάρ, ἀνθρώπους τέλος σκεπτομένους περὶ παντός ἄλλου ἢ περὶ τῆς μάχης διὰ τὸν βίον, ὡς ἐν Εὐρώπῃ. Τὸ ὠραῖον ψῦλλον δυστυχῶς δὲν δύναται τις νὰ ἴδῃ ἢ μεκρόθεν· ἡ στάσις ὅμως τῶν γυναικῶν ὑπενημιζεῖ ἀκουστικῶς τὴν Ρεβέκκαν καὶ τὴν Ραχήλ, ὅταν δὲ τὸ ἐσπέρας ἀπασαι σπεύδουσι πρὸς ἄρυσιν ὕδατος ἐκ τοῦ ποταμοῦ, φέρουσαι εὐρείαν μονόχρωον ἐσθῆτα καὶ ψέλλια εἰς τοὺς ἡμιγύμνους βραχίονας καὶ τοὺς πόδας, στηρίζουσι δὲ τὰς ὑδρίας ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν γραφικώτατα, νομίζει τις ὅτι εὐρίσκεται ἐνώπιον εἰκόνων τοῦ Ρέμβρανδ, τοῦ Μουρίλλου ἢ τοῦ Ὀρατίου Βερνέ, εἰκόνων ἐξεληθουσῶν ἀπὸ τὰ χρυσᾶ αὐτῶν πλαῖδια καὶ βαδιζουσῶν κατ' ἰδιότροπον ὁλως βούλυσιν.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Ἐπιστημονικὴ ἐκδρομὴ τοῦ στρατηγοῦ Πέβτσοφ.—Ἐσχάτως ὁ στρατηγὸς Πέβτσοφ ἐποιήσατο ἐν Πετρούπολει διάλειψιν περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ ἐκδρομῆς ἀπὸ τοῦ Πρεζεβιάσκ εἰς Κούνεν-Λοῦεν καὶ τὴν ΒΑ Θεβτείαν κατὰ τὰ 1889 καὶ 1890. Ἡ διάλειξις αὕτη ἔχει ἐν συνόψει ὧδε:

Ὁ στρατηγὸς Πέβτσοφ καὶ οἱ λοχαγοὶ Ροβορόφσκις καὶ Κούλωφ, συνοδευόμενοι ὑπὸ ὀρυκτολόγου καὶ συνοδίας δώδεκα Κοζάκων, ἀνεχώρησαν τὴν 26 Μαΐου 1889, διήλθον τὸ Τιάν-Σάν καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν ἔρημον τῆς δυτικῆς Κασχάρης, ἥτις ἐκτείνεται ἀπὸ Δυσμῶν πρὸς Ἀνατολὰς ἐπὶ 800 ὅλα βέρστια, ἔχουσα πλάτος 350 βερστίων. Ἐνεκα τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως ὕδατος οἱ ἀνωτέρω ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλίπωσι

τὴν ἐρημίαν ταύτην ὅσον τάχιόν καὶ νὰ προχωρήσωσι διὰ τῆς Ἰαρκάν-δης εἰς Κερζίαν καὶ Νίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ τελευταία θέσει καὶ διεχείμασαν. Κατ' ἀπρίλιον τοῦ 1890 ὁ στρατηγὸς Πέβτσωφ προὐχώρησε διὰ τῆς ἐν Κοῦεν-Λοῦεν διόδου, ἣν ἀνακάλυψεν ὁ λοχαγὸς Κόβωλφ.

Ἐν τῇ ἐρήμῳ εἰς ὕψος 17,000 περίπου ποδῶν, οὐδὲν ἐφαίνετο εἰμὴ εὐρεῖαι φοβερά ἔρημοι, διεσχισμέναι εἰς ἄπειρα χάσματα καὶ χαράδρας ὑπὸ τοῦ υπερβολικοῦ παγετοῦ. Οἱ κάταικοι τῆς Καρτζέης ἢ Καρτσέης ἐν Κοῦεν-Λοῦεν, ὅπου οἱ περιηγηταὶ εἶχον σταματήσει, ἐδήλωσαν ὅτι οὐδεὶς ξένος ἐπεσκέφατό ποτε αὐτοὺς ἐκ τῶν μεσημβρινῶν χωρῶν καὶ αὐτοὶ δ' οὗτοι οὐδέποτε ἐτόλμησαν νὰ προβῶσι νοτιώτερον, καθόσον δὲν ἰδύναντο νὰ ἀναπνεύσωσι ἐλευθέρως ἐν τῇ λεπτῇ ἀτμοσφαιρῇ, τῇ ἐπικρατούσῃ ἐν τῷ τμήματι ἐκείνῳ τῆς χώρας. Ὁ στρατηγὸς Πέβτσωφ καὶ οἱ ἀκόλουθοι αὐτοῦ ἦσαν οἱ πρῶτοι Ἑβρωπαῖοι, οἵτινες ἐπεσκέφθησαν τὰς ἐρήμους ταύτας.

Οἱ περιηγηταὶ ἐστράφησαν εἴτα πρὸς ἀνατολὰς πρὸς τὸ χθαμαλὸν παιδίον τοῦ Τοξάν, περὶ τοῦ ὁποίου ἰδρυθήθησαν ν' ἀποδείξωσι ὅτι ἔκειτο κάτω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Προχωρήσαντες εἴτα εἰς Τιάν Σάν ὑπέστρεψαν εἰς τὸ ρωσικὸν ἔδαφος διὰ τῆς Οὐρῦμτσης, ἐν ἣ ἔδρανε σίνης διοικητής. Οἱ ἐξερευνηταὶ διέτρεξαν ἐν ὄλῳ ἀπόστασιν 9600 βερστίνῳ ἢ 6400 μιλίων. Ὁ στρατηγὸς Πέβτσωφ ἐπέτυχεν ἐν τῷ καταρτισμῷ πολυτίμων κατεμετρήσεων καὶ συλλογῶν ζώων, φυτῶν, γεωλογικῶν εἰδῶν καὶ φωτογραφικῶν εἰκόνων. Τὸ προφανὲς ἀντικείμενον τῆς ἐκδρομῆς ἦν νὰ συνεχίσῃ τὴν ἐκδρομὴν τοῦ στρατηγοῦ Πρεζεβάλσκη (ἐξ οὗ ἐκλήθη καὶ ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα χώρα Πρεζεβάλσκη), ἣς εἶχεν ἀνακοπῇ συνεπεῖα τοῦ θανάτου τοῦ τελευταίου τούτου.

Τὰ νεώτερα ἀλεξικέραυνα. — Ἡ θεωρία ἐφ' ἣς βασίζεται τὸ πῶν ἀλεξικεραυνῶν σύστημα λίαν συνεζητήθη ἀπὸ τινος χρόνου, δύο ὅμως κυρίως σοφοὶ ἐνησχολήθησαν εἰς τὴν τροποποίησιν αὐτῆς, βασιζόμενοι ἐπὶ τῶν νεωτάτων ἐπιστημονικῶν ἀνακαλύψεων· οἱ δύο οὗτοι εἶναι ὁ κ. Μελσάν ἐν Βελγίῳ καὶ ὁ κ. Ὀλιβιέ Λόδζ ἐν Ἀγγλίᾳ.

Ἐξ ἐνδιαφεροσῶν συζητήσεων, διεγειρασῶν τὴν περιερίαν τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου προκύπτει τὸ ἐξῆς, ὅτι αἱ ἰδέαι τῶν ἀρχαίων ἡλεκτρολόγων ὡς πρὸς τὴν ἀποτελεσματικότητα τῶν ἐκ μιᾶς καὶ μόνης μεταλλικῆς ράβδου συνισταμένων ἀλεξικεραυνῶν (οἷα τὰ ὑπὸ τοῦ Φραγκλίνου ἐγκατασταθέντα) δέον νὰ ἐγκαταλειφθῶσι. Ὡς ὁ κ. Μελσάν παρετήρησε οἱ ἄγωγοι, οἵτινες συγκροτοῦσι τὸ ἀλεξικέραυνον δὲν παρέχουσι ταῦτ' ἀποτελέσματα ὅταν ὑποβληθῶσι εἰς τὴν ἐπ' αὐτῶν ἐπιρροὴν τοῦ βολταϊκοῦ ἡλεκτρισμοῦ ἢ ὅταν ἐκτίθονται εἰς τὰ ἡλεκτρικὰ ρεύματα. Οὕτως ὅταν εἰς ἡλεκτρικὴν ἔκρηξιν (décharge) ἐκ λουγδουνικῆς λαγῆνου ἐπιτραπῆ νὰ διέλθῃ διὰ μεταλλικοῦ ἀγωγοῦ ἢ νὰ διατρέξῃ ἀπόστασιν τινα ἐλευθέρως ἐν τῷ ἀέρι παρατηρεῖται ὅτι, ὅταν μὲν ἡ τοῦ ἀέρος πυκνότης εἶναι ἀρκετὴ ὁ ἡλεκτρικὸς σπινθὴρ περιορίζεται ἀποκλειστικῶς ἐν τῷ μεταλλικῷ κύκλῳ, ἀλλ' ὅταν ἐλαττωθῇ βαθμῶν ἢ σπουδαιότης ἤτοι ἡ ἀντίστασις πῆς ἀερίας ὁδοῦ, τῆς τῷ ἡλεκτρικῷ ρεύματι (flux) ἀφιεμένης, ἐπέρχεται στιγμὴ καθ' ἣν ὁ ἐκ τῆς ἐκρήξεως σπινθὴρ διέρχεται ἀδιαφόρως διὰ τοῦ ἀγωγοῦ ἢ διὰ τοῦ ἀέρος. Πρὸς τοῦτοισι ὁ σπινθὴρ ἀρνεῖται νὰ διέλθῃ διὰ τοῦ καλοῦ ἀγωγοῦ ἵνα διαρραγῆ ἐν μέσῳ τοῦ ἀέρος, μολοντί ὁ τελευταῖος οὗτος παρουσιάζει ἄπειρον ἀντίστασιν ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ βολταϊκοῦ ἡλεκτρισμοῦ, τῆς τοῦ ἀγωγοῦ οὔσης τούναντίον ἀσημάντου ὅλου.

Ἡ δὴθεν αὕτη ἀνωμαλία ὀφείλεται εἰς δύο αἰτία, ὡς σαφῶς ἀπέδειξεν ὁ κ. Λόδζ, α' εἰς τὴν αὐτεπαγωγὴν (self-induction) ἢ ἡλεκτρικὴν ἀδράνειαν, ἣν παρουσιάζει ὁ ἄγωγός καὶ β'), τοῦθ' ὅπερ ἄλλως νεωστὶ μόνον ἐγνώσθη εἰς τὸ ὅτι τὰ λίαν ποικίλα ρεύματα χρησιμοποιοῦσι μόνον τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀγωγοῦ ἀντὶ νὰ ἐκρέωσιν, ὡς τὰ σταθερὰ ρεύματα, δι' ὅλου τοῦ ὄγκου αὐτοῦ.

Ἐπὶ τῇ βᾶσει τῶν παρατηρήσεων τούτων οἱ ἀνωτέρω ἐπιστήμονες κατέληξαν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ ἄγωγός τσοῦτῳ καταλληλότερος πρὸς λειτουργίαν ἀποβαίνει ὅσῳ ἐν ἴσῳ ὄγκῳ μείζονα παρουσιάζει ἐπιφάνειαν. Ὁ κ. Λόδζ ἀπέδειξε πειραματικῶς ὅτι οὐδεὶς ἄγωγός καὶ παρ' αὐτοῖς ἔτι τοῖς ὄγκωδεστέροις δύναται νὰ προλάβῃ καθ' ὄλοκληρίαν τοὺς ἐκ πλαγίου κεραυνούς. Οὕτως ἀπλῆ ράβδος ἀλεξικεραυ-

νου δὲν παρέχει ἀσφάλειαν· τούναντίον παρουσιάζει κίνδυνον διὰ τοὺς ἐν τῇ γειτονείᾳ.

Τὸ πρακτικὸν πόρισμα, ὅπερ ἐξάγεται ἐκ τῶν ἔργων τοῦ κ. Λόδζ συνοψίζεται εἰς δύο λέξεις: δέον νὰ ἀντικατασταθῶσι τὰ διὰ μιᾶς ράβδου ἀλεξικεραυνία δι' ἄπειρων λεπτῶν ράβδων μετὰ πολῶν συνενώσεων, οὕτως ὥστε νὰ ἀποτελεσθῇ περὶ τὸ οἰκοδόμημα εἶδος μεταλικῆς κλωθοῦ. Ἡ ἀντικατάστασις αὕτη εἶναι μόνον ζήτημα χρόνου: ἄλλως τὸ ζήτημα δὲν εἶναι ὅλου νέον, πρὸ πολλοῦ δὲ τὸ δημαρχεῖον τῶν Βρυξελλῶν κέκτηται τοιοῦτον ἀλεξικέραυνον σηστήματος Μελσάν κατεσκευασμένον ἐπὶ τῇ βᾶσει τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθεισῶν ἀρχῶν. Τὸ σύστημα τοῦτο εἶναι ἤδη λίαν διαδεδομένον ἐν τῷ Βελγίῳ, ἀλλ' αἱ πολλαὶ περὶ τῆς γενικῆς αὐτοῦ ἐφαρμογῆς ἀποδείξεις ἀποβαίνουσι περιτταί, καθόσον πρόκειται νὰ ἐκριζωθῇ ἀρχαία πλάνη.

Ἀπολαυαὶ τῶν ἀξιοματικῶν τοῦ κατὰ ξηρὰν στρατοῦ ἐν Γαλλίᾳ. — Κατὰ τὸν τοῦ 1892 προϋπολογισμὸν τῆς Γαλλίας αἱ ἀπολαυαὶ τῶν διαφόρων ἀξιοματικῶν τοῦ στρατοῦ ἔχουσιν ὅ δε:

	Φράγκα
Στρατάρχης	30,315
Ἀντιστράτηγος	19,894
Στρατηγὸς μεραρχίας	13,263
Συνταγματάρχης	8,564
Ἀντισυνταγματάρχης	6,934
Ταγματάρχης	5,797
Λοχαγός	3,221
Ἰπολοχαγός α' τάξεως	2,842
Ἰπολοχαγός β' τάξεως	2,652
Ἀνθυπολοχαγός	2,463

Ἐν τούτοις ἀναλόγως τῆς ὑπηρεσίας παρέχονται καὶ ἰδιαιτέρα συμπληρωματικὰ ἐπιδόματα. Οὕτως, ἐκτὸς τῆς τακτικῆς αὐτῶν ἀπολαυῆς λαμβάνουσιν:

Ὁ κ. Σωσιέ, φρούραρχος Παρισίων	25,542
Ὁ κ. Μπεσὸλ, διοικητὴς Ἀλγερίας	17,766
Ὁ κ. Μιριμπέλ, ἀρχηγὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου	14,958
Οἱ στρατιωτικοὶ ἐπιθεωρηταὶ	14,958
Ὁ κ. Μπερζ, φρούραρχος Λυῶνος	14,904
Οἱ ἀρχηγοὶ στρατιωτικ. σωμάτων	11,340
Ὁ ἀρχηγὸς μεραρχ. ἐν Ἀλγερίᾳ	11,340
Ὁ κ. Βωλγκρενάν, φρούραρχος Νικαίας	10,800
Ὁ κ. Σουίνη, διοικητὴς Τυνησίας	8,964
Ὁ κ. Βρουγέρ, γραμματεὺς ἐν τοῖς Ἡλυσίοις	5,904

Καὶ οὕτω καθεξῆς
Τὴν μεγαλειτέραν ἀπολαυὴν ἔχει ὁ φρούραρχος Παρισίων στρατηγὸς Σωσιέ, ἄτε ἀπολαμβάνων

ὡς ἀντιστράτηγος	19,894
ὡς φρούραρχος Παρισίων	25,542
ὡς μεγαλόσταυρος τῆς Λεγεῶνος τῆς τιμῆς	3,000

ἤτοι ἐν συνόλῳ 48,436 φρ. κατ' ἔτος.

Ὁ στρατηγὸς Σωσιέ εἶναι φρούραρχος Παρισίων ἀπὸ τοῦ μαρτίου τοῦ 1884 ἢ ἀπὸ 8 περίπου ἐτῶν. Ἐν τούτοις μολοντί τὸ ἀνωτέρω πᾶσι δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητον, ἐὰν ἀφαιρθῶσιν ἐξ αὐτοῦ πᾶσαι αἱ δαπάναι, ἅς ἡ θέσις αὐτοῦ ἐπιβάλλει αὐτῷ, θὰ κατανοηθῇ εὐχερέστατα ὅτι ὁ διοικητὴς Παρισίων δὲν δύναται νὰ ἐξοικονομήσῃ τι.

ΑΙ ΡΩΣΙΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΙΣ.

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν).

Αἱ τοῦ Νεύα καὶ τῶν διακλαδώσεων αὐτοῦ ἀκταὶ (τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ Νεύα, μεγάλου καὶ μικροῦ Νεύκα) ὡς καὶ αἱ τῶν διωρύγων τῆς μεσημβρινῆς πόλεως συνεννοῦνται ὑπὸ 150 γεφυρῶν, ὧν αἱ πλεῖσται ἀποτελοῦνται ἐκ γεφυροσκαφῶν. Αἱ μᾶλλον ἀξιοσημεῖωτοι ὅμως καὶ τὸν ποταμὸν ζευγνῦσαι εἰσὶν αἱ ἐξῆς: ἡ γέφυρα Ἀλεξάνδρου μεγαλοπρεπῆς τὴν θέαν μεταξὺ δὲ τῆς Λιτειναίας καὶ τῆς συνοικίας Βυθόργης, ἡ γέφυρα Τροϊτικὴ μεταξὺ τοῦ πεδίου τοῦ Ἀρεως καὶ τῆς ἀνατολικῆς ἄκρας τοῦ νησιδίου τῆς ἀκροπόλεως, ἡ γέφυρα τῶν Ἀνακτόρων μεταξὺ τῶν χειμερινῶν ἀνακτόρων καὶ τοῦ χρηματιστηρίου, ἡ γέφυρα τοῦ Νικολάου μεταξὺ τῆς ἀγγλικῆς προκουαίᾶς καὶ τῆς νήσου τοῦ Βασιλείου, ἐκ γρανίτου καὶ σιδήρου, στηριζομένη ἐπὶ 7 ὑπερμεγέθων στηλῶν καὶ ἕξ ἢ μία ἀψὶς εἶναι κινητὴ διὰ τὴν τῶν σκαφῶν διόδον. Ἐν ταῖς διώρυξιν αἱ γέφυραὶ εἰσι πᾶσαι σταθεραὶ ἐκ γρανίτου δὲ καὶ σιδήρου. Ἡ γέφυρα τῆς Φοντάγκας εἶναι ἀξία ἰδιαζούσης μνείας ὡς καὶ ἡ αἰγυπτιακὴ γέφυρα, κρεμαστὴ ὅσα ἐν Λιτειναίᾳ.

* *

Οἱ ναοί, μεταξὺ τῶν ὁποίων πολλοὶ εἶναι καθολικοί, λουθηρανικοί, καθολικοὶ κλπ., ἀνέρχονται εἰς 240, αἱ δὲ μοναὶ ὡς καὶ αἱ τῆς Μόσχας, περιλαμβάνουσι μέχρι πέντε ἢ ἕξ ἕξ αὐτῶν.

Ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τοῦ ἁγίου Ἰσαάκ, ἔργον τοῦ γάλλου ἀρχιτέκτονος Ριχάρδου Μομφεράνδου, ἐστοίχισε περὶ τὰ 80 ἑκατομμύρια φράγκων. Τὸ σχῆμα τοῦ μνημείου εἶναι ὁ ἑλληνικὸς σταυρός. Ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἐπιβλητικῷ καὶ μεγαλοπρεπῆ περιτύλιξι ἀπὸ κολοσσιαίων στηλῶν ἐξέρουθρον πορφυρίτου, κεντρικὸς τροῦλος ἐξ ἐπιχρῶσου χαλκοῦ καὶ τέσσαρες πλάγιοι, προσόψεις ἐκ λευκοῦ γρανίτου μετ' ἀναγλύφων, ὀρειχάλκινοι πύλαι, ἐν δὲ τῷ ἐσωτερικῷ στήλαι ἐκ μαλαγίτου καὶ κυανίτου, τοῖχοι κεκαλυμμένοι ὑπὸ ποικίλων μαρμάρων, τὸ καταπέτασμα καὶ τὸ ἱερὸν βῆμα, ὅπου ὁ χρυσός, τὰ πολύτιμα μωσαϊκὰ καὶ τὰ λαμπρότερα τῶν ἀντικειμένων εἰσὶ διακεχυμένα, τοιοῦτο τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, ὅστις ὁ ρυθμὸς ἀπλοῦς μὲν ἐστὶ καὶ μεγαλοπρεπῆς ἀλλὰ σοβαρὸς καὶ ἀνάλογος πρὸς τὸν ὄγκον τοῦ οἰκοδομήματος.

Ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς Παναγίας τοῦ Καζάν, ἔχων σχῆμα λατινικοῦ σταυροῦ καὶ οὗ ἡ ἡμικυκλοτερὴς στοὰ ἀναπολεῖ τὸν ἐν Ρώμῃ ναὸν τοῦ ἁγίου Πέτρου, ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην διὰ τῶν ὀρειχαλκίων αὐτοῦ πυλῶν τὰς τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῆς Φλωρεντίας. Τροῦλος, ὕψους 20 μέτρων, δεσπόζει τοῦ βασιλικοῦ ναοῦ. Ὁ γρανίτης καὶ ὁ ἴασπις κοσμοῦσι τὸν πρόναον, ὅπου εὑρῆνται ἐναποθεμιμένα στρατιωτικὰ τρόπαια ὁ ἐπέξειργασμένος ἄργυρος καὶ οἱ πολύτιμοι λίθοι κοσμοῦσι τὸ τε εἰκονοστάσιον καὶ τὰ τῶν εἰκόνων πλαίσια.

Ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς Πέτρου καὶ Παύλου (ἀκρόπολις) οὐδὲν τὸ ἀξιοσημεῖωτον ἔχει ἐξωτερικῶς, ἐκτὸς τοῦ τετραγώνου κωδονοστασίου, τοῦ καταλήγοντος εἰς ἐπιχρῶσον βέλος. Τὸ εἰκονοστάσιον ἀπαστράπτει ἐκ τῶν πολυτίμων λίθων καὶ τῶν μεγάλης ἀξίας διακόσμων. Ὁ ναὸς οὗτος πλούσιος ἐπίσης εἰς πολεμικὰ τρόπαια, περιλαμβάνει τοὺς τάφους τῶν μοναρχῶν ἀπὸ Πέτρου τοῦ Μεγάλου.

Ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς Σμολνύη, ἐξαρτώμενος ἐκ τῆς μονῆς τῶν εὐγενῶν δεσποινίδων, παρὰ τὰ ἀνάκτορα τῆς Ταυρίδος, εἶναι ναὸς ὀλόκληρος ἐκ λευκοῦ μαρμαροῦ πέντε τροῦλοι κυανοῦ χρώματος περιβάλλουσι τὸν κεντρικὸν δῶμον.

Ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Ἀλεξάνδρου Νεύσκη, ἀληθεῖ φρουρίῳ, ὅστις ἡ εὐρεῖα περιλαμβάνει τρεῖς ἐκκλησίας καὶ τοὺς μητροπολιτικοὺς ναοὺς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ τῆς ἁγίας Τριάδος, ἡ προσοχὴ συγκεντρῶται ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου βασιλικοῦ ναοῦ, καλούμενον πρὸς τούτους καὶ ναοῦ τοῦ συντάγματος Ἰσμαϊλόβου. Οὗτος, ἰδρυθεὶς ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ τσάρου Νικολάου τοῦ Α', ἔχει ἐπιβλητικὴν τὴν ὄψιν, τέσσαρες στοάς, ὑποστηριζομένας ὑπὸ 24 στηλῶν, πέντε κυανοχρόους τροῦλους, ἐργασμένον καταπέτασμα, μεγαλοπρεπῆ πολυέλαιον καὶ μαρμαρίνους πλάκας ἐν τῷ ἐσωτερικῷ.

Ἐκ τῶν λοιπῶν θρησκευτικῶν οἰκοδομημάτων δεόν νὰ μνημονευθῶσιν ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Βασιλείου ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, ἀναγόμενος εἰς τὸν III' αἰῶνα, ἑλληνικῶ δὲ ρυθμοῦ καὶ πέντε φέρων τροῦλους, ἐν δὲ τῇ νήσῳ τῶν Φαρμακοποιῶν ἡ ἐκκλησία τῆς Μεταορφώσεως, ἀναγόμενη εἰς τὸν ΙΘ' αἰῶνα, μικρὰ μὲν ἀλλ' ὡραία ὡς ἐκ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς αὐτῆς.

* *

Ὡς οἱ ναοί, μᾶλλον δὲ πλειότερον ἢ οἱ ναοί, τὰ ἀνάκτορα καὶ μέγαρα τῆς Πετροπόλεως ἐκπλήσσουν τὸν ξένον διὰ τοῦ μεγέθους τῶν διαστάσεων καὶ τῆς μεγαλοπρεπείας τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ καὶ γλυπτικοῦ διακόσμου. Τὸ μέγαρον τοῦ ναυαρχείου, γειτνιαζόν τοῖς χειμερινοῖς ἀνακτοῖς, τῷ Ἐρημητηρίῳ, τῷ μεγάρῳ τοῦ ἐπιτελείου καὶ τῆς γερουσίας, εἶναι ὑπερμεγέθης τετράπλευρον στήλαι διασχιζοῦσι τὴν πρόσψιν αὐτοῦ γιγαντιαῖος κεχρυσωμένος πύργος μετὰ κομψῶν πυργίσκων χαρακτηρίζουσι τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, ἐν ᾧ εἰσὶν ἐγκατεστημένα τὸ ὑπουργεῖον τῶν ναυτικῶν, ναυτικὸν μουσεῖον, σχολὴ τῶν δοκίμων καὶ βιβλιοθήκη 30,000 τόμων περιλαμβάνουσα.

Τὸ τοῦ ἐπιτελείου, ἐν ᾧ εὑρῆται συγκεντρωμένη ἡ ὑπηρεσία πολλῶν ὑπουργείων, εἶναι μεγαλοπρεπὲς μέγαρον ἐξ ἴσου κολοσσιαῖον ὀρειχάλκινον σύμπλεγμα (ἄρμα καὶ ἵπποι) ὑπέρεκται τοῦ γιγαντιαίου αὐτοῦ θάλου.

Τὰ χειμερινὰ ἀνάκτορα εἰσὶν ἐπίσης ὑπερμεγέθης τετράπλευρον, ἔχον ἐν τῇ προσόφει αὐτοῦ πλῆθος στηλῶν, βαρειῶν δὲ καὶ ψυχρῶν ὡς ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς ἀφθονίας τῶν ἐν αὐτῷ γλυφῶν. Τὸ ἐσωτερικὸν ὅπου διαδοχικῶς ὑπάρχουσι τέσσαρες ὄροφαί αἰθουσῶν, φέρει ἀνήκουστον πλοῦτον.

Τὸ Ἐρημητήριον, δημιούργημα Αἰκατερίνης τῆς Β' ἀνφοδομήθη ὑπὸ Νικολάου τοῦ Α' τὸ λαμπρὸν τοῦτο ἑλληνικῶ ρυθμοῦ οἰκοδόμημα, συννενοῦμενον δὲ διὰ διαδρόμου μετὰ τῶν χειμερινῶν ἀνακτόρων, ἀποτελεῖ ὡς μουσεῖον ἐν τῶν ἰδρυμάτων, ἐφ' οἷς ἡ Ρωσία δύναται νὰ σεμνύνηται.

Τὸ νέον ἀνάκτορον Μιχαήλωφ, τσκαρικῶ ρυθμοῦ ἐπιβλητικὸν καὶ ὠραιότατον χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου τοῦ Α' ἀέτωμα ὑποστηρίζομενον ὑπὸ δέκα κίονων μεταξὺ δύο προεχουσῶν περυγῶν καὶ λαμπρὸν νιγκλιδωτὸν ὑποστηρίζομενον ἐκ κίονων ἐκ γρανίτου χαρακτηρίζουσι τοῦτο.

Τὰ ἀνάκτορα Ἀντισκωφ ἐπὶ τῆς Φοντάγκας εἶναι σεμνὸν οἰκοδόμημα, μεγεθυθὲν ἀφότου κατέστη ἐνδιαίτημα τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τοῦ Γ'.

Τὸ μέγαρον τῆς Ταυρίδος παρὰ τὸν Νεύαν ἀναμιμνήσκει λαμπρὰν ἐορτὴν δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Πότεμκιν ὑπὲρ τῆς Τσαρίνας Αἰκατερίνης τῆς Β', ἣτις ἐδωρήσατο αὐτῷ τοῦτο καὶ ἣτις εἶτα ἐπανηγόρασεν αὐτὸ περιστύλιον ἐξ ἕξ ἀποτελούμενον κίονων, τροῦλος ὑπερκεῖμενος τῆς μόνης ἐκ πλίνθων ὀροφῆς, εὐρυτάτη αἶθουσα ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, χρησιμεύουσα ὡς μουσεῖον καὶ ὅπισθεν χειμερινὸς κήπος τοιοῦτόν ἐστι τὸ μέγαρον τοῦτο διάσημον μᾶλλον ἢ κομψόν.

Πρὸς τοὺς ἀνωτέρω οἰκοδομήμασι δεόν νὰ μνημονευθῶσι καὶ τὰ ἐξῆς: τὸ ὡραῖον μέγαρον τοῦ χρηματιστηρίου, ἑλληνικῶ ρυθμοῦ, τὸ μέγαρον τοῦ μεγάλου δουκὸς Κωνσταντίνου (τὸ λεγόμενον μαρμαρίνον μέγαρον), τῆς μεγάλης δουκίσης Μαρίας, τὸ τῶν μεγάλων δουκῶν Βλαδιμήρου καὶ Ἀλεξίου καὶ τὰ μέγαρα Στρογῶφ καὶ Σερεμέτιεφ.

* *

Ἀνδριάντες, στήλαι, συμπλέγματα, θριαμβευτικαὶ ἀψίδες κοσμοῦσι τὰς δημοσίας πλατείας καὶ τοὺς κήπους τῆς Πετροπόλεως. Τὰ μᾶλλον ἀξιοσημεῖωτα τῶν εἰς ἀνάμνησιν ποικίλων γεγονότων ἰδρυθέντων τούτων μνημείων εἰσὶν: Ὁ διάσημος ἔφιππος ἀνδρίας Πέτρου τοῦ μεγάλου (ἔργον τοῦ Φαλκονέτου), βασιζόμενος ἐπὶ ὑπερμεγέθους ὄγκου γρανίτου (ἐν τῇ πλατείᾳ Ἰσαάκ), ἕτερος ἀνδρίας Πέτρου τοῦ Α' ὡς ρωμαίου αὐτοκράτορος, ἦττον κομψός, ἡ στήλη τοῦ Ἀλεξάνδρου μονόλιθος ἐκ γρανίτου ὕψους 27 μέτρων, δυστυχῶς διαρραγείσα, ἐδραζομένη ἐπὶ ὀρειχαλκίνοιο βάθρῳ, τὸ μνημεῖον Αἰκατερίνης τῆς Β', ὁ ἔφιππος ἀνδρίας Νικολάου τοῦ Α', ὁ ὀρειχάλκινος ἀνδρίας τοῦ Σουβόρφωφ, ὁ ὀβελίσκος Ρουμιάντζωφ ἐκ μέλανος γρανίτου, τὸ μνημεῖον τοῦ ναυάρχου Κρούζενστερν (παρὰ τὸν Νεύαν), τὸ μνημεῖον τοῦ μυθοποιοῦ Κρόλωφ (θερινὸς κήπος), αἱ θριαμ-

θευτικά ἀψίδες τῆς Μόσχας καὶ τῆς Νάρβας, τῆς τελευταίας ταύτης οὔσης ἐκ γρανίτου καὶ κεκαλυμμένης ὑπὸ χαλκίνων πλακῶν, κεκοσμημένης δὲ ὑπὸ εἰκοσι κίωνων καὶ φερούσης τέθριππον. — τὸ μνημεῖον τοῦ ρωσσο-τουρικοῦ πολέμου, ἰδρῦθὲν τῷ 1886 παρὰ τὸν σταθμὸν τῆς Βαρσοβίας καὶ ἀποτελούμενον ἐκ τετραγώνου βύθρου ἐκ γρανίτου, περιβαλλομένου ἐκ διαφόρων τηλεβόλων καὶ ὑποβαστάζοντος ὀρειχαλκίνην κορινθιακὴν στήλην (καταρτισθεῖσαν ἐκ ξένων τηλεβόλων) ἣτις φέρει ἐν τῇ κορυφῇ ἄγαλμα τῆς νίκης, τέλος ἐν ταῖς ὄχθαις τῆς διώρυχος τῆς Αἰκατερίνης ὁ ναύσκος, ὅστις ἰδρῦθη εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἀξιοθρηνητοῦ θανάτου τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου τοῦ Β'.

Τὰ μουσεῖα, αἱ βιβλιοθήκαι, αἱ ἀνώτεροι σχολαί, τὰ φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα, ἅτινα κέκτηται ἡ Πετρούπολις εἰσὶν ἀνάξια τῆς πρωτευούσης ἰσχυρᾶς αὐτοκρατορίας. Ἐν τῇ πρώτῃ τάξει ἀναφαίνεται τὸ Μουσεῖον τοῦ Ἐρημητηρίου, ἐν τῶν πρώτων μουσείων τοῦ κόσμου, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς εὐρύτητος, τῆς λαμπρότητος, τῆς κομψότητος αὐτοῦ καὶ ἰδίᾳ τῶν μοναδικῶν θησαυρῶν, οὓς περιλαμβάνει· μακρὰ μονογραφία οὐδέποτε θὰ ἀπρήθιμι ἐπαρκῶς καὶ κατ' ὄνομα τὰ ἐν αὐτῷ κεμίγλια. Τὸ Μουσεῖον τῆς Ἀκαδημίας τῶν καλῶν τεχνῶν, μεθ' οὗ συνηνώθη ἡ λαμπρὰ στοὰ τοῦ μεγάρου Λουχτεβέργ, ἡ στοὰ Σεμένωφ ἐπίσης ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Βασιλείου, ἔνθα εἴρηται ἡ φλαυανδικὴ καὶ ὀλλανδικὴ σχολή· ἐκτὸς τούτων πολλὰ ἰδιωτικὰ μουσεῖα μαρτυροῦσι περὶ τῆς καλλιτεχνικῆς καλαισθησίας τῆς συγχρόνου Ρωσίας.

Ἄφ' ἑτέρου μουσεῖα ἄλλοῦ χαρακτῆρος, ὡς τὸ ἀσιατικόν, ἐθνογραφικόν, ζωολογικόν καὶ ὀρυκτολογικόν, ἡ ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν, ἡ βιβλιοθήκη τῆς ὁποίας κέκτηται 300,000 τόμων ἢ τοιαῦτα οἷα ἡ συλλογὴ τῆς μεταλλουργικῆς σχολῆς, τὸ μουσεῖον τοῦ πυροβολικοῦ, τὸ ναυτικόν μουσεῖον, τὸ μουσεῖον τῶν ὄπλων, τὸ τελωνειακόν μουσεῖον τὰ ἀγρονομικὰ μουσεῖα, τὸ τεχνολογικόν, τὸ παιδαγωγικόν, τὸ τῶν ἐφηρομομένων γνώσεων, τὸ τῆς οἰκονομολογικῆς ἐταιρίας τεκμηριοῦσι τὸ πρακτικὸν πνεῦμα τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ.

Ἀπαριθμῶμεν ἔτι ἐν τῇ σειρᾷ τῶν μεγάλων καθιδρυμάτων τῶν ἀποσκοπούντων εἰς τὴν διάδοσιν τῶν ἐπιστημῶν, τῶν τεχνῶν καὶ τῶν γραμμάτων τὴν δημοσίαν αὐτοκρατορικὴν βιβλιοθήκην (ἐν τῇ πλατεῖᾳ Ἀλεξάνδρου καὶ τῇ διόδῳ Νεῦσκη), εἰς ἣν κατ' ἔτος συγνάζουσι τοῦλάχιστον 100000 ἀναγνώσται καὶ ἣτις περιλαμβάνει 1,100,000 τόμων, 125,000 χειρογράφων καὶ 86,000 χαρτῶν. τὸ Πανεπιστήμιον, ἐπιτυχῶς καλλιεργοῦν τὰς μαθηματικὰς καὶ φυσικὰς ἐπιστήμας, περιλαμβάνον δὲ τεσσάρων σχολῶν μετὰ 80 καθηγητῶν καὶ βιβλιοθήκης ἐξ 65000 τόμων), τὸ ἀνώτερον ἐκπαιδευτήριον τῶν γυναικῶν (μετὰ δύο σχολῶν), ἡ ἀρχιτεκτονικὴ σχολή, ἡ ὀρυκτολογικὴ Ἀκαδημία, ἡ δασονομικὴ Ἀκαδημία, τὸ τεχνολογικόν Ἰνστιτούτον, ἡ τῶν στρατιωτικῶν ἱατρῶν Ἀκαδημία, ἡ ναυτικὴ Ἀκαδημία, ἡ σχολὴ τοῦ ἐπιτελείου ἢ Ἀκαδημία Νικολάου, ἡ Ἀκαδημία τοῦ πυροβολικοῦ, τὸ ἀστεροσκοπεῖον Πουλκίθας, ἡ σχολὴ τῶν μηχανικῶν, ἡ σχολὴ τῶν γεφυροποιῶν, ἡ σχολὴ τῶν καλῶν τεχνῶν, ἡ μουσικὴ σχολή, ἡ ἐμπορικὴ, δύο θεολογικαὶ ἀκαδημαίαι (ὀρθόδοξος καὶ καθολικὴ), 12 γυμνάσια ἀρρένων, 8 παρθεναγωγεῖα, 7 ἰνστιτούτα τῶν εὐγενῶν δεσποινίδων, 11 ἐπαγγελματικαὶ σχολαί, 4 στρατιωτικαί, 140 πρωτοβάθμιοι ἀρρένων καὶ 110 τῶν θηλέων. Εἰς ταῦτα συγκαταλεχτέον ἐκτὸς τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν καὶ διάφορα σωματεῖα ἢ ἐταιρίας, ὡς τὴν δραστηριωτάτην καὶ πλουσίαν γεωγραφικὴν ἐταιρίαν, τὴν ἀρχαιογραφικὴν ἐταιρίαν, τὸ ἱστορικόν καὶ φιλολογικόν ἰνστιτούτον καὶ τὴν ἐντομολογικὴν ἐταιρίαν.

Αἱ φιλόπτωχοι ἐταιρίαι καὶ τὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματα, ἐν οἷς ὑπηρετοῦσιν ἀδελφαὶ τοῦ ἔλεους, εἰσὶ πολυάριθμα, ἀρκεῖ δὲ νὰ σημειώσωμεν ὅδε τὰ σπουδαιότερα τούτων· τὸ ἐκθετοκομεῖον, τὸ ἄσυλον τῶν κωφαλῶν, τὰ ἄσυλον Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς, Ὁμοπόκωφ, Ἀλεξάνδρου, τὸ τῶν γυναικῶν, τοῦ ναυτικοῦ καὶ τῶν φρενοβλαβῶν.

Ἡ Πετρούπολις κέκτηται δωδεκάδα θεάτρων, ἕνια ὅμως εἰσὶ παρρητήματα δημοσίων κήπων, οἵτινες ἀνοίγονται εἰς τὸ δημόσιον μόνον κατὰ τὸ θέρος. Τὸ αὐτοκρατ. θεάτρον τῆς Μαρίας, παρὰ τὴν τῆς Αἰκατερίνης διώρυχα, εἶναι ὠρισμένον ἀποκλειστικῶς διὰ τὸ ρωσικὸν μελό-θραμα καὶ μιμῶρημα. Ἐν τῷ θεάτρῳ Μιχαήλ (ἐν τῇ πλατεῖᾳ Μιχαήλ) παίζονται γαλλικὰ καὶ ρωσικὰ δράματα, ἐν τῷ θεάτρῳ Ἀλεξάνδρου,

μεγαλοπρεπεστάτῳ οἰκοδομήματι (ἐν τῇ διόδῳ Νεῦσκη) παριστάνονται ρωσικὰ κωμῳδία καὶ δράματα. Ὑπάρχουσι πρὸς τούτοις καὶ τινὰ ἄλλα ἰδιάιτερα θεάτρα. Τὸ θεάτρον Παναγῆφ (ἐν τῇ προκουμαίᾳ τοῦ Νεῦα) εἶναι καθωρισμένον διὰ τὸ ἰταλικὸν μελόθραμα, ἐν δὲ τῷ Μικρῷ Θεάτρῳ παίζονται κωμειδύλλια καὶ ὀπερέται παντῶν εἰδῶν.

Ἐν τῇ ρωσικῇ πρωτευούσῃ ἐκδίδονται 210 ἑφημερίδες ἢ ἐπιθεωρήσεις. Αἱ κυριώτεραι λέσχαί εἰσὶν ἡ ἀγγλική, ἡ τῶν εὐγενῶν, ἡ Yacht-club καὶ ἡ Λέσχη τῶν Καλλιτεχνῶν. Ὡς κέντρον προσελκύσεως καὶ διασκεδάσεως δεῖν νὰ μνημονεύσωμεν καὶ τῶν περιπάτων, τῶν ἀλσῶν, καὶ τῶν δημοσίων κήπων, οἵτινες τοσοῦτον συντελοῦσι κατὰ τὸ θέρος ἰδίᾳ πρὸς διακόσμησιν τῆς εὐρείας πρωτευούσης. Τοιαῦτα δὲ κέντρα εἶναι ὁ Θερινὸς Κήπος, παρὰ τὸ πεδίον τοῦ Ἀρεως, ἀποτελῶν ἄλλος γαλλικὸν συστήματος, τόπον δὲ περιπάτου τῆς ἀνωτέρας ἀλικῆς κοινω-νίας καὶ περιβαλλόμενος ὑπὸ μεγαλοπρεποῦς κιγκλιωτοῦ ἐπιγρύσου, ὅπερ ὑποστηρίζουσι 36 στῆλαι ἐκ γρανίτου· ὁ Κήπος τοῦ Μιχαήλ, ὁ Κήπος τοῦ Ἀλεξάνδρου (ἐν τῇ πλατεῖᾳ τοῦ Ναυαρχείου), τὸ ἄλλος Ἀλεξάνδρου καὶ ὁ παράρτημα αὐτοῦ ἀποτελῶν ζωολογικὸς κήπος (παρὰ τὴν ἀκρόπολιν), ὁ Κήπος τῆς Ταυρίδος, ὁ Κήπος Ἰουσουπόφ, ὁ Κήπος Δεμιδῶφ (πρὸς ΝΑ), ὁ μεγαλοπρεπὴς βοτανικὸς κήπος (ἐν τῇ Νήσῳ τῶν Φαρμακοποιῶν), τέλος τὸ φυτοκομεῖον τοῦ δασονομικοῦ σώματος, αἱ πολύστροφοι δίοδοι, τὰ μικρὰ δάση, οἱ ὄραιοι ἰδιαίτεροι μικροὶ κήποι, οἱ περιβάλλοντες τὰς ἐπαύσεις, αἵτινές εἰσι διεσπαρμέναι ἐπὶ τῶν ὄχθων τῶν νήσων τοῦ Νεῦα μέχρι τῆς Ἀκρας τῆς νήσου Ἰελαγκοῦν, ἐντευκτηρίου τῆς ἀνωτέρας κοινωνίας κατὰ τὰς ὁραίας τοῦ θέρους ἡμέρας καὶ πέραν ἔτι ἐπὶ τῆς φιλλανδικῆς ἀκτῆς.

Τὸ κλίμα τῆς Πετρούπολεως εἶναι τραχὺ διὰ τοὺς ξένους καὶ τοὺς ἀποίκους, οἵτινες ἐπίσης πληθρύνουσιν αὐτῷ φέρον, διαρκῆς δὲ ὑγρασία χαρακτηρίζει αὐτό. Ἐνίοτε ἄνευ βαθμιαίας τινὸς μεταβατικῆς φάσεως τὸν ὀρυμύτητα παγεροῦ χειμῶνος διαδέχονται τὰ μέγιστα θερινὰ θάλαση. Τὸν χειμῶνα ἐπικρατεῖ ψῦχος 30—35 βαθμῶν. Τὸ θέρος ἡ θερμοκρασία εἶναι μετρία. Ὁ Νεῦας εἶναι πεπηγὼς ἀπὸ τοῦ δεκεμβρίου μέχρι τοῦ ἀπριλίου, 146 τοῦλάχιστον ἡμέρας, ἡ δὲ ὀμίχλη ἐπικρατεῖ ἀπὸ τοῦ νοεμβρίου μέχρι τοῦ μαρτίου. Παρατεταμένη ἀμφιλύκη καὶ ἐπισπεύδουσα ἄως καθ' ὀλοκληρίαν ἐξαφανίζουσι τὰς νύκτας κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ θέρους.

Ὁ πληθυσμὸς περιλαμβάνει διάφορα στοίχεια, Σλαῦους, Φιλλανδοῦς, Τατάρους, Γερμανοὺς κλπ. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι λίαν πολυάριθμοι εἶναι αὐτόθι. Τὸ τρίτον τοῦ μονίμου ἢ ρωσικοῦ πληθυσμοῦ ἀποτελεῖται ὑπὸ τῶν εὐγενῶν, τοῦ κλήρου, τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν λειτουργῶν. Τῆς θνησιμότητος οὔσης ἀνωτέρας τῶν γεννήσεων ὁ πληθυσμὸς αὐξάνει μόνον διὰ τῶν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν προελεύσεων. Οἱ νέοι δεινὰς ὑφίστανται τὰς ἐπι-ρῆεις τοῦ κλίματος. Τὰ χοιραδικὰ νόσήματα ἐπικρατοῦσιν.

ὑπὸ διοικητικὴν ἔποψιν ἡ πρωτεύουσα διαιρεῖται εἰς 13 συνοικίας ἢ περιφερείας, ἀστυνομικῶς δὲ εἰς 4 μὲν τμήματα 12 δὲ συνοικίας. Νομάρχης κέκτηται ἀνωτέραν ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς πόλεως, ἣτις διοικεῖται ἐξ ἰδίων ὑπὸ δημάρχου, δημοτικοῦ συμβουλίου καὶ ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς. Ἡ πόλις τροφοδοτεῖται ὑπὸ τῆς μεγάλης ἀγορᾶς Σεννάια—Πλότσα καὶ ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐπίσης ἀγορᾶς τῶν ξένων. Τριάκοντα τροχιδρομικαὶ γραμμαὶ διασχίζουσι τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας, αἵσπερ ἐξυπηρετοῦσι καὶ γραμμαὶ λεωφορέων καὶ μέγας ἀριθμὸς ὀροσκή ἢ ἄλλων ἀμαξῶν, κινουμένων μετὰ μεγάλης ταχύτητος. Ἀτμοπλοῖκαὶ γραμμαὶ ἐκτελοῦσι τὴν ἐν τῷ Νεῦα ὑπηρεσίαν· ἡ διὰ ξύλων, γρανίτου καὶ ἀσφάλτου στρώσεις τῶν ὁδῶν καὶ πεζοδρομίων ἐπὶ μικρὸν μόνον διαρκεῖ. Τὸ ἀερίοφως, τὸ πετρέλαιον καὶ ὁ ἤλεκτριςμὸς χρησιμοποιοῦνται πρὸς φωτισμὸν τῆς πόλεως. Νεκροταφεῖα ὑπάρχουσι μακρὰν τῆς πόλεως ἐν ταῖς περιχωροῖς.

Ἡ Πετρούπολις εἶναι βιομηχανικὴ πόλις καὶ ἡ πρώτη τοῦ κράτους· τὰ 478 ἐργοστάσια αὐτῆς, ὧν τινὰ κολοσσαία, παράγουσι ἐμπορεύματα ἀξίας 500 ἑκατομ. φράγκων. Τὸ ἐμπόριον ὑπολείπεται μόνον τοῦ τῆς Μόσχας καὶ τῆς Ὀδησσοῦ· ἡ ναυσίπλοια νέας ἔτυχεν ὠθήσεως διὰ τῆς κατασκευῆς τῆς θαλασσίας διώρυχος.

Προόδοις τῆς Πετρούπολεως. — Τὰ τῆς ρωσικῆς ταύτης με-γαλοπόλεως προάστειά εἰσι τὰ ἐπόμενα :

Κρονστάδη, πολειμικὴ πόλις καὶ λιμὴν πρὸς τὴν Ἀ ἄκραν τῆς

νήσου Κοτλίν· ὄχυράματα ἐκ τειχῶν ἐκ γρανίτου μετὰ θωρηκτῶν πυργίσκων, στοιχίσαντα 300 ἑκατομύρια, νεώρια, ὄπλοστασία, στρατιωτικὸν καὶ ναυτικὸν νοσοκομεῖον. Λαμπρὰ ἄποψις τοῦ φιλλανδικοῦ κόλπου.

Τσαρκόε-Σέλο, αὐτοκρατορικὸν χωρίον εἰς ἀπόστασιν 25 χιλιαμέτρων πρὸς Ν τῆς Πετροπόλεως διὰ τοῦ σιδηροδρόμου· εὐρύτατον ἄλσος, ἀνάκτορον ποικίλου ρυθμοῦ. Ἡ ἐσωτερικὴ διακόσμησις ὅπου ὁ χρυσός, τὸ ἤλεκτρον, τὸ μαργαρόστρακον καὶ πολύτιμα εἶδη ξύλων εὐρηγται ἐπισηγμένα καὶ ἀφθόνως διακεχυμένα, εἶναι θαυμασιῶς πολυτελής.

Παυλόδοκ, αὐτοκρατορικὴ κατοικία πρὸς ΝΑ· μέγαρον ἀνοικοδομηθὲν τὸν ΙΗ' αἰῶνα. Δί λίθοι τῆς Σιθηρίας, ὁ μαλαχίτης, ὁ κυανίτης, πολυτελεῖς Γοβελίνειοι τάπητες καὶ ὑπερμεγέθη κάτοπτρα κοσμοῦσι τὰς αἰθούσας τοῦ ἀνακτόρου τούτου, ὑπερ ἀνήκει εἰς τὸν μέγαν δούκα Κωνσταντῖνον καὶ τὴν σύζυγον αὐτοῦ μεγάλην δούκισσαν Ἀλεξάνδραν.

Γατόνια, αὐτοκρατορικὸν ἐνδιαίτημα πρὸς ΝΑ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τῆς Βαρσοβίας· ἀνάκτορον σοβαρόν, ἔχον ὅπισθεν δάσος καὶ λίμνην.

Κρασόε-Σέλο, πρὸς ΝΑ, τόπος θερινῆς κατασκηνώσεως τῶν συνταγματῶν τῆς φρουρᾶς· ἀνάκτορον ἰδρυθὲν ὑπὸ Νικολάου τοῦ Α' λαμπρὰ τοποθεσία.

Πέτεροφ, μικρὰ πόλις καὶ ἀνάκτορον πρὸς τὸ ΝΑ ἐν τῷ φιλλανδικῷ κόλπῳ καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρ. γραμμῆς τοῦ Ὁρανιεμβίου. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὰς ρωσικὰς Βερσαλλίας καὶ εἶναι πλουσιώτατον ἐσωτερικῶς. Ἄλσος, ἄνθηρα καὶ ὕδατα, περίπτερον Marly καὶ Monplaisir· λαμπρὰ θέα τῆς Πετροπόλεως καὶ τοῦ φιλλανδικοῦ κόλπου.

Ὁρανιεμβίου πολίχνη καὶ αὐτοκρατορικὸν ἀνάκτορον πρὸς Δ τοῦ Πέτεροφ ἀπέναντι τῆς πόλεως Κρονστάδης· τὸ ἀνάκτορον ἐπὶ ὑψώματος κείμενον περιβάλλεται ὑπὸ δαυλλίων μετὰ πιδάκων κλπ.

ΟΙ ΡΩΣΟΙ ΕΝ ΑΣΙΑ.

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν).

Ἀπὸ τοῦ 1841—1860 ἡ τῆς Ρωσίας πολιτικὴ δύναται νὰ ἐξεικονισθῆ κάλλιστα· ἔνθεν μὲν συνετέλεσε τὴν τοῦ Καυκάσου κατάκτησιν, ἔνθεν δὲ συνετῶς προήλανε πρὸς τὸ Τουρκεστάν. Τῷ 1884 καθυπέταξε τὴν μεγάλην ὀρδὴν τῶν Κιργησίων, ἐγκατέστησε σειρὰν ὄχυρωμάτων ἀπὸ τοῦ Ὁρεμβούργου μέχρι τῆς λίμνης Βαϊκάλης πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Κιργησίων ἡδυσχίας, εἶτα, πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς χώρας ταύτης ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν ἰθαγενῶν τοῦ Κοκάν, τὰ μεθόρια μετήχθησαν πρὸς νότον, τὸ φρούριον Νόβο-Ἀλεξανδρόδοκην ἀντικατέστη ὑπὸ τοῦ φρουρίου Νόβο-Πετρόδοκην (ὅπερ ἔλαβε τῷ 1857 τὸ ὄνομα Ἀλεξανδρόδοκην), τῷ 1848 τὸ φρούριον Ἀράσκ ἰδρύθη ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀράλης λίμνης καὶ ὁτολίσκος ἔβηεν ἐπὶ τῆς μεγάλης ταύτης λίμνης τὴν ρωσικὴν σημαίαν· τῷ 1849 τὸ φρούριον Καζάλα ἰδρύθη ἐν τῇ ὄχθῃ τοῦ Σῦρ-Δάγια, καὶ τῷ 1853 ὁ Βλάραμβεργ κατέλαβε τὴν ἐν τῷ αὐτῷ ποταμῷ πόλιν Ἀκ-Μουστζίτ καὶ ἤγειρε τὸ φρούριον Πετρόδοκην. Κατὰ τὴν πρὸς ἀνατολὰς ἐπέκτασιν καὶ νοτιώτερον δύναμα τὰ μεθόρια ἐχώρησαν, ἱκανῶς μάλιστα πέραν τοῦ Βαλκάς. Τῷ 1854 ἕτερον φρούριον ἰδρύθη ἐν Βερνύη, πρὸς Β. τῆς λίμνης Ἰούκ-Κούλ, πρὸς ἐπιτήρησιν τῶν ὁτομιῶν τοῦ Τσιάν-Σάν.

Κατὰ τὸν κριμαϊκὸν πόλεμον οἱ Ρῶσοι, βαδίζοντες ἐπὶ τῆς οὐδετερότητος τῆς Περσίας καὶ ἐλπίζοντες ἐπὶ τὴν πρόσκτησιν τῆς τῆς Ἀφγανίας ὑποστηρίξεως, κατήρτισαν τὸ σχέδιον ἐπιδρομῆς τῆς Ἰνδικῆς, 30,000 δὲ Ρῶσων θὰ προήλανον ἀπὸ τοῦ Ἀστραβὰδ εἰς Μεσχέδ, Ἐράτν καὶ Κανδαχάρν. Ἡ Ἀγγλία ὅμως συνῆψε συνθήκας μετὰ τοῦ χάνου μὲν τῆς Κελάτης τῷ 1854, μετὰ τοῦ Δόστ-Μωχαμμέτ δὲ κατὰ μάρτιον τοῦ 1855. Οἱ Πέρσαι φυσικοὶ ἐχθροὶ τῶν Ἀφγανῶν, κατέλαβον τὴν Ἐράτν κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1856 καὶ πάραυτα σχεδὸν ἐξεργάγη ὁ ἀγγλοπερσικὸς πόλεμος, ὅστις ἔληξε, κατὰ μάρτιον τοῦ 1857 διὰ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων. Ὁ σάχης ἐφύλαξε τὴν Ἐράτν, ἣν ὁ ρῶσος Χανικῶφ ἐπεσκέψατο τῷ 1858. Τῷ 1861 οἱ Πέρσαι ἀνέλαβον ἀνεπιτυχῆ ἐκ-

στρατείαν ἐναντίον τοῦ Μέρβ, ὅπου οἱ Τεκκὲ εἶχον ἐγκατασταθῆ πρὸς τετραετίας. Ἡ κατάστασις ἦτο σαφὴς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην· ἡ τῆς Ρωσίας ἐπιρροή ὑπερεῖχεν ἐν Περσία, τούναντίον ὅμως ἐν Ἀφγανία, ἥτις τῷ 1863 ἀνεκτίσαστο τὴν Ἐράτν, ἡ Ἀγγλία ἐδέσποξε. Οἱ Τουρκομάνοι διετέλουν ἀνεξάρτητοι, πρὸς τὸ μέρος ὅμως τῶν ρωσικῶν κτήσεων αἱ ἐπιδρομαὶ αὐτῶν εἶχον ἀνασταλῆ ὑπὸ τῶν νεωστὶ ἰδρυθέντων φρουρίων ἐν τοῖς πέριξ τῆς ἰδίας αὐτῶν χώρας, ἅτινα ἐχρησίμευσαν ὡς ἀφετηρία σώματων πρὸς τὸ αὐτὸ χωροῦντων κέντρον. Ἐπιῆλθεν εἶτα ἐποχὴ τις στάσεως, βραχυτάτη ὅμως, ἐν τῇ τῶν Ρῶσων πορεία πρὸς τὴν κεντρῶσαν Ἀσίαν. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν μεγάλως ἐπεξέτεινον τὰ τῆς Σιθηρίας μεθόρια. Ὁ Μουραβιῆφ κατέκτα τὸν ποταμὸν Ἀμούρ τῷ 1854 καὶ διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Πεκίνου ἡ Σινικὴ παρεχώρει τῇ Ρωσίᾳ τὴν πρὸς Ν. τοῦ ποταμοῦ κειμένην χώραν μέχρι τοῦ Οὔσουρη (1860). Ἡ κτήσις τῶν νέων τούτων ἐπαρχιῶν ἐξισφάλιζε λαμπρὰν ποταμίαν ὁδὸν καὶ ἐξαιρέτους παραλίους θέσεις, ἐν κλίματι σχετικῶς ἠπιῷ· τὰ νεώρια τοῦ Εἰρηνικοῦ μετνήχθησαν τότε εἰς Βλαδιβοστόκ. Ἡ Σιθηρία μεγάλας ἐποιήσαστο προόδους ἀπὸ τῆς ὑπὸ τῶν Κοζάκων γενομένης κατακτισεως. Τὸ τῆς μετακομίσεως σύστημα ἐχορήγησε βραχίονας εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν γεωργίαν· ἐλευθεροὶ ἀποικοὶ ἐγκαταστήσαν ἐν τῇ δυτικῇ Σιθηρίᾳ καὶ ἐκπαιδευτικὰ καθιδρύματα ἰδρύθησαν, ὑποκινήθηεντος ἐτι μάλιστα καὶ τοῦ σχεδίου τῆς ἰδρύσεως πανεπιστημίου.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ΙΘ' ἡ τῶν μεταλλείων τῶν Οὐραλίων καὶ τῶν Ἀλταίων παραγωγὴ ἔτυχε σπουδαίας ἀναπτύξεως χάρις εἰς τὴν ἀφθονίαν καὶ εὐθηνίαν τῶν ἐργατικῶν χειρῶν ὡς καὶ εἰς τὰς εὐχερείας τῶν ποταμίων ὁδῶν. Τῷ 1835 ἀνεκάλυψαν χρυσορυχεῖα ἐν τῇ ἀνατολικῇ Σιθηρίᾳ, ἡ δὲ τῶν μεταλλοφόρων στρωμάτων ἐκμετάλλευσις, παρὰ τὰ ἀπανάκοντα προσκόμματα, ἀποτελεῖ πηγὴν πλούτου διὰ τὰς ἀπομεμακρυσμένας ταύτας χώρας. Τῷ 1845 ἡ κυβερνήσις ἀνήγειρε τὸ ἐν Νικολαέβσκη μεταλλουργεῖον, κατὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Ἀγκάρα καὶ τοῦ Ὀκου, ἵνα ἐνθαρρύνῃ οὕτω διὰ τοῦ παραδείγματος αὐτῆς τὴν τοῦ διόρου βιομηχανίαν.

Ὁ διοικητικὸς ὀργανισμὸς τῆς Σιθηρίας χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1822. Οἱ βοεβόδοι, ὧν τὴν ἀνεξαρτησίαν μικρὸν κατὰ μικρὸν περιώρισεν ἡ κυβερνήσις, καταστῆλασα ἅμα καὶ τὴν ἵνπερ ἵσκουν τυραννίαν, ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ τακτικῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων. Δύο γενικοὶ διοικηταὶ διωρίσθησαν ὁ εἰς ἐν Ὀμσκη (τῆς δυτικῆς Σιθηρίας), ὁ ἕτερος ἐν Ἰρκούτσκη (τῆς ἀνατολικῆς Σιθηρίας). Ἡ ἀνατολικὴ Σιθηρία περιελάμβανε τὰ κυβερνεῖα Ἰενισέης, Ἰρκούτσκης καὶ Ἰακούτσκης. Ἡ ὑπερβαϊκάλειος χώρα, ἡ παράλιος ἐπαρχία, ἡ ἐπαρχία τοῦ Ἀμούρ καὶ ἡ Καρτσάτκα ἀπετέλεισαν τῷ 1860 τὸ γενικὸν κυβερνεῖον τοῦ Ἀμούρ, ὅττιν συννηῶθη ἡ Σακαλιανὴ νῆσος, παραχωρηθεῖσα τῇ Ρωσίᾳ τῇ 1867 ὑπὸ τῆς Ἰαπωνίας εἰς ἀντάλλαγμα τῶν Κουριλῶν νήσων.

Ἡ πρὸς ἐπέκτασιν κίνησις, ἡ τοῦς Ρῶσους ἀπὸ τῆς Κασπίας εἰς τὸν Πάμειρον καὶ ἀπὸ τῆς Ἀράλης λίμνης εἰς τὸν Ἰνδοκαύκασον ὁδηγήσασα, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνασταλῆ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ, ὡς ὑπετέθη συνεπεία τῆς κατασκευῆς τῆς σειρᾶς ὄχυρωμάτων, προωριζόμενος εἰς ἀναχαίτισιν τῶν Τουρκομάνων. Ἰδοῦ τί ἔλεγε τῷ 1864 ὁ πρίγκιψ Γορτζακῶφ: «Ὅταν πεπολιτισμένον κράτος εὐρίσκηται ἐν συνεπαφῇ μετὰ λαῶν, ὁ κοινωνικὸς ὀργανισμὸς τῶν ὁποίων εἶναι στοιχειώδης, συμβαίνει πάντοτε ὥστε τὸ συμφέρον τῆς ἀσφαλείας τῶν μεθορίων καὶ τὸ τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων ν' ἀπαιτῶσι νὰ ἐξασκῆ τὸ μᾶλλον πεπολιτισμένον κράτος ὑπεροχὴν τινα ἐπὶ τῶν γειτόνων, οὗς τὰ νομαδικὰ αὐτῶν καὶ ταραχοποιὰ ἦθη καθιστῶσι λίαν ἀνυπόχους. Κατ' ὄχλας ἐπιβάλλεται ἡ καταστολὴ ἐπιδρομῶν καὶ λεηλασιῶν· πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦ νὰ τεθῆ τέρμα εἰς ταῦτα ἀνάγκη νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς ὑποταγὴν, ἄμεσον κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, οἱ γεινιάζοντες πληθυσμοί. Τοῦ ἀποτελέσματος τούτου ἐπιτευχθέντος ἅπαξ, οἱ πληθυσμοὶ οὗτοι ἀποκτῶσιν ἠπιώτερα ἦθη, ἀλλ' ἀφ' ἐτέρομας εὐρηγται καὶ οὗτοι ἐν τῷ μέρει ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς ἐπιδρομας φύλου μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένον. Τὸ κράτος λοιπὸν ἀναγκάζεται νὰ ὑπερασπίζηται αὐτοὺς ἀπὸ τῶν λεηλασιῶν τούτων, ἐκ τούτου δὲ πηγάζει ἡ ἀνάγκη τῶν μακρῶν, δαπανηρῶν καὶ περιοδικῶν ἐκστρατειῶν, καθόσον ἐὰν περιορισθῆ τις εἰς τὴν

ἀπλῆν τῶν ἐπιδρομῶν τιμωρίαν καὶ ἀποχώρησιν, τὸ μάθημα διδοται εἰς μάτην· ἀπαιτεῖται λοιπὸν νὰ τίθενται αἱ βάσεις ὁστικῆς τῆς ἐπὶ σταθερῶν καὶ διαρκῶν γεωγραφικῶν καὶ πολιτικῶν ὄρων».

Ἡ τῶν Ρώσων ἄρα πορεία ὄφειλε κατὰ τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον θέλῃσιν αὐτῶν νὰ ἐξακολουθῆσθαι μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν θὰ εὐρίσκοντο ἀπέναντι φυσικοῦ καὶ ἀδιαβάτου φραγμοῦ ἢ ἀπέναντι ὀργανώμενου κράτους, ὀρισμένα ἔχοντος ὄρια καὶ κατοικουμένου ὑπὸ φιλιδύχων λαῶν. Οὗτοι ἦσαν οἱ λόγοι, ἐξ ὧν παρωρμήθησαν εἰς τὴν κατακτῆσιν τοῦ Τουρκεστάν.

Ἀδύνατος ἀποβαίνει ἡ ἐνταῦθα λεπτομερὴς ἐκθεσις τῶν ἐκστρατειῶν, καθ' ἃς οἱ ῥῶσοι στρατιῶται ἀπέδειξαν τοσοῦτον ζῆλον καὶ δεξιότητα, ὅσων γενναιοῦτα καὶ τόλμην ἐπεδείξαντο οἱ στρατιῶται. Ἀρκεθῶμεν λοιπὸν εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς χρονολογίας τῆς τοῦ Τουρκεστάν κατακτῆσεως. Τῷ 1861 ὁ Τσερνάιεφ καὶ ὁ Βερεκίν ἐπεξέτεινον μέχρι τοῦ ὄρους Τιάν-Σάν τὰ ῥωσικὰ μεθόρια πρὸς Ν τοῦ Βαλκάξ, οὕτως ὥστε τὸ χανάτον τῆς Χοκάνδ περιεκυκλώθη ἀπ' Ἀνατολῶν. Ὁ πόλεμος ἐσημειώθη διὰ τῆς ἀλώσεως τοῦ 'Αουλιέ-Ἀτά καὶ τοῦ Χαζρέτ (ιοῦλ. 1864), τοῦ Τσιμκέντ (ὀκτώβρ. 1864) καὶ τῆς Τασκένδης (1865). Τοῦ ἐμίρου τῆς Βουχάρας καταλαβόντος τὴν Χοτζέντην, ἐξεργάγη πόλεμος αὐτοῦ μετὰ τῶν Ρώσων. Ἡ ἔλληψις νομῆς ἠνάγκασε τὸν Τσερνάιεφ νὰ ὀπισθοχωρήσθαι πρὸς μεγάλην ζημίαν τοῦ ῥωσικοῦ γοήτρου. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ῥωμανόδσκης ἐνίκησε 35,000 Βουχαριώτας ἐν 'Ιρζούρη (8/20 μαΐου 1866) μετὰ 20,000 ἀνδρῶν, κατέλαβε τὴν Χοτζέντην, τὸ Οὐρά-Τιουμπὲ καὶ τὸ Τζιζάκ. Ὁ στρατηγὸς Κάουφμαν διωρίσθη κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1867 γενικὸς διοικητῆς τοῦ Τουρκεστάν, ὅπερ εἶχε πρωτεύουσιν τὴν Τασκένδην· ὁ ἐμίρης τῆς Χοκάνδ, ἀποσπασθέντος μέρους τῶν κτήσεων αὐτοῦ, ἀπέβη ὑποτελὴς τῇ Ῥωσίᾳ. Ὁ Κάουφμαν ἀνεδέχθη ν' αὐξήσθαι τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ· κατὰ μᾶλλον τοῦ 1868 ἀπέσπασε τὴν Σαμαρκάνδην ἀπὸ τοῦ ἐμίρου τῆς Βουχάρας Μοζαφφὲρ-ἔδ-Δίν, ὅστις διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ τῷ 1860. Οὗτος ἦν ὁ ἡγεμονεῦον ἐν Βουχάρα ὅτε ὁ Βαμπερῆ, μετνημφισμένοσ εἰς δευδίσχον, ἐπεσκέψατο τὴν πόλιν αὐτὴν τῷ 1863. Ὁ Μοζαφφὲρ συνωμολόγησε τῷ 1868 συνθήκην, δι' ἧς ὑπέσχετο τὴν πληρωμὴν πολεμικῆς ἀποζημιώσεως ἐκ 2,000,000 καὶ ἐγκατελίμπανε τὴν Σαμαρκάνδην καὶ τὸ Ζεραφδάν.

Ἡ Ῥωσία ἐγειννίαζεν ἤδη μετὰ τοῦ Παμερίου, ὃν τρόπον ἦν ὄμιρος καὶ τοῦ Τιάν-Σάν. Ὑπεράνω τῶν ὀρέων τούτων ἠδύνατο νὰ ρίπτῃ τὰ βλέμματα εἰς τὴν Ἀφγανίαν, τὴν Κασχάρον καὶ τὴν Σινικὴν. Τυχοδιώκτης τις, ὁ Γιακούπ βένης, εἶχε ἰδρῦσει πρό τι-νων ἐτῶν ἐν τῇ σταδιασάθῃ σινικῇ Ταρταρία κράτος, οὗτινος ἦν ἡ Ταρκάνδη πρωτεύουσα· κατέκτισε δὲ τὴν Κασχάρον τῷ 1865. Ἡ Δζουγγαρία ἐκπρῦχθη ἐπίσης ἀνεξάρτητος. Ἡ Ῥωσία, ἐπωφεληθεῖσα τῆς τῶν Σινῶν ἠθικῆς ἐκλύσεως, κατέλαβε τὴν Κούλτζαν κατὰ ἰούλιον τοῦ 1871, ὑποσχόμενῃ ν' ἀποδώσῃ τὰς χώρας ταύτας ὅταν τὸ οὐράνιον κράτος θὰ ἠδύνατο νὰ διατηρήσῃ τὴν τάξιν ἐν αὐταῖς. Τῷ 1872 ἀνεγνώρισε τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Γιακούπ βένης. Ἡ Ἀγγλία ἀπὸ μακροῦ διετῆρει μετ' αὐτοῦ φιλικὰ σχέσεις, πέμψασα παρ' αὐτῶ καὶ πρέσβυν, τὸν σιρ Δ. Φόρσθ. Ἡ δύναμις αὐτὴ εἰσέδυσσε πρὸς τούτοις καὶ εἰς τὴν Ἀφγανίαν, συνεπειὰ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ὃν ἐπικολούθησεν ὁ θάνατος τοῦ Δόστ-Μωχαμμέτ (ιοῦν. 1863)· ὁ σύμμαχος αὐτοῦ Σιρ-Ἀλῆ ἐθριάμβευσε νικῆσας τὸν Ἀβδ-ἄρ-Ραχμάν, ὅστις κατέφυγε παρὰ τοῖς Ρώσοις ἐν Σαμαρκάνδῃ.

Κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1872 ὁ πρίγκιψ Γορτζακῶφ καὶ ὁ λόρδος Γράμβιλ συνεφώνησαν νὰ θεωρῶσιν τὴν Ἀφγανίαν ὡς σφῆνα με-ταξὺ τῶν ἀμοιβαίων κτήσεων τῶν δύο μεγάλων κρατῶν, τοῦ Τουρκεστάν ἐγκαταλειφθέντος φυσικῶς τῇ Ῥωσίᾳ.

Οἱ Ρῶσοι, μὴ πιεζόμενοι εἰς συμπλήρωσιν τῆς κατακτῆσεως αὐτοῦ, ἤρξαντο χαράσσοντες περὶ τὰ τουρκομανικὰ χανάτα εἶδος μακρᾶς κυκλοτεροῦς γραμμῆς ὀχυρωμάτων. Κατὰ νοέμβριον τοῦ 1869 ἐγκατέστησαν ἐν Κρασνοβόδσκῳ, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ὄχθῃ τῆς Κασπίας, τῷ 1870 κατέλαβον τὸ Μιχανλόδσκ καὶ τὸ Μολλά-Καρί καὶ ἀνέλαβον ἄγονον ἐκστρατείας ἐναντίον τῶν Τουρκομάνων τοῦ Κυζύλ-Ἀρβάτ, τῷ 1871 προήλασαν μέχρι τοῦ Ἀτρέκ, ἐν τοῖς περσικοῖς μεθορίοις, καὶ τῷ 1872 νέαν ἀναφελῆ ἐποιοῦσαν ἀπόπειραν ἐναντίον τοῦ Κυζύλ-Ἀρβάτ. Τὸ Τουρκεστάν ἐπαπειλεῖτο οὕτως ἀπὸ τε Δυσμῶν καὶ Ἀνατολῶν. Συνεπειὰ συλλήψεως

κοζάκων τινῶν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ χάνου τῆς Χίβας, ὁ Κάουφμαν συνετῶς διωργάνωσε καὶ ἐπιτυχῶς διεξήγαγεν ἐκστρατείας ἐναντίον τῆς Χίβας· ἡ πόλις ἐάλω· ὁ Σεῖδ-Μωχαμμέτ-Ραχίμ χάν ἀνεγνώρισε ἐαυτὸν ὡς ὑποτελῆ τῇ Ῥωσίᾳ 12/24 αὐγ. 1873) καὶ παρεχώρησεν αὐτῇ τὰς ἐν τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ τοῦ Ἀμου-Δάρια κτήσεις αὐτοῦ, αἵτινες συννηώθησαν μετὰ τοῦ ῥωσικοῦ Τουρκεστάν. Ὁ ἐμίρης τῆς Βουχάρας ὑπέγραψε τῇ 28/10 ὀκτωβρίου νέαν συνθήκην, διὰ τῆς ὁποίας ἔλαβε μικρὸν μέρος τῆς τῆς Χίβας χώρας, κατήργησεν ὅμως τὴν δουλεμπορίαν, ὑπέσχεθη τὴν καταστολὴν τῆς ληστείας, ἠνοιξε τὴν χώραν αὐτοῦ εἰς τὸ ῥωσικὸν ἐμπόριον καὶ ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ ὥστε νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ οἰσοδιπότε ξένος, ὅστις δὲν θὰ ἐκέκτιτο ἐπὶ τούτῳ ἄδειαν τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως. Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἡ Χοκάνδ ἐπανεστῆ, ἀλλ' ἡ στάσις κατεστάλη καὶ τὸ χανάτον προσηρηθῆ κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1876 εἰς τὸ Τουρκεστάν ὑπὸ τὸ ὄνομα Φεργάνα.

Τῷ 1874 στρατιωτικὸν κυβερνεῖον ἀνεξάρτητον τοῦ Τουρκεστάν καθιερώθη ἐκ τῶν ἀκτῶν τῆς Κασπίας ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἵπερκασπία Ἐπαρχία»· τὰ νότια αὐτῆς μεθόρια ἀπετελοῦντο ὑπὸ τοῦ ρεῖθρου τοῦ Ἀτρέκ. Τρίτη ἐκστρατεία ἐναντίον τοῦ Κυζύλ-Ἀρβάτ ἀπέτυχε πάλιν· ἐν τούτοις ἔδει νὰ προβλεφθῆ ἡ στιγμή, καθ' ἣν ἡ Ῥωσία, καθυποτάξασα τοὺς Τουρκομάνους, θὰ συμπεριελάμβανεν ἐν ταῖς κτήσεσιν αὐτῆς τὴν Βουχάραν καὶ τὰ μέχρι τῆς Περσίας ἤδη χωροῦντα μεθόρια αὐτῆς θὰ ἐγειννίαζον μετὰ τοῦ Μεσχεδ, τοῦ Μερβ καὶ τῆς Ἐράτης.

Πάραυτα ἡ προσοχὴ ἐστράφη πρὸς τὰς οικονομικὰς συνεπειὰς τῶν προόδων τούτων τῆς ῥωσικῆς ἐπικρατήσεως καὶ πρὸς τὰ πλεονεκτικὰ, ἅπερ θὰ ἠρύοντο τὸ τε ἐμπόριον καὶ ὁ πολιτισμός. Ἡ Ἀγγλία ὅμως ἀνισχύει ἐκ τῆς πρὸς τὴν Ἐράτην προελάσεως τῶν Ρώσων. Ἡ δραστηριότης αὐτῆς ἐξεδηλώθη κατὰ διαφόρους διευθύνσεις. Ἀγγλοὶ ἀξιωματικοὶ διέτρεχον τὸ Κορασάν καὶ νέα συνθήκη συνωμολογήθη μετὰ τοῦ χάνου τῆς Κελάτης (δεκέμ. 1876). Ὅδοι τούτοις αἱ πρὸς τὴν Ἰνδικὴν καὶ τὴν Ἀφγανίαν ἰδιαιτεροὶ ὁδοὶ ἐφείλκυον τὴν προσοχὴν τῆς κυβερνήσεως τῆς Καλκούτης.

Κατὰ τὸν ῥωσοτουρκικὸν πόλεμον ἐξετάσθη ἡ πιθανότης ἐπιδρομῆς εἰς Ἰνδικὴν ἐκ μέρους τῶν Ρώσων, πρὸς οὓς ὁ τῆς Ἀφγανίας Ἐμίρης ἐφαίνετο εὐνοϊκᾶς ἐπιδεικνύμενος διαθέσεις. Ἡ Ἀγγλία ἠθέλησε νὰ προβῆ εἰς πρᾶξικόν τιμα κατ' αὐτὴν τὴν ἐπιούσαν τῆς βερολινείου συνθήκης. Γνωστὸν ὅτι ἐπεχείρησε (νοέμβρ. 1878) τὸν δεύτερον ἀφγανικὸν πόλεμον, συνεπειὰ ἀρνήσεως τοῦ ἐμίρου τοῦ νὰ δεχθῆ βρετανικὴν ἀποστολὴν. Ὁ Γιακούπ χάν, ὅστις κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1879 διεδέξατο τὸν Ἐπιρ Ἀλῆ, ὑπέγραψε κατὰ τὸν ἀκόλουθον μῆνον τὴν συνθήκην τοῦ Γανδαμάκ καὶ, παραχωρήσας τὰ στενά, ἔλαβε 2,500,000 φρ. καὶ ἐδέξατο ἄγγλον ἀντιπρόσωπον ἐν Καπούλη· μετὰ τὴν δολοφονίαν τούτου (σεπτέμβρ. 1879) ἐδέξασε δύο σοβαράι νὰ διεξαχθῶσιν ἐκστρατείας πρὸς ἧταν τοῦ Γιακούπ-χάν· ὁ Ἀβδ-ἄρ-Ραχμάν, ἀναγνωρισθεὶς ὡς ἐμίρης (ιοῦλ. 1880) ἐκπρῦχθη φίλος τῆς Ἀγγλίας καὶ δὲν φαίνεται ὅτι προὔδοκεν αὐτὴν ἔκτοτε.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν λαμπραὶ ἐπιτυχίαι ἤγαγον τοὺς Ρώσους εἰς τὰ βόρεια μεθόρια τῆς Ἀφγανίας ἐπὶ τῆς εἰς Ἐράτην ὁδοῦ. Τρεῖς οἱ Τουρκομάνοι-Τεκκέ εἶχον ἀναχαίσει αὐτούς· ὁ στρατηγὸς Λομακίν ἀπεκρούσθη κατὰ 7θριον τοῦ 1879 ἐν Γκιζοκ-Τεπέ μετὰ αἱματηρῶν ἀπολειῶν. Ἡ ἀποτυχία αὐτὴ ἦτο σοβαρὰ καὶ φῦσεως τοιαύτης, ὥστε νὰ κλονήσῃ τὸ ἐν Ἀσίᾳ γόντρον τῆς Ῥωσίας. Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἀπεστάλη ὁ στρατηγὸς Σκοβελέφ, ὅστις εἶχεν ἤδη διακριθῆ ἐν τῇ κατακτῆσει τῆς Φεργάνης. Κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1880, συντελέσας πάσας αὐτοῦ τὰς παρασκευὰς καὶ εὐνοοῦμενος ὑπὸ τῆς ἐξαιρετικῆς ὄλης μελιχιότητος τῆς θερμοκρασίας, διπύθυνεν ἐκ διαφόρων σημείων δύο σώματα, ἅτινα συνεκεντρώθησαν ἐν Γκιζοκ-τεπέ. Ἡ θέσις αὐτὴ περιελάμβανε 35,000 κατοίκων, προστατευομένων ὑπὸ 10,000 πολεμιστῶν. ἡ πολιορκία διήρκεσεν ἐπὶ 23 ἡμέρας· ἡ ἐξοδος ἐγένετο τῇ 12/24 ἰανουαρίου, καὶ ἡ πόλις ἐάλω· τότε ἀπώλοντο 6,500 ἄνδρες. Αἱ ὁδοὶ τοῦ Ὀκάλ-Τεκκέ καὶ τοῦ Ἀσκαβάδ προσηρηθῆσαν, καὶ ἡ ὑπερκασπία χώρα μετετράπη εἰς ἐπαρχίαν, ἧς ὁ διοικητῆς Ρόρ-βεργκ ἐξηρτάτο ἐκ τοῦ γενικοῦ διευθυντοῦ τοῦ Καυκάσου μόνον ὑπὸ τὴν διοικητικὴν ἐποψίν. Κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1881 σιδηροδρομικὴ γραμμὴ εἶχεν ἤδη κατασκευασθῆ ἀπὸ τοῦ κόλπου

τοῦ Μιχαὴλ εἰς Κυζύλ-Ἀρούτ· τοῦτο ἐμελλε νὰ καταστῆ βᾶσις ἐνεργείας διὰ νέαν ἐκστρατείαν, εἴτε ἕνεκα λόγων καταστολῆς ἀνταρσίας, εἴτε ἕνεκα προθέσεως τῶν Ρώσων τοῦ νὰ προσελθῶσι πρὸς τὸ Σεράζ, Μεσχέδ, Μέρβ καὶ τὴν Ἐράτν. Ἀπὸ τοῦ φεβρουαρίου τοῦ 1882 ὁ ταγματάρχης Ἀλικιάνωφ ἐπεσκίατο τὸ Μέρβ μετμηψισμένους· μεθοριακὴ δὲ σύμβασις εἶχεν ὑπογραφῆ ὑπὸ τῆς Περσίας. Κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1883 οἱ Ρῶσοι κατέλαβον τὰς ὁάσεις τῆς Τεγένης, εἴτα δὲ ὁ στρατηγὸς Κομαρώφ, γενικὸς διοικητὴς τῆς ὑπερκασπίου χώρας, προσεκάλεσε τοὺς κατοίκους τοῦ Μέρβ νὰ ὑποταχῶσιν (φεβρ. 1884). Ἐπιτροπὴ προσῆλθε τότε ἵνα δώσῃ τὸν γενομισμένον ὄρκον τῆς πίστεως εἰς τὸν στρατηγόν· τῆς φιλοπολέμου ὅμως μερίδος πειραθείσης ἀντίστασιν, ἐδέησε νὰ καταληφθῆ ἡ ἀκρόπολις διὰ τῶν ὄπλων. Ἡ δασὶς τοῦ Μέρβ προσηγήθη ἕκτοτε εἰς τὰς ρωδικὰς κτήσεις.

Ἡ κατάστασις τῆς κεντρῆς Ἀσίας σπουδαίως ἐβεβλῆθη. Οἱ Τουρκομάνοι καθυπετάγησαν ἢ ἀνίσχυροι ὑπὸ τῶν Ρώσων κατέστησαν, ὁ Γιακούπ-Χάν ἐνικήθη ὑπὸ τῆς Σινικῆς, ἥτις ἐκ νέου εἶχε καταλάβει τὸ ἀνατολικὸν Τουρκεστάν (1877), ἡ Ἀφγανία ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἀγγλικὴν ἐπιρροήν· τοιαῦτα ἦσαν τὰ γεγονότα, ἅτινα κατέστησαν ἀντιμέτωπα τὰ τρία μέγαρα κράτη τὴν Ρωσίαν, τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Σινικὴν. Ἡ τοῦ Πεκίνου κυβερνήσις ἐν μόνον εἶχε νὰ διακανονίσῃ ζήτημα μετὰ τῆς Ρωσίας, τὸ ζήτημα τῆς Κούλτζας· ἀπῆλθε δηλονότι τὴν εἰς αὐτὴν ἀπόδοσιν τῆς χώρας ταύτης, ἣν ὑπεσχέθησαν αὐτῇ τῷ 1871. Ὁ τῆς Σινικῆς ὅμως πρεσβευτὴς συνωμολόγησε τῷ 1879 συνθήκην, δι' ἧς ἀφίετο τῇ Ρωσίᾳ τὸ ἡμισυ τῆς ἀμφισδοτουμένης χώρας· ἀλλὰ κατὰ τὴν εἰς Πεκίνον ἐπιστροφὴν αὐτοῦ κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Ὁ πόλεμος ἐφαίνετο ἐπικείμενος· καὶ ὑπεχώρησε μὲν ἡ Ρωσία, τηρήσασα μικρὸν μόνον μέρος τῆς χώρας Ἰλί, ἔλαβεν ὅμως ὡς ἀποζημίωσιν 9 ἑκατομ. ρουβλίων καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἔχη προξενικοὺς πράκτορας ἐν ταῖς κυριωτέραις πόλεσιν τῆς δυτικῆς Σινικῆς.

Τὰ ἀγγλορωδικὰ ὅμως ἐκκρεμῆ ζήτηματα ἦσαν σοβαρά. Ἐπρόκειτο νὰ γνωσθῆ ποία ἔσται ἡ γραμμὴ τῆς ἀμύνης τῶν Ἰνδιῶν. ἔπρεπε δηλ. νὰ προστατευθῆ ἄρα γε ἀντι πάσης θυσίας ἡ διάβασις τῶν δύο ἀπὸ τοῦ Τουρκεστάν εἰς τὴν Ἀφγανίαν ὁδῶν καὶ νὰ συναφθῆ ἄγῶν ὑπὲρ κτήσεως τῆς Ἐράτης, ἡ ἔδει νὰ ἀρκεσθῶσιν οἱ Ἀγγλοὶ εἰς τὸ νὰ μεταγάσῃ μέχρι Κανδαχάρης καὶ Καβούλης τὰ ὄρια τῆς τῶν Ἰνδιῶν ἀμύνης, τῶν ὁποίων Ἰνδιῶν προπύργια αἱ θέσεις αὗται ἀπετέλουν, συνδεδεμένοι ἄλλως διὰ διηροδρομικῶν γραμμῶν μετὰ τοῦ Ἰνδικοῦ διηροδρομικοῦ συμπλέγματος· Μετὰ τὴν τοῦ Μέρβ προσάρτησιν ἡ βρετανικὴ κυβερνήσις, καίπερ συγκατατιθεμένη εἰς τὸ ν' ἀφήσῃ τοῖς Ρώσοις νὰ καταλάβωσι τὸ Μέρβ καὶ νὰ δεσπόζωσι τοῦ Μεσχέδ, νὰ δεσπόζωσι δηλονότι τῶν τῆς Ἐράτης ὁδῶν, ἀναγκαῖον οὐχ ἦτον ἐνόμισε νὰ διακανονίσῃ τὸ ζήτημα τοῦ καθορισμοῦ τῶν σφαιρῶν ἐπιρροῆς, ἐκ φόβου μήπως οἱ Ρῶσοι καταλάβωσι τὴν Ἐράτν. Ἐπιλαμβανομένη λοιπὸν τῶν συμφερόντων τοῦ ἐμίρου ἀπεφάσισεν ἵνα ἀγγλορωδικὴ ἐπιτροπὴ ὁρίσῃ ἐπακριβῶς τὰ βόρεια τῆς Ἀφγανίας μεθόρια. Ὡς προβλέπετο λοιπὸν, διάφορα ἐπιῆλθον ἐπεισόδια κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἔργων τῆς ἐπιτροπῆς· οἱ Ρῶσοι κατέλαβον ἀλληλοδιαδόχως ἐν χώρᾳ, ἥτις, κατ' αὐτοὺς, ἐξηρητᾶτο ἐκ τῶν Τουρκομάνων χανῶν τῶν γενομένων ὑπικόνων τοῦ τσάρου, τὸ Πουλ-ἰ-Χατούν, τὸ Ζουλφικάρ, τὸ Ἀκροβάτ, ἅτινα ἐν τῷ μέρει διημιψισθῆναι ὁ ἐμίρης, καὶ σφαῖραι ἀντηλλάγησαν καὶ σπαθισμοὶ ἐν τοῖς μεθορίοις.

Τὸ ἐν Ἀγγλίᾳ φρόνημα συνεταράχθη, πάντες ὠμίλουν περὶ πολέμου, καὶ συνδιαδέχεται ἐγένοντο ἐν Ραβοῦλ-Πινδῆ ὑπὸ τοῦ Ἀδδ-ἄρ-Ραχμάν χάν καὶ τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ ἢ ἀντιβασιλέως τῶν Ἰνδιῶν λόρδου Δουφφερν. Εὐτυχῶς αἱ φιλειρηνικαὶ διαθέσεις τῶν δύο κυβερνήσεων ἐπεκράτησαν· κατὰ νοέμβριον τοῦ 1885 ἡ μικτὴ ἐπιτροπὴ ἐκ νέου συνῆλθεν, ἐπεράτωσε τὰς ἐργασίας αὐτῆς κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1886, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς συμπεριελήφθη ἐν τῇ κατὰ ἰούλιον τοῦ 1887 ἐπιτευχθεῖσιν συμφωνίᾳ· ὁ ἐπὶ τόπου καθορισμὸς τῶν μεθοριῶν διεξήχθη κατὰ τὸν ἀκόλουθον χειμῶνα. Τὸ μεθοριακὸν τοῦτο ζήτημα ἔληξεν ἐπ' ὠφέλειᾳ τῆς Ρωσίας, ἥτις, τηροῦσα τὸ Πενδζερ καὶ τὸ Ζουλφικάρ, δυναθῆσεται εὐχερῶς νὰ χωρήσῃ πρὸς τὴν Ἐράτν.

Ἐκτοτε ἡ Ἀγγλία, ἀρκομένη εἰς τὸ ὑπερασπίσαι τὴν Ἰνδικὴν ἐν τῇ δυτικῇ κλιτύϊ τῶν τῆς Ἀφγανίας ὁρίων, οὐδὲν παρη-

μέλησε πρὸς ὀχύρωσιν τοῦ νέου αὐτῆς στρατιωτικοῦ μεθορίου, Ὑπεστήριξε τὸν Ἀδδ-ἄρ-Ραχμάν χάν ἐναντίον τοῦ Ἐγιοῦπ χάν, τηρουμένου τανῦν ἐν Ἰνδικῇ (1887) καὶ ἐναντίον τοῦ Ἰσῆκ-χάν, ὅστις ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ ἄσυλον ἐν τῷ ρωδικῷ Τουρκεστάν (σεπτέμβριος 1888). Ὁ ἐμίρης, κολακευτικῶς φερόμενος πρὸς τὴν Ρωσίαν, ἐπέτυχεν τῷ 1890 τῆς ἐκ Σαμαρκάνδης εἰς Τασκένδην μεταγωγῆς τοῦ Ἰσῆκ καὶ ἐπέτρεψε τοῖς ἐμπορευομένοις Ρώσοις νὰ προσέλθωσιν εἰς Ἐράτν καὶ εἰς τὰς ὁάσεις τοῦ ἀφγανικοῦ Τουρκεστάν. Θεωρεῖται ὅμως ὡς προστατεῦμενος τῆς Ἀγγλίας, ἥτις πληρόνει αὐτῷ ἀπὸ τοῦ 1883 ἐτίσιον ἐπίδομα 12 λακ ρουβλίων (ἦτοι 2,844,000 φράγκων).

Ο ΠΛΑΣΤΗΣ ΠΡΟΓΟΝΩΝ.

ΔΙΗΓΗΜΑ.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν).

Μιᾶ τῶν ἡμερῶν ἤκουσε κρότον. Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Μάκφερσων ἐγνωστοποιεῖ αὐτῷ ὅτι μέρος τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ θὰ ἤρχετο εἰς τὸν πύργον, ἐπομένως παρεκκλίνει τὸν ζωγράφον νὰ κλείσῃ καλῶς τὴν θύραν τῆς αἰθούσης καὶ νὰ μὴ προδώσῃ τὸ μυστικὸν αὐτοῦ. Εἶχεν εἶπει ὅτι ἐν τῇ αἰθούσῃ εἰργάζοντο ἔργαται καὶ οὐδενὶ ἐπετρέπετο νὰ εἰσέλθῃ. Ἦτο λοιπὸν φανερόν ὅτι ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ ὁ κ. Μάκφερσων δὲν συνεβουλεύθη οὔτε τὴν σύζυγον, οὔτε τὰς θυγατέρας αὐτοῦ.

Ὁ Μάρκελλος, ὅστις οὐδεμίαν ἠσθάνετο ἀδυναμίαν πρὸς τὰ ὑπομάρζια βρέφη, ἐπεδόθη ὑπὲρ ποτε εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ. Ἐν τούτοις μίαν ἑσπέραν, περιπατῶν ἐν τῷ παραδείσῳ, ἐν τῇ καμπῇ δενδροστοιχίας τινος παρετήρησε δύο γυναικείας μορφάς, αἰτινες ἐν τῷ σκιάφωτι ἐφάνησαν αὐτῷ χαρίεσσαι. Ἀναμφιβόλως θὰ ἦτο ἡ κυρία Μάκφερσων, ἀναπνεύουσα τὴν ἑσπερινὴν αὐρὰν ἐν συνοδείᾳ φίλης τινος, ἢ, πιθανῶς, μετὰ τῆς πρωτοτόκου αὐτῆς θυγατρὸς, ἥτις εἶχε γεννηθῆ καθ' ἣν ἐποχὴν τὰ ὑποκίμια τοῦ κ. Μάκφερσων ἐπλύνοντο ἐν τῷ οἴκῳ. Εἶχεν ἐν τούτοις λησμονήσει νὰ ἐρωτήσῃ ποίαν ἡλικίαν εἶχεν ἡ δεσποινὶς Κᾶτ.

Τῇ ἐπαύριον, ἐνῷ ἐπεράτω τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εἰκόνα, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ἐκείνη, ἣν ἐζωγράφιζεν, εἶχε ξανθὴν κόμην βοστρυχωτήν, ἐνῷ ἐκεῖνος εἶχε τὴν κόμην μέλαιναν καὶ κεκαρμένην βαθείως, ἤκουσε θροῦν γυναικείων ἐσθῆτων. Τῷ ἐφάνη ὅτι προσεπᾶθον ἐξωθεν ν' ἀνοίξωσι τὴν θύραν, ἥτις ὅμως δὲν ὑπεχώρει. Ἠκούσθησαν ψιθυροὶ, συνομιλίας, γέλωτες ὑπόκωφοι, εἴτα δὲ χειρὸς σταθερά, διὰ νὰ μὴ εἴπωμεν ἐπιτακτικῇ, ἐπληξεν τρεῖς ἀποτόμως τὴν θύραν. Ὁ Μάρκελλος δὲν ἀπεκρίνετο, καίτοι σφοδρῶς ἐπεθύμει ν' ἀνοίξῃ. Πόσος εἶχε παρέλθει καιρὸς ἀρ' ὅτου δὲν εἶδε γυναικεῖον πρόσωπον! Διότι ἡ γυναικὴ ἡ ὑπηρετοῦσα αὐτὸν δὲν ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὡς τοιοῦτον.

Ἡ χεὶρ ἐκείνη ἐπληξεν ἐκ νέου καὶ φωνὴ ὀργίλη πως ἔκραξεν.
— Ἀνοίξατε!

Ἦτο φωνὴ νεαρὰ καὶ καλῶς προσπίπτουσα εἰς τὴν ἀκοὴν μεθ' ὅλον τὸ ἐπιτακτικὸν αὐτῆς ὕφος.

— Δὲν εἴμπορῶ ν' ἀνοίξω, διότι αἱ διαταγαὶ τοῦ κυρίου Μάκφερσων εἶναι κατηγορηματικά.

— Τότε κ' ἐγὼ θὰ προσκαλέσω σιδηρουργὸν καὶ θὰ εἰσέλθω διὰ τῆς βίας.

— Ἐπὶ τίνι δικαίωματι;

— Δικαίωματι τῆς θελήσεώς μου. Ἐδῶ εἶμαι ἐγὼ ἡ κυρία.

— Θὰ ὁμολογήσητε ὅτι ἀντέστην;

— Μάλιστα.

Ὁ Μάρκελλος, ὃν κατέτρωγεν ἡ περιέργεια, ἤνοιξε τότε ἄνευ

πραιτέρω διατυπώσεων. Παρατήρησαν ἀμφότεροι ἀλλήλους μετὰ περιεργίας καὶ ἐκπλήξεως. Ὁ Μάρκελλος ἔβλεπε πρὸ αὐτοῦ δύο θελκτικωτάτας νεάνιδας, ὧν ἡ μία ἦν ἐνδεδυμένη μετὰ μεγάλης κομποπρεπειᾶς ἡ δ' ἄλλη ἀπλουστάτα καὶ ἐν βαρεῖ πένθει. Ἀμφότεροι αἱ νεάνιδες ἀνέφξαν ὑπερμέτρως τοὺς ὀφθαλμοὺς βλέπουσαι τὸν ἱππότην ἐκείνον τῆς ἐποχῆς Καρόλου τοῦ Α' κρατοῦντα ἀνὰ χεῖρας χρωστήρας.

Ἡ κομψῶς ἐνδεδυμένη νεάνις προὐχώρησε τότε τὴν κεφαλὴν κρατοῦσα ὑψηλῶς, ἀλλ' ἰδοῦσα ἀμέσως τὸ κωμικὸν τοῦ πράγματος ἤρξατο νὰ γελᾷ, ὃ δὲ ἱππότης ἐμιμήθη αὐτὴν.

— Συγγνώμη, κύριε, ἀλλὰ ποῖος εἶσθε καὶ τί κάμνετε ἐδῶ;

— Ὀνομάζομαι Μάρκελλος Λεροῶ, δεσποινίς, καὶ κατασκευάζω προγόνους διὰ τὸν κ. Μάρκερσον, ὅστις, ὡς φαίνεται ἔβλεπεν ἑαυτὸν ἑστερημένον τοιούτων ὡς ἰδιοκτητῆς τοῦ ἀπεράντου τούτου πύργου.

Ἡ νεάνις ἔπαυσεν αἰφνης γελῶσα.

— Ὁ πατήρ μου, ἀπὸς οὗτος εἶναι πρόγονος ἑαυτοῦ καὶ ἐπομένως δὲν ἔχει ἀνάγκη ὄλων τῶν εὐρωπαϊκῶν ρακῶν.

Ἦτο λοιπὸν ἡ ὀμιλοῦσα θυγάτηρ τοῦ Μάρκερσον. Ὁ Μάρκελλος παρατήρησεν αὐτὴν μετὰ μεγαλειτέρας προσοχῆς. Ἦτο ὠραιότατη, ξανθὴ μετὰ καστανῶν ὀφθαλμῶν, ὀσφύς λεπτοτάτης, χεῖρῶν καὶ ποδῶν μικροσκοπικῶν. Ἡ θυγάτηρ ἐκείνη μεταλλουργοῦ, γεννηθεῖσα ἐν ἐποχῇ δυστυχίας, εἶχε τι τὸ ἐξωτερικὸν βασιλίσσης. Ἀναμφιβόλως ἡ πενθοῦσα νεάνις, ἥτις ὅμως δὲν ὀμίλει, ἦτο σύντροφος αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκείνη ἐφαίνετο ὠραία, δὲν ἐπρόσεξεν ὅμως εἰς αὐτὴν θαμβωθεὶς ἐκ τῆς χαριεστάτης παρουσίας τῆς δεσποινίδος Κᾶτ.

Ἡ δεσποινίς παρεκάλεσε τὸν Μάρκελλον καὶ διηγήθη αὐτῇ ὄλον τὸ ἱστορικὸν ἐγέλασεν, ἀλλ' ἐγέλασε γέλωτα συγγνώμης ἐπὶ τῇ ἀδυναμίᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῆς, ὑπεσχέθη νὰ τηρήσῃ σιγὴν καὶ ἐζήτησε τὰ τετελεσμένα ἤδη ἔργα. Ἡ εἰκὼν τῆς ἐποχῆς τῶν Στουαρτῶν ἤρρεσεν αὐτῇ πολὺ, δὲν ἀπέδειξεν ὅμως ὅτι ἀνακαλύπτει ἐν αὐτῇ ὁμοιότητά τινα πρὸς τὸν ζωγράφον.

— Δὲν θὰ μᾶς ζωγραφήσῃτε ὅμως καὶ θηλυκοὺς προγόνους; Αἰθοῦσα φέρουσα τὰς εἰκόνας μόνον ἀρρένων προγόνων ἔχει τι τὸ πληκτικόν.

— Κ' ἐγὼ εἶμαι τῆς ιδέας σας, δεσποινίς, ἀλλὰ πῶς νὰ κάμω ἄνευ προτύπων;

— Ὅτ' ἀχρησιμεύσωμεν ἡμεῖς ὡς πρότυπα, δὲν ἔχει οὕτω, Μινῆ; Ἦλθαμεν ἐδῶ εἰς τὸν πύργον ν' ἀναπνεύσωμεν ὀλίγον, κατόπιν τῶν κοπώσεων τὰς ὁποίας ὑπέστημεν ἐν Σαρατόγα, ἐπομένως πρέπει ἡ ἀνάπαυσις μᾶς νὰ χρησιμεύσῃ εἰς κᾶτι τι, ἔπειτα θὰ εἶναι λίαν εὐχάριστον νὰ μεταμφιεσθῶμεν. Σᾶς παρακαλῶ, τί γυναικίους ἱματισμοὺς ἔχετε;

Ὁ Μάρκελλος, κατόπιν τῆς σκηνῆς ταύτης, δὲν ἐσκέφατο πλέον τὰς εἰς Νέαν Ὑόρκην ἐκδρομάς. Παρατήρησεν ὅτι καθ' ὄλον αὐτοῦ τὸν βίον οὐδὲν παρατήρησεν ὠραιότερον τῶν φθινοπωρινῶν φύλλων τῶν δένδρων τοῦ παραδείσου, ἐρυθρῶν, πυρρῶν, χρυσῶν, μόλις ἀναμειγμένον μετ' ἄλλων σκοτεινοτέρων χρωμάτων. Ἡ ὥρα τοῦ ἔτους ἦτο ἐξαισία, ἡ ἐσπέρα ἀρκούντως δροσερά, ὥστε τὸ πῦρ νὰ καθίσταται εὐχάριστον, ἐνῶ αἱ ἡμέραι ἦσαν θερμαὶ ἔτι καὶ ὁ ἥλιος ἠκτινοβόλει. Τίς λοιπὸν ἐτόλμησε νὰ κατηγορήσῃ τὸ κλίμα τῆς ἀξιολατρεῦτου ἐκείνης χώρας;

III.

Ἡ οἰκία δὲν διετέλει πλέον ἐν σιγῇ. Ἡ κ. Μάρκερσον μετὰ τῶν νεωτέρων αὐτῆς τέκνων εἶχεν ἔλθει εἰς τὸν πύργον ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν πρωτότοκον αὐτῆς θυγατέρα, ὃ δὲ κ. Μάρκερσον εὐρίσκετο ἔτι ἐν τῇ πόλει μετὰ τῆς δευτεροτόκου Λευκῆς. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν ἡ ἀπόλυτος κυρία τοῦ μικροῦ ἐκείνου βασιλείου ἐφαίνετο οὕσα ἡ ὠραία Κᾶτ. Περιεποιεῖτο τὴν μητέρα αὐτῆς, ἥτις ἦτο γυνὴ ὀλίγον σκυθρωπὴ καὶ ἡσυχολεῖτο μόνον περὶ τοῦ ὑστεροτόκου αὐτῆς τέκνου. Ἡ Κᾶτ ἐπαρουσίασεν αὐτῇ τὸν

νέον ζωγράφον, ἀλλ' ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ κ. Μάρκερσον ἐπάσχευεν ἐξ ἡμικρανίας, ἐκ δὲ τῆς συμπεριφορᾶς αὐτῆς ὁ Μάρκελλος ἐνόησεν ὅτι οὐδεμίαν ἐποιεῖτο διάκρισιν μεταξύ ἀπλοῦ βαφέως, βᾶψαντος διὰ κονιάματος ἀπλοῦ τοίχους τινὰς τοῦ πύργου, καὶ ἐνὸς ζωγράφου, κεκτημένου ὀπισθόητοτε προτερήματα. Ἐκ τούτου προσεβλήθη ἡ φιλοτιμία αὐτοῦ, δὲν δυσηρεστήθη ὅμως παρατηρήσας ὅτι ἡ κ. Μάρκερσον δὲν εἶχεν ἰδίαν θέλησιν. Ὅταν ἔμαθεν ὅτι ἡ θυγάτηρ αὐτῆς σὺν τῇ φίλῃ τῆς ἐχρησίμευον ὡς πρότυπα τῷ ζωγράφῳ, δὲν ἐφάνη ἐκπλαγείσα, οὔτε συγκινηθεῖσα, περιωρίσθη δὲ μόνον νὰ εἴπῃ:

— Πρόσεξε, Κᾶτ, νὰ μὴ κουράζῃσαι. Ἐφέτος ἐχόρευσε πολὺ, καὶ ὁ πατήρ σου ἐπιθυμεῖ νὰ ἰσυχάζῃς ὀλίγον.

Τὰ πράγματα ἔβαινον θαυμασίως ἐπὶ τινα καιρόν. Ἡ Κᾶτ εἶχεν ἐκλέξει ἱματισμὸν φερόμενον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἐλισάβετ, ὃ ὁποῖος προσηρμόζετο αὐτῇ θαυμασίως. Τοῦναντίον δὲ ἡ φίλη αὐτῆς, εἶχεν ἐκλέξει κουακερικὸν ἱματισμὸν τῆς ἐποχῆς τοῦ Οὐίλιαμ Πέν, ἥτοι ἐσθήτα ἀπλὴν φαιῦ χρώματος, ἐπανωφόριον λευκόν, σταυρωτὸν ἐπὶ τοῦ στῆθους, πῖλον τῆς ἐποχῆς τοῦ αὐτοῦ καὶ φαιῦ χρωματισμοῦ ἄνευ στολισμῶν, ὅσπερ θὰ ἀπέκρυπτεν ἐξ ὀλοκλήρου τὸ ὠραῖον αὐτῆς πρόσωπον ἐὰν μὴ ἐκράτει αὐτὸν εἰς τὴν χεῖρα. Ἐν τῷ προσώπῳ αὐτῆς ἤρχετο ἡ σειρά τῶν πουριτανῶν προγόνων.

Ὁ Μάρκελλος εἶχεν ἀκούσει πολλάκις λόγον γενόμενον περὶ τῶν ἀμερικανικῶν ἡθῶν, πολλάκις ὡς πολλοὶ τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ τὰ ἐμυκτήρισεν, οὐδαμῶς ἐννοῶν τὰ ἦθη ἐκεῖνα, ἐξωτερικῶς τολμηρὰ φαινόμενα, ἀπερ ὅμως ἐκρυπτον τὸ πράγματι ἀπλοῦν καὶ πράγματι τίμιον. Ἡ Κᾶτ καὶ ἡ φίλη αὐτῆς λίαν ἠγάριστοῦντο ἐκ τῆς μετὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου συνδιαλέξεως, ἀνδρὸς ἀνεπτυγμένου καὶ μεμορφωμένου, προερχομένου ἐκ χώρας ἀγνωστοῦ ἔτι καὶ περὶ τῆς ὁποίας ἀπέτεινον αὐτῷ μυρίας ἐρωτήσεις. Ὁ κόσμος ὀλόκληρος θὰ ἠδύνατο ν' ἀκούσῃ τὰς συνδιαλέξεις, αἰτινες ἔλαβον χώραν ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐκείνῃ. Καθόσον ἡ οἰκειότης ἐκρατύνετο, ὁ Μάρκελλος ἐξ ἱπποτικοῦ αἰσθήματος ἠσθάνετο ἑαυτὸν ἠναγασμένον νὰ σέβηται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὰς νεάνιδας. Ἦτο τιμιώτατος νέος, ὅπερ δὲ καλλίτερον, ἐγίνωσκε νὰ ἐκτιμᾷ τὴν παρ' ἄλλοις ἀπαντῶσαν τιμιότητα. Τὰ ἐλεύθερα καὶ διαύγη βλέμματα τῶν νεανίδων οὐδεμίαν ἀπέκρυπτον ὀπισθοβουλίαν.

Ἐν τούτοις ὑπῆρχε διαφορὰ τις. Ἡ Κᾶτ εὐρέθη εἰς πλειότερας ἢ ἡ φίλη αὐτῆς συναναστροφῆς, ἦτο συνειθισμένη ν' ἀκούῃ κολακείας καὶ ἐπαίνους, ἄλλως τε βλέπων τις αὐτὴν δὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἄλλως, διότι τὸ πᾶν ἐν αὐτῇ προεκάλει τὸν θαυμασμόν. Εἶχε πείρην τῆς κομποπρεπειᾶς, κομποπρεπειᾶς προσδιαζούσης ταῖς νεάνισιν, ἥς ὅμως ἑστερεῖτο ἡ φίλη αὐτῆς. Ὁ Μάρκελλος ἐνόησε βεβαίως τὴν διαφορὰν ταύτην. Διότι ἡ μὲν Κᾶτ ἦτο πλουσιωτάτη, ἐνῶ διὰ τὴν ἄλλην ἦτο πεπεισμένος ὅτι ἦτο πτωχοτάτη, θὰ ἦτο δὲ πιθανῶς ὀρφανὴ προσληθεῖσα ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ἀρχαίας συμμαχίας αὐτῆς. Δὲν ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἦτο παιδαγωγὸς πληρομένη διὰ τὰς ὑπηρεσίας αὐτῆς, διότι ἡ μεγάλη ἀγάπη μεταξύ τῶν δύο ἦν τρανὸν δείγμα ὅτι ἦσαν ἴσαι πρὸς ἀλλήλας. Ἐνίοτε μάλιστα ἡ φίλη προσελάμβανεν ὕψος συμβούλου ἡσύχως ἐπιπλήττοντος, ἦν δὲ κατὰ ἐξ μῆνας μεγαλειτέρα τῆς ἄλλης.

Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αἱ δύο φίλαι ἤρχοντο ὁμοῦ ἀμφότεραι, ἐνίοτε ὅμως ἡ μία ἀφικνεῖτο ἄνευ τῆς ἄλλης ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον τῷ ζωγράφῳ, ἄλλοτε πάλιν ὀλόκληροι παρήρχοντο ἡμέραι χωρὶς ὁ Μάρκελλος νὰ ἴδῃ οὐδὲν τῶν χαριέντων αὐτοῦ προτύπων. Τοῦτο προήρχετο ἡ διότι εἶχον ξένους ἐν τῷ πύργῳ ἢ διότι εἶχον μεταβῆ εἰς Νέαν Ὑόρκην χάριν ἀγορῶν. Αἱ ἡμέραι αὗται ἐφαίνοντο αἰῶνες ὀλόκληροι τῷ νεαρῷ ζωγράφῳ, τότε δὲ μὴ δυνάμενος νὰ ἐργασθῇ διηρωτᾶτο μὴ ἦν ἐρωτόληπτος. Εἶτα ἐμυκτήριζεν αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπὶ τῇ παραφροσύνῃ του ταύτη. Ἐρωτόληπτος! αὐτός, ἀπλοῦς ζωγράφος ἄνευ ὀβολοῦ, καὶ ἐρωτόληπτος τῆς θυγατρὸς ἀνδρὸς κεκτημένου μεταλλεῖον ἀργύρου! οὐδέποτε! Βε-

βαιώς ἦτο εὐχάριστον νὰ διέρχεται ἀπαξ κατὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας εὐχάριστον πρῶταν μετὰ νεάνιδος ὠραίας ὡς οἱ ἔρωτες, ν' ἀκούῃ τὴν ξενόφωνον αὐτῆς προφορὰν ἢ νὰ προξενῇ αὐτῇ γέλωτα διὰ τῆς κακοφώνου αὐτοῦ προφορᾶς, διότι ἡ συνδιχλεύς ἐγένετο κατὰ τὸ ἡμισυ γαλλιστὶ καὶ κατὰ τὸ ἡμισυ ἀγγλιστὶ· ἀλλὰ τοῦτο μόνον τὸ εὐχάριστον ὑπῆρχεν, ἡ δὲ καρδία του δὲν ἐπῆλθεν ὅταν ἐπλησίαζεν ἡ Κάτ. Ἐὰν ἡγάπα τὴν φωτοβόλον καὶ εὐθυμον Κάτ, ἡγάπα ὅμως ἐξ ἴσου καὶ τὴν μετριόφρονα αὐτῆς φίλην. Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν μόλις ἠτένισε πρὸς τὴν φίλην τῆς Κάτ, ἐπειδὴ ὅμως ἐχρησίμευεν αὐτῷ ὡς πρότυπον ἦτο ἡναγκασμένος νὰ τὴν παρατηρῇ συχνότερον καὶ μετὰ προσοχῆς. Τότε λοιπὸν παρετήρησεν ὅτι εἶχε ὀφθαλμοὺς βθθέος οἰοῦ χρώματος, γλυκυτάτους, χαρακτηριστικὰ λεπτὰ καὶ κανονικὰ, κόμην καστανόχρουν πλουσίαν καὶ λεπτοτάτην ὡς ἡ μετάξω. Τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς Κάτ ἦσαν ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια δὲν ἔχει τις ἀνάγκη νὰ ἐξετάσῃ μετὰ προσοχῆς. Εἶχε μᾶλλον τὴν ἐξωτερικῶς ἐντύπωσιν προξενούσαν καλλονὴν ἢ τὴν ἀληθῆ, καὶ ὅμως οἱ πάντες πρῶτον αὐτὴν παρετήρουν καὶ οὐχὶ τὴν φίλην αὐτῆς.

Ὁ Μάρκελλος εἰργάζετο τὰς εἰκόνας ἀπὸ τριῶν ἡδὴ ἐβδομάδων καὶ οὐδεμίαν ἔλαβεν ἐπὶ πλέον πληροφορίαν περὶ τοῦ προτύπου αὐτοῦ, ἐπομένως ἡ περιέργεια αὐτοῦ καθίστατο μεγαλειτέρα. Ἡ φίλη τῆς Κάτ, ἡ ὄνομα ἦν Μιννῆ, μολονότι φέρουσα ἱματισμὸν μέλανα ἐφαίνετο ὅμως ὡς εἰθισμένη εἰς τὴν πολυτέλειαν. Ἄλλ' ὁ Μάρκελλος ἐξήγει τοῦτο ἐκ τοῦ ὅτι διεβίου μεταξὺ ἀνθρώπων πλουσιωτάτων καὶ ἐπομένως ἐὰν κατόπιν ἡναγκάζετο νὰ κερδήσῃ μόνη τὰ πρὸς τὸ ζῆν θὰ τῇ ἐφαίνετο τοῦτο πιθανῶς λίαν σκληρόν. Ἐπὶ τέλους πιθανὸν νὰ ἡπατήθη, πιθανὸν νὰ μὴ ἦτο τόσο πτωχὴ ὅσον ἐνόμιζεν. Ἡ συνδιχλεύς ἐν γένει περιωρίζετο εἰς ἀντικείμενα, τὰ ὅποια οὐδεμίαν ἠδύνηντο νὰ παράσχωσιν αὐτῷ ἐνδείξιν ὅπως λύσῃ τὴν ἀπορίαν του. Οὕτως ὠμίλουν περὶ βιβλίων ἄπερ ἐκάτερος ἀνέγνω, περὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἠθῶν, περὶ τῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν τοῦ Παλαιοῦ κόσμου. Οὐδέποτε ἡ Μιννῆ ὠμίλει περὶ ἑαυτῆς, ἡ δὲ τοιαύτη αὐτῆς ἐπιφύλαξις ἐξηγεῖτο ἐκ τοῦ πενήμιου ἱματισμοῦ, ὃν ἔφερε. Τούναντίον ἡ Κάτ ἡγάπα νὰ ὁμιλῇ πολὺ περὶ ἑαυτῆς καὶ περὶ παντός, ὅ,τι ἐνδιέφερον αὐτὴν ἐμμέσως ἢ ἀμέσως.

Ὁ Μάρκελλος, ἐπωφελοῦμενος σιγῆς ἐπὶ τινὰς στιγμὰς παραταθείσης, εἶπεν ἀποτόμως πως ἡμέραν τινὰ εἰς τὴν Μιννῆν.

— Ἦσθε μετὰ τῆς δεσποινίδος Μάρκερσων ἐν τῇ σχολῇ, δεσποινίς;

— Μάλιστα ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἐγὼ ὅμως εἶχον εἰσέλθει εἰς τὴν σχολὴν πρὸ ἐκείνης. Ἦμην πολὺ μικρὰ καὶ δὲν εἶχον μητέρα. Ἡ διευθύντρια τῆς σχολῆς, ἥτις ἦτο συγγενὴς τοῦ πατρὸς μου, ὅστις κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν δυσκόλως ἐκέρδαινε τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἐπρότεινε αὐτῷ νὰ μὲ σπουδάσῃ διὰ νὰ χρησιμεύσω κατόπιν βοηθὸς αὐτῆς, ἄνευ τούτου δὲν θὰ ἐξεπαιδεύομην ἐν σχολῇ, ὅπου τὰ δίδακτρα εἶναι ὑπέρογκα.

Εἶχεν εἰπεῖ πάντα ταῦτα μετ' ἐκτάκτου ἀπλότητος, ἄρα δὲν εἶχεν ἀπατηθῆ ἐκεῖνος, διότι πράγματι ἡ Μιννῆ ἦτο πτωχὴ καὶ εἰργάζετο ὅπως ζῆσῃ. Διηρωτάτω τότε ἐὰν ἐν Γαλλίᾳ, μεταξὺ δύο νεανίδων, ὧν ἡ μία πλουσιωτάτη, ἡ δ' ἄλλη πτωχοτάτη, θὰ ὑπῆρχε τοιαύτη ἰσότης, οἷα ἡ μεταξὺ τῶν δύο ἐκείνων Ἀμερικανίδων ὑφισταμένη. Καὶ ὅμως ἐν Ἀμερικῇ τὸ χρῆμα θεωρεῖται ὡς τὸ διακριτικὸν σημεῖον τῶν μεγάλων κοινωνικῶν τάξεων.

— Καὶ δὲν φοβεῖσθε, ἐξηκολούθησεν ὁ Μάρκελλος, μήπως αἱ διακοπὴ αὐταί, ἄς διέρχεσθε ἐν πολυτελείᾳ, χρησιμεύσουν ὥστε μετὰ δυσχερείας εἶτα νὰ ἐπιδοθῆτε εἰς τὴν ἐργασίαν; Συγχωρησατέ μοι ἐὰν τὸ ἐνδιέφερον, ὅπερ μοὶ ἐμπνέει τὴν ἐρώτησίν μου, μὲ καθιστᾶ ἀδιάκριτον.

Πράγματι δὲ ἡ Μιννῆ εἶχεν ἐρυθρίασει ὀλίγον, ἐφαίνετο ὡς ἐκπεπληγμένη καὶ ἐμπερίστατος, ἀμέσως ὅμως συνῆλθε καὶ μετὰ θελητικοῦ μειδιήματος ἀπήντησεν·

— Ὁχι, δὲν φοβοῦμαι.

Ἐπεκράτησε σιγῇ, καθ' ἣν ἀμφοτέροι ἐφαίνοντο ἐστενοχωρημένοι, ἐκεῖνη ὅμως εἶτα ἐξηκολούθησεν ὥσει ἐξωτερικεύουσα τὰς σκέψεις, συνεπέει τῶν ὁποίων εἶχε συσπάσει τὰς ὀφθαλμοὺς.

— Ἐσκέφθην πολὺ, κυρίως ἀφ' ὅτου εἶμαι ὀρφανὴ ὀλοσχερῶς καὶ ὁ θάνατος τοῦ δυστυχοῦς πατρὸς μου μὲ ἄρρησε κυρίαν νὰ διευθύνω μόνη τὴν τύχην μου. Αἱ πλούσιαι νεάνιδες, ὡς ἡ φίλη μου Κάτ, ἐπὶ παραδείγματι, ζῶσιν ἐν τοιοῦτῳ θορύβῳ καὶ τόσοσιν ματαιοσκόλως, τόσοσιν ἀσχολοῦνται περὶ μηδαμινὰ πράγματα, ἄπερ οὐδὲν ἔχουσιν οὐσιαστικὸν ἀποτέλεσμα, ἐκτὸς ἐὰν ἀληθῆς γάμος (ἐνοῶ γάμον ἰδεώδη, ἐξ ἐκείνων, οὗς σπανίως ἀπαντῶμεν), ἐὰν λοιπὸν ἀληθῆς γάμος ἀποσπάσῃ τὴν πλουσίαν ἐκ τοῦ κόσμου, ὥστε δι' ἐμὲ εἶναι ἄχθαι οἴκτου.

— Καὶ ὅμως φαίνονται, ἐὰν δύναμαι ἐκ τῆς μιᾶς νὰ κρίνω περὶ πασῶν, εἶπεν ὁ Μάρκελλος γελῶν, ὅτι εἶναι λίαν ἡναγκασμένοι ἐκ τῆς τύχης των. Τί ἀπαντᾷ ἡ δεσποινίς Κάτ εἰς αὐτὰς τὰς σκέψεις σας;

— Μὲ περιγελά, ὡς καὶ σεῖς αὐτὴν τὴν στιγμὴν, κύριε Λεροῦ, ἀπήντησεν ἡ Μιννῆ γελῶσα· μὲ ἀποκαλεῖ φιλόσοφον, ὡς καὶ σεῖς εἴσθε ἔτοιμος αὐτὴν τὴν στιγμὴν νὰ πρᾶξῃτε. Ἐν τούτοις σὰς βεβηῶ ὅτι αὐτὰ τὰ ὅποια σὰς λέγω τώρα τὰ σκέπτονται ἀπαρᾶλλάκτως πολλοὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Ὁ μεγαλειότερος τῶν κινδύνων τοῦ τόπου ἡμῶν εἶναι ἡ μεγάλη πολυτέλεια· ἡ πολυτέλεια κυρίως τῶν γυναικῶν καὶ πρὸ πάντων τῶν δεσποινίδων. Πιθανὸν νὰ μυκτηρήσῃτε πάλιν σοσιαλίστριαν, ἡ ὅποια ἀκόμη δὲν ἔφθασεν εἰς τὴν νόμιμον αὐτῆς ἡλικίαν, ἀλλὰ, κατ' ἐμὲ, μέγας πλοῦτος δὲν εἶναι τι ἕτερον ἢ ἀπλὴ παρακαταθήκη, ὀφείλει τις νὰ δώσῃ λογαριασμὸν αὐτοῦ ἕαττον ἢ βράδιον. Ἡ πτωχεία, ἥτις ἐγγίζει τοὺς ἑκατομμυριοῦχος, δικαιούται νὰ καταρᾶται αὐτοὺς, ὁ δὲ ἑκατομμυριοῦχος, ὅστις δὲν φροντίζει νὰ βοηθῇ τοὺς πτωχοὺς, εἶναι κακοῦργος. Αὗται εἶναι ἀληθῆσαι νέαι, τὰς εὐρίσκει ὅμως τις πανταχοῦ. Ὅτι ὅμως θὰ ἦτο πολὺ νέον, εἶναι νὰ ἴδῃ τις αὐτὰς ἐφαρμοζομένας, οὐχὶ ὅμως ἀκροθιγῶς πως ἀλλὰ πράγματι καὶ καθ' ὀλοκληρίαν.

Ἡ Μιννῆ, ὑπὸ τὸν κουκαρικὸν ἱματισμὸν αὐτῆς, ἐφαίνετο ὡς ἐμπνεομένη.

— Ἀλλὰ, ἀπήντησεν ὁ Μάρκελλος γενόμενος καὶ οὗτος σοβαρός, τί ζητεῖτε ἐκ τῆς φίλης σας; ὁ πλοῦτος τοῦ πατρὸς αὐτῆς δὲν εἶναι ἰδικὸς τῆς.

— Ὁχι, ἀλλ' ἔχει μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ πατρὸς αὐτῆς, ἄγει καὶ φέρει ἅπασαν τὴν οἰκογένειαν. Ἐὰν ἔλεγε, «Δότε καθ' ἕκαστον ἔτος μέρος, τὸ δὲ μέρος τοῦτο θὰ ἦτο σπουδαῖον, εἰς νοσοκομεῖον, ἰδρύσατε φιλανθρωπικὸν τι κατάστημα οἰονδήποτε, ὅπερ θὰ σὰς βοηθήσω νὰ διευθύνητε», ὁ πατὴρ αὐτῆς θὰ τὸ ἔπραττε, ὡς θὰ ἔδιδεν αὐτῇ ἀδάμαντας ἐὰν τῷ ἐζήτηι. Τοιοῦτοτρόπως θὰ εἶχεν ἐπασχολῆσιν τινὰ, θὰ ἐβοήθει τοὺς πάσχοντας, θὰ ἐπρομήθειεν ἐργασίαν εἰς τοὺς ἐνδεεῖς, ἀλλὰ δυναμένους νὰ ἐργάζωνται, ὅλα δὲ ταῦτα δὲν θὰ τὴν ἡμπόδιζον ὥστε νὰ ἦναι ὠραία καὶ θελητικὴ ὅσον καὶ γυνὴ τοῦ κόσμου καὶ χαρίεσσα. Τουλᾶχιστον ὅμως ἐκάστη ἡμέρα δὲν θὰ ἦτο δι' αὐτὴν ἡ πανομοιότυπος ἀντιγραφὴ προηγουμένης, παρερχομένης μόνον εἰς ἐπισκέψεις καὶ ἀντεπισκέψεις, εἰς τὴν δαπάνην ποσῶν σπουδαίων μέχρι γελοίου ἄνευ ἀνάγκης, εἰς τὸ νὰ κάμῃ τοὺς ἄνδρας νὰ χάνουν τὰ λογικὰ των ἐξ ἀπλῆς μόνον περιεργείας.

— Εἴσθε αὐστηρὰ διὰ τὴν καλλιτέραν φίλην σας, εἶπεν ὁ Μάρκελλος ψυχρῶς.

Ἡ τελευταία φράσις τῆς Μιννῆς ἔχει δυσαρέστως εἰς τὰ ὦτά του.

(Ἀκολουθεῖ).

Ο ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
ΧΡΥΣΟΣΘΕΝΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ.